Giurisp

BIBLIOTECA NAZIONALE VITT. EMANUELE
13
19 A
38

13 - 23. 6. 72.

Tractatus S. Agnetis in fine

Digitized by Google

SPECVLVM
EPISCOPORVM
VNIVERSIS ECCLESIARVM PRÆLATIS perquam vtile, & neceſſarium.

AVTHORE
ROBERTO MAZZVGI
I.C. CALIPOLITANO.

Acceſſerunt eiuſdem Iurium Allegationes In materia Excommunicationis.

ROMAE, Typis Hæredum Franciſci Corbelletti: 1647.
SVPERIORVM PERMISSV.

Imprimatur, Si videbitur Reuerendiſsimo Patri Magiſtro Sacri Palatij Apoſtolici.

Alex. Vittricius Epiſcopus Alatr. Viceſg.

LIbrum, cui titulus, SPECVLVM EPISCOPORVM, iuſſu Reuerendiſs P.Fr.Vincentij Candidi Sacri Apoſtolici Palatij Magiſtri perlegi, ac reperi Sacris Canonibus, boniſq. moribus conſonum, ac planè dignum, qui typorum lucem aſpiciat. Ex noſtris Ædibus S.Andreæ. Kal.April. M.DC.XLVII.

Stephanus Quaranta Cler.Reg.

Imprimatur, Fr. Raymundus Capiſuccus Magiſter, & Reuerendiſs. P. M. Fr. Vincentij Candidi Sacri Palatij Apoſtolici Magiſtri Socius, Ord.Præd.

ILLVSTRISSIMO D.
D. ANDREAE
DE FRANCHIS
MARCHIONI TAVIANI
EQVITI ALCANTARÆ.

Commodum enim vero:
Epiſcopale Speculum de-
dicandũ tibi potiſſimum
fuit Illuſtriſs. Marchio;
quippe patruos omnino
quatuor ſortitus es ſacris inſulis præ-
cellentes, qui alijs ad imitationem præ-
luxerunt ita, vt in eis tanquam in Spe-
culo Præſul quiſque prudens boni Pa-
ſtoris effigiem valeat intueri. An non
præluxit Andreas primò Tranenſis,
deindè Acheruntinus Archiepiſcopus,
qui vtramque Metropolim ſic varijs,
ſanctiſſimiſq. inſtitutis temperauit, ſic
decretis vſquequaque firmauit, vt pra-
ui emendati ſint mores, rerum diuina-

rum cultus adauctus, Diœceſes vniuerſæ compoſitæ. A tanto fratre non degeneres Lucas, & Aloyſius, hic Neritonenſium, ille Vgentinorum Epiſcopus. Occurrit poſtremò Hieronymus morum candore, literarum eruditione, ac Sacerdotij amplitudine non poſtremus: is, quo tempore Puteolorum Epiſcopus expetitur ab Rege, à Paulo V. in Neritonenſi Eccleſia, fratri ſuccedere iuſſus eſt: ac tandem ab Vrbano VIII. Capuanus Archiepiſcopus renũciatur. Quid ergò mirum, ſi te tantorum virorum immortali memoria dignorum, ac tot, tantiſq. cumulatorum meritis operi meo patronum acceſſo, qui non minus ſanguinis, quam eorum virtutis hæres, & mutuata à maioribus, & propria virtute præfulges?

Dominationis Tuæ Illuſtriſſimæ

Deditiſſimus ſeruus

Robertus Mazzucius.

Excel-

Digitized by Google

Excellenti, ac erudito V.I.D.

D. ROBERTO MAZZVCI.

INclytus interpres iuris, legumq. ROBERTVS
MAZZVCI, has docto pectore pandit opes.
Felix, qui docuit miſeris ſuccurrere promptè
Sic populo, & ſuperis ſemper amicus erit.
Sic populis clarus, ſic cleri firma poteſtas,
Sic Præſul verus, ſic erit alma quies.
Muneribus cumulare nouis non ceſſat amicos
Præſul, vel fides ſemper amore colit.
Muneribus cumulata fides fit maior, amori
Subditus ingenti pendit amore vices.
Hinc meritò celeber toto memorabitur æuo,
Nec malus huic timor cauſa timoris erit.
Spargere namque docet fortunas largus egenis,
Tam iuſtum in tempus, omne manebit opus.
Claraq. perpetuò victuris tollet honoris
Cornua, conſpicuum tollet ad aſtra caput.
Impius iſta videns tumidas abibit in iras,
Et dabit inſanos dente fremente ſonos.
Qui diſtributionis vult callere Mineruam.
Hunc totum crebro perlegat ipſe librum.

Tui ſtudioſiſſimus amoris ergò
Io. Petrus Maſſarius Orat. neaſis
S. Theol. Profeſſor, & V.I.D.

D. ROBERTVS MAZZVCIVS V. I. D. atque Patricius benemeritus Calyopolaenſis.

ANAGRAMMA.

SPeculum es Mitræ Vrbis.
Sic canonum nactus odores.
Doctrinæ ouium Ritus.
Tu ceu à lilio vberi
Apis trahis.

DOMINVS ROBERTVS MASVCCIVS.

Anagramma.

TV MASVCIVS, BIS ES MVNDO COR.

Achilles Tudeſcus V. I. D. Potentinus Academicus Ocioſus. D. D. D.

IANVARIVS GROSSVS I.C. Neapolitanus ad Auctorem.

EPIGRAMMA.

DAs Robur Roberte (adaugens lumina) iuri,
De SPECVLO ſacra millia fundis opum.
Aſtrea aſpicit hic, quam ſit pulcherrima gaudens,
Quid mirum? ad Speculum fœmina ſemper abit.

D. LAV-

D. LAVRENTII DE FRANCHIS ad Auctorem, de Speculo.

EPIGRAMMA.

EXtitit inuentum medicinæ Auctoris, & iſtud
Exponis manibus Iureperite tuis?
Quid tibi legipotens, quid pharmaca? lege Roberte,
Non caſia, aut duplici comprimis helleboro.
Iuris quòd ponis medicamen, habebere vterque,
Et Diuus medicans, æquus & Aeſclapius.

D. IACOBI DE FRANCHIS

MAGN: ROBERTO MASSVCI IVREPERITO.

Anagramma purum.

VIRTVTIS ROBORE MAGNOPERE MICAS.

QVi, Speculi factor quòd luceat orbe, negabit,
Orbus luminibus, menteq. captus erit.
Namq. alijs lumen præbens, nequit ipſe carere;
Qui ſplendere facit, ſplendeat ipſe ſat eſt.
Hoc aut inſpiciat Speculum; nam ſufficit iſtud;
Si forma illucet, lucet Idea magis;
Vel nomẽ vertat; ſubitoq. relucẽt in illo: (ce MICAS
ROBORE VIRTVTIS MAGNOPERE cc-

Diuini Nominis Præſidium Author inuocat.

MEMOR *cum ſemper fuerim monitionis Pauli Apoſtoli, qui ad Coloſſ.3. ſcribens, his verbis hortatur, Omnia, quę facitis, aut verbo, aut opere, facite in Nomine Domini* IESV CHRISTI*, de cuius vultu recta iudicia prodeunt, & oculi iudicantium veritatem inſpiciunt, iuxta Gloſ. in l. rem non nouam in verbo Præſidium* C. *de Iudicijs, ſiue enim bibimus, ſiue manducamus, ſeu aliquid faciamus, omne in nomine Domini Noſtri Ieſu Chriſti (in quo certè viuimus, monemur, & ſumus) nos facere debere ex ore Apoſtoli, teſtatur Summus Pontifex in c. Non obſeruetis 26. q. 7. nam vbi Chriſtus fundamentum non eſt nullius boni operis eſt ſuperædificium c. cum Paulus 1. q. 1.*

Qua de re non immerito Imperator Iuſtinianus paſſim libros ſuos auſpicatur ab inuocatione Diuini Nominis, vt patet in proœmio

In-

Inſtitut. & in l.2. C.de offic.præfect. Præt. nec non in auth.de Quæſtion.& in auth.de Armis. Tanto magis, quod Diuinus Plato in 1. *lib. ſui Thimæi ſcriptum reliquit, Inuocationem Diuini Nominis in omni opere tria operari, ſcilicet bonum principium, melius medium, & optimum finem.*

Quare ego Robertus Mazzuci ingenio, ac doctrina me alijs inferiorem agnoſcens, cum huius operis prouinciam tentare auſus ſim, ad Deum Optimum Maximum ante omnia recurrendum exiſtimaui, & genu flexo ſit ſemper eius nomen inuocatum, vt ipſe ingreſſum inſtruat, progreſſum dirigat, & egreſſum compleat, vt fines omnes optimi adeſſe valeant, iuxta Gloſ. in auth.de Hæredit. & Falcid. in princip. Vias enim ſuas demoſtret mihi, & ſemitas ſuas edoceat me pater luminum, à quo omne datum perfectum eſt. Iacob. 1. *ſine quo nihil quantumcunque minimum humana inchoare, meditari, vt finire fragilitas poteſt, nam ſcriptum eſt Ioan. cap.* 15. *ſine me nihil poteſtis facere, tantum enim poſſumus, quantum Deus permittit Luc.* 17. *cap. Quæris de conſecrat. diſt.*4. *Deus enim eſt, qui operatur in nobis, & velle, & perficere pro bona volun-*

tate

tate ad Philippenſes 2. nam ſufficientia noſtra à Deo eſt 2. ad Corinth. 3.

Qua propter Opuſculum hoc, quod Speculum Epiſcoporum intitulaui (imitando Claudium Gaium vnum ex primis decem ſocijs B. Ignatij, qui ſcripſit Speculum Præſulum, ex verbis Scripturæ, Canonum, & Doctorum, quod typis mãdatum fuit Ingoſtaldij anno Domini 1615. vt Bellarm. in adm. ad ſuum nepotem affirmat) in quo ſi quid laude dignum afferam, non mihi, ſed Nomini Domini tribuatur gloria. Sin autem, quod abſit, mali aliquid, caritatiuo id oculo, inter ſemet ipſos arguatur imbecillitatiq. ingenij tribuatur. argum. legis 2. §. ſe quid C. de Vet. Iur. enucl. & tandem omnia, & ſingula in hoc opuſculo contenta Sacroſanctæ Eccleſiæ Romanæ iudicio, & cenſuræ ſubijcio, meq. ipſum totum do, trado, & adſcribo, ad laudem, & gloriam Sanctiſſimæ ſuæ Genitricis Virginis Mariæ, nec non ad honorem Diuæ Agathæ Virginis, & Martyris, ſub cuius titulo Eccleſia, pro qua ſcribam, ſundata, erectaq. reperitur.

RO-

ROBERTI MAZZVCI SPECVLI EPISCOPORVM

PARS PRIMA.

1 CVR de ijs, quæ clara ſunt, copioſius dicere plerumque neceſſe ſit, D. Auguſtinus de ea re in lib. 2. de Ciuit. Dei rationem reddens, ſic ait. Si ratione perſpicuæ neceſſitatis infirmus humanæ conſuetudini ſenſus non auderet obſiſtere, ſed doctrinæ languorem ſuum tanquam medicinę ſubderet, donec diuino adiutorio, fide pietatis impetrante, ſanaretur, non multo ſermone opus eſſet ad conuincendũ quemlibet vanæ opinionis errorem ijs, qui rectè ſentiunt, & ſenſa verbis ſufficientibus explicant. Nunc ve-

rò, quoniam ille eſt maior, & tetrior inſipiẽtium morbus animarum, quo irrationabiles motus ſuos, etiam poſt rationem planè redditam, quanta homini ab homine debetur; ſiue nimia cęcitate, qua nec aperta cernuntur, & ea, quæ cernuntur, non feruntur, tanquam ipſam rationem, veritatemq. defendunt, fit neceſſitas copioſius plerumque dicendi res claras, veluti eas non ſpectantibus intuendas; ſed quodam modo tangendas palpantibus, & conniuentibus afferamus. Hæc ille. Materia itaque quædam nobis tractãda eſt, in qua quidam Theologus diſſidet; quæ talis eſt. An Epiſcopus ſaltem quartam partem de redditibus ſui Epiſcopatus fabricæ ſuæ Eccleſiæ Cathedralis conferre teneatur. ſuper qua materia copioſius ſcribere mihi neceſſe eſt; ſperans certò fore, vt quæ præfatus Theologus ad impugnandam veritatem non ſine rei eccleſiaſticæ damno ſentire videtur, eam longè ſplendidiorem, & munitiorem reddãt; legitur enim
2 in c. Graue 35. q. 1. quod veritas ſæpius exagitata magis ſplendeſcit in luce.
3 Verũ, vt nihil antiquitatis pœnitus ignoretur imitando ad hoc Imperatorem Iuſtit.

de

de teſtam.in princip.præſciendum eſt,quod in diſtribuendis bonis eccleſiaſticis pro varietate temporum varia fuit conſuetudo in Eccleſia, vt affirmat Mag. Dom. Bagnes ad D.Th.2.2.q.32.ar.6. verſ.Secundum fundamentũ,vbi ſubdit,quod principio non ſolum clerici, ſed etiam omnes fideles viuebant in communi, & diſpenſatores erant Apoſtoli, & Diaconi.Deinde verò,multitudine Populi Chriſtiani,& Clericorum creſcente,nõ potuit illa communis vita,neque in Populo fideli,neque in ipſo clero ſeruari: qua propter Pontifices videntes non poſſe in toto clero ſeruari,eccleſiaſtica bona in quatuor partes diuiſerunt; certam partem Epiſcopis deſignantes, aliam ipſi clero, aliam fabricæ, & Eccleſiæ neceſſitatibus, aliam pauperibus.

4 Id quod fieri cœpit anno Domini 470. circa tempora SS. Auguſtini, Hieronymi, & Ambroſij;ſedebat tunc Simplicius Pontifex, cuius eſt Canon ille de redditibus 12.q.2. vbi hæc habetur diuiſio, quam poſt viginti annos confirmauit Gelaſius, vt habetur in c.Vobis,& in c.Quatuor ead.cauſ.& quæſt.

5 Verum per canones antiquos Epiſcopi habebant partem, aut tertiam oblationum,

quæ

quæ fiebant in Eccleſijs c. de ijs, & ſeq. 10. q. 1. eo quod erant pauperes, & boni: verum tempore ſuccedente cœperunt augeri bona Epiſcopatuum, & ipſi fieri diuites, non tamen ob hoc meliores. Ideo ſtatutum in 2. Bracharen. concilio fuit, vt nullus Epiſcoporum per ſuam Diœceſim, præter honorem cathedræ ſuæ, ideſt duos ſolidos, aliud aliquid per eccleſias tollat, neque tertiam partem ex quacumque oblatione populi parochialibus eccleſijs factā ſibi vſurpet, ſed Eccleſię reparationi ſeruet, & ſingulis annis ratio Epiſcopo fiat: nam ſi tertiam partem illam Epiſcopus tollit, lumen, & ſartatectam abſtulit eccleſię. Verba ſunt tex. in c. Placuit 10. q. 3. & idem habes in c. Priſcis, ibidem. Vbi Gloſ. dicit, illā tertiam dari ſolitam Epiſcopis, vt onus fabricæ ſubirent. Verum cum hodie multis bonis, & diuitijs abundent, nihil à parochialibus eccleſijs accipere decet, niſi ſynodaticum, & conſcripta in c. Conquerente de offic. ordin.

6 Neque verò, antequam ad alia incumbentia tranſeamus, ſilentio prætereundum eſt, quod valde expediens fuit, vt redditus eccleſiæ in prænarratas quatuor partes diuidan-

uidantur non ad augendam Epiſcoporum poteſtatem, ſed ad tollendas rixas, diſſidias, & lites, quæ inter Epiſcopos, Clericos fabricatores, & eleemoſynarios contingebant; eo quod Epiſcopi communium bonorum eccleſiaſticorum adminiſtratores plus iuſto ſibi attribuebant, vt innuit S. Clemens lib. 2. c. 28. & 29. idcirco facta eſt illorum bonorum partitio, & cuilibet data ſua competēs portio, per quam non fuit mutatà, nec potuit mutari natura illorum bonorum, quin ſint Chriſti, nec tollit onus intrinſecè annexum, vt non expēdantur in alios vſus, quam in propriæ ſubſtentationis, & pauperum.

7 Vnde ſicut, quando aliquod prædium commune multis habet obligationem ſoluendi aliquam pēſionem de fructibus eius, ſi in illos multos ſit diuiſum, quilibet eſt Dominus ſuæ portionis, cum onere tamen annexo ſoluendi partem talis penſionis. Nec diuiſio potuit hoc onus, quod erat impoſitum prædio, euertere, aut mutare. Ita, quando bona Eccleſiaſtica erant communia, habebant annexum hoc onus, vt miniſtris honeſtè ſubſtentatis, quod reliquum eſſet, in opera pia conſumaretur, (vt omnes Docto-

res

res fatentur) quare poſt diuiſionem idem onus adhuc iniunctum habent. Et ideo falſum eſt, quod portiones fabricæ, & pauperum ſint omnino liberæ. Sunt omnino videndi doctiſs. Nauar. de Redditib. Eccl. q. 1. Monit. 50. per totum & Ludouic. de Beia in Reſponſ. caſ. conſcien. par. 2. fol. mihi 237.

8 Cæterum ad rem ipſam principalem redeundo, mirari ſatis non poſſum, quod ea, quæ clara, & luce ipſa lucidiora, de iure ſunt in dubium adhuc reuocentur: ſi quidem indubitatum eſt inter omnes Doctores, Epiſcopum teneri ad ſumptus fabricæ ſuæ Eccleſiæ, vſque ad quartam partē redditnum ſui Epiſcopatus, & ad hoc affeuerandum moueor Sacris Canonibus, Sacrorum Conciliorum decretis generalibus, ſcilicet Niceni, & Tridentini, Doctorum authoritate, & ratione.

9 Sacrorum Canonum præſidium poſitum eſt in verbis c. de Redditibus 12. q. 2. ibi, ſola Epiſcopo ex ijs vna pars remittatur, duæ eccleſiaſticis fabricis, & ærogationi pauperum ſub periculo ſuæ ordinationis miniſtrentur: vltimam inter ſe Clerici pro ſingulorū meritis diuidant, c. Cōceſſo ead. q. vbi redditus,

& obla-

& oblationes fidelium in quatuor partes diuidat; quarum vnam ſibi ipſe retineat, alteram clericis pro officiorum ſuorum ſedulitate diſtribuet, fabricis tertiam: quartam pauperibus, & peregrinis habeat fideliter ærogandam; quarum rationem Diuino eſt redditurus examini cap. Vobis ead.q.vbi, vt vnam tollat Antiſtes ſub omni conſcientia faciat ærogari, fabricis verò quartam, quæ competit ad ordinationem Pontificis ærogationi veſtra decernimus eſſe penſandam, nec non c.Quatuor ead.q.ibiq.ſit vna Pontificis,altera clericorum, tertia pauperibus, quarta fabricis applicanda: quibus adde tex.in c.Vlterane ead.cauſ.&q.

10 Neque dici poteſt,prænarratas canonum diſpoſitiones ſolum procedere reſpectu Eccleſiæ reparationis, ex eo quia non licet excipere, quod canon non excipit, Gloſ. in c.Quod ſi dormierit 31.q.1.& quod lex non
11 dicit, nec ab homine eſt præſumendũ l.diſſentientis, C.de repud. Surd. in conſ. 119.
12 nu.21.Nam quando lex aliquid vult diſponere,benè exprimit iuxt.tex.in l.vnica,§.ſin autem, C. de ead.toll. l. ſi ſeruus, §. Prætor, verſ.Non dixit, ff. de acq.hæred. Cardoſ. in

B Prax.

Prax. Iud.& Aduoc. in verbo Lex nu.21. &
13 ideo, vbi lex non diſtinguit, nec ſe reſtringit, nec nos reſtringere, vel limitare debemus, l.3. in fin. ff.de offic.Præſid. Imò hæc
14 regula, quæ eſt multũ nota, procedit etiam, ſi lex ſit pœnalis, l.4. ff.ad Leg. Iul. Maieſt. Gig. de crim. læſ. Maieſt. q.58. licet maior, aut ſpecialior aliqua ratio in vno, quam in alio caſu appareret, Gozad.in conſ.35.nu.6. latè Cochier.in ſuo tract.de Iuriſd.in exemptos q.1.

15 Sacrum verò Concilium Nicenum refert nouiſſimè Glianes Archidiaconus Monopolitanus in ſua Summa Cenſur. & irregul. in verbo Epiſcopus nu.24. vbi aſſerit, quod Silueſter Papa in Concilio Niceno cap.5.ſtatuit, quod facultas Eccleſiæ quadripartienda eſt, vt vna cedat Pontifici, altera Clero, tertia Tẽplo, ſcilicet Eccleſiæ fabricæ; quarta verò Pauperibus.

Decretum etenim generale Sacri Concilij Tridentini poſitum eſt in verbis, cap.7. §.Parochiales ſeſſ.21. de reformat. vbi collapſas refici, & inſtaurari procurent ex fructibus quibuſcũque ad eaſdem Eccleſias pertinentibus.

16 Erit

16 Erit tamen memoriæ tradendum, Sacroſancta Cōcilia Eccleſiæ generalia, ſicut Euāgelium ab omnibus obſeruari debere. Bald. in c. 1. §. imperialis, num. 22. in fin. de pac. Conſtan. Gloſ. in Regul. Cancell. 6. par. principij in tex. in verſ. Quinimo.

17 Nec etiam dici poteſt, prænarratā Sacri Concilij Tridētini diſpoſitionem non poſſe in caſu noſtro applicari, ſub prætextu, quod Eccleſia, de qua agitur, fuiſſet funditus deſtructa, ex eo, quia notiſſimū eſt apud omnes; quod ad hoc, vt aliqua domus, & ſic Eccleſia, dicatur funditus deſtructa, neceſſariò requiritur, vt non remanſerint fundamenta tex. eſt expreſſus in l. quod in rerum §. final. ff. de legat. 1. Afflict. in deciſ. 392. nu. 12. fundamenta enim Eccleſiæ, de qua agitur, iam remanſerunt, & per conſequens nullo pacto dici poterit, quod illa fuiſſet funditus deſtructa.

18 Pro Doctorum authoritatibus ducor D. Tho. 2. 2. q. 185. art. 7. in corpore, vbi Caiet. Feder. de Senis in conſ. 224. circa fin. Bald. in conſ. 132. lib. 1. Andr. de Iſern. & Afflict. ſuper Conſtitut. Regni in rubr. de Decimis, Lamber. de Iure Patron. q. 7. lib. 3. Abb. q. 3.

 nu. 18.

nu.17.Dec.in conſ.118. Aufrer.ad Cappell. Tholoſ.q.499.Aym.Crauet.conſ.116.n.12. Surd.conſ.62.nu.1. Bero.conſ.3.n.12. Card. Tuſc.pract.concluſ. in verbo Eccleſia debet ſabricari concl.3.nu.1. Vgol.de offic. & poteſt.Epiſc. c.14.§.11.nu.9.par.2. Io. Guttieres Allegat.10.& alios per DD.prænarratos adductos, quibus in locis pro indubitato tenent, Eccleſiam habere intentionem fundatam, quod eius redditus diuidi debent in quatuor partes, quarũ vna relinquitur Prælato, altera Clericis deſeruientibus Eccleſiæ, reliquæ duæ conuerti debent in fabricam Eccleſiæ, & pauperum ſubſtẽtationem. Nullum enim cap. eſt in Decreto, Decretalibus, Sexto, nec Clementinis, quod probet contrarium. Qua propter nullam Gloſſam, nullum claſſicum authorem inuenio contradictorem, & ſic amplius in dubium refricare hanc quæſtionem prorſus inane eſt. Quis ergo auderet oppoſitum conſulere maximè contra religionem? cum non modica ſit ratio, quæ pro religione facit l. ſunt perſonæ de relig.& ſump.fun.

19 Pro Sacræ Rotæ Romanæ deciſionibus. Primo ducor Card. Mantic. deciſ. 284. vbi

deciſum fuiſſe refert 3. Iunij 1594. in Sacra Rota Romana vtraque parte informante, Epiſcopum teneri ad ſumptus fabricæ Eccleſiæ, vſque ad quartam partem redditaum Epiſcopatus.

Bene tamen verũ eſt, quod, vt refert Mantic. nu. 2. in hac materia, Domini cenſuerunt in primis recurrendum eſſe ad conſuetudinem, quæ ſi onus fabricæ trasferat in Populum, ſeu alios, illa ſeruanda eſt: ſi verò redditus pro fabrica ſpecialiter ſint deſtinati, illi impendi debent; & in his caſibus Epiſcopus non tenetur: quia Eccleſia in fabrica non patitur detrimentum.

Cæterum ſi nulla extat conſuetudo, quæ in alios transferat onus ædificandi, neque Eccleſia habeat redditus diſtinctos pro fabrica; pro vt in caſu, de quo agitur, refert id. Mantica num. 4. quod Domini cenſuerunt, Prælatum teneri ad quartam partem: & cõſuetudo contraria, tanquam ſacris canonibus inimica, non eſt ſeruanda c. Cognouimus 12. q. 2. Abb. in c. 1. nu. 3. de Eccleſ. ædif. Propoſ. in c. quatuor nu. 4. & in d. c. cognouimus nu. 1. 12. q. 2.

Secundo ducor à Proſp. Farinac. in deciſ.

 poſth.

BIBLIOTECA NAZ. VITTORIO EMANUELE ROMA

poſth.501.par.1. vbi in ead. Rota 1613.deciſum refert, Epiſcopum teneri ad ſumptus fabricæ contribuere, qui fieri contingerit pro neceſſitate ſuæ Eccleſiæ cōſtruendæ arbitrio peritorum, vſq; ad quartã redditũum partem. Et ex hac cauſa tenetur Epiſcopus ad debitum contractum ex ſuo anteceſſore.

Tertio ducor eod. Farinac. in deciſ. poſth. 545. par. 1. qui, in ead. Rota in eodem anno deciſum fuiſſe, ſimiliter refert, Eccleſiã ædificare, ſeu reficere teneri non Parochianos,
20 ſed Epiſcopos, quibus decimæ ſoluuntur. Ratio eſt, quia fabricæ, & Eccleſiæ onus ſequitur decimas vbicunque ſint tanquam onus reale, ita fuit deciſum in eadem Rota 1612. teſte Farinac. in d. deciſ. 545. nu. 3.

21 Scire hic tamen conuenit, quod magni ponderis ſunt deciſiones Rotæ Romanæ, & maximè in foro Eccleſiaſtico, vbi, ſi ſecundum eas pluries iudicatum reperitur, faciũt Ius Pauin. in Prælud. Extrauag. verſ. Deciſiones Rotæ: eſt videndus Marta de Tribuno
22 Vrbis c.5. Res enim iudicata, perpetuò legis vim obtinet, & ſunt apertiſſima iura, quæ in indiuiduo hoc probant, quæ ad hoc ducit Rouit. conſ. 8. nu. 3.

23 Ac-

23 Accedunt, quæ de laudibus huius Sacri Auditorij, & integerrimi Tribunalis, poſt alios tradunt Sarnen. vbi Mandoſ. de Commiſs. 14. commiſs. attentatorum, verbo Auditorio, & Grau. ad Veſtr. in Prax. lib. 2. c. 17. ſic ſcriptum reliquit: Ab iјs Auditoribus ob ſummam eorum iuris peritiam, inſigne iudicium, publicam authoritatem, incredibilemq. grauitatem, quod in controuerſijs deciditur, tanquam ex oraculo dictum, in omne æuum creditur, vt in rebus iudicatis eorum ſententiæ, quas Deciſiones Rotæ vocamus, demonſtrant: quarum quanta ſit authoritas, nemo neſcius eſt, vnde non iniuria dici poteſt, quod tanta eſt Auditorum Rotæ opinio, quanta Pithagoræ apud Pithagoricos fuit, vt nullus non ſatis eſſe putet dicere, ſic Rota definiuit. Hæc Grauat.

24 Vnum tamen nunquã tibi excidat à memoria, quod ſi Eccleſia non indiget fabrica, quarta pars reddituum eidem deſignatã ſeruari debet pro futura fabrica, vel debet emi aliqua res ſtabilis nomine ipſius Eccleſiæ, tex. eſt expreſſus in c. Vobis in fine 12. q. 2. Andr. de Iſern. & Afflict. vbi ſupra in dicta Rubr. de Decimis.

25 Hinc voluit Farinac.doctiſſimus I.C.Romanus,quod Eccleſia Cathedralis eſt fabricanda de quarta reddituum Epiſcopatus, non ſolum futurorum, ſed etiam præteritorum, quos ad hūc effectum Epiſcopus conſeruare tenetur. Barbat.conſ.26.nu.4.lib.3. Bero.conſ.3.nu.6.& ſeq.lib.1.Surd.conſ.62. nu.23.lib.5.quos ducit,& ſequitur Farinac. loco proximè citato.

26 Benè tamen verum eſt, quod Epiſcopus poteſt fructus fabricæ deſtinatos in emptionem librorum,& aliorum neceſſariorum ex cauſa rationabili, vel neceſſaria conuertere cum conſenſu capituli, dummodo primum vſum non in totum tollat,& vſus,in quo fit applicatio non ſit omninò extraneus à primo Calder. conſ.265.alias 3. de reb.Eccleſ.
27 non alien. & hoc adeò verum eſt,quod deſtinatū pro fabrica Eccleſiæ non poteſt conuerti pro paramentis Eccleſiæ, quia differunt inter ſe.Abb.in c.final.de teſtam.

28 Verum quoties Eccleſia indiget fabrica, nullo pacto poteſt Epiſcopus portionem fabricæ deſtinatam ad alios vſus conuertere, ex eo,quia legitur in Clemen.Quia contingit de Relig.domib.quod cum poſſumus ad

vſum

vſum deſtinatũ vti,non poſſumus ad alium vſum conuertere.

29 Illud tamen commemoratione dignum omittendum non eſt,ſed ſingulariter mente tenendum, quod ſi quarta reddituum Epiſcopatus per Sacros Canones Eccleſiæ fabricæ deſtinata non ſufficeret, ex alijs etiam redditibus Eccleſiaſticis Eccleſia debet fabricari,c.Quatuor 12.q.2.nũ.3. Lamber.de Iur.Patron.q.6.verſ.Secundus caſus. Surd.conſ.62.nu.10.Mantic.in d.deciſ.284. nu.8.Valdè vrget. Sacr. Concil.Trident. in d.§. Parochiales, vbi legitur, Eccleſiam ex fructibus quibuſcunque ad eaſdem Eccleſias pertinentibus eſſe reficiendam. imò, quod magis eſt Epiſcopus Mon.Mar.in Manuali Paſtor,ſenſit, omnes fructus Eccleſiaſticos collocandos eſſe ad refectionem Eccleſiæ.

30 Qua de re ſcire hic non incõgruum erit, Eccleſiæ fabricam ſuper reddituum Epiſcopatus diſtributione pauperibus præferri.Sũma Armil.in verb. Clericus nu.24. hoc probat, & Vgolin.loco citato §.8.nu.4. aſſerit, vſus bonorum Eccleſiæ:primo eſſe adminiſtratoris:ſecundo impendi debent ad Eccle-

ſiæ ædificia, & ad Eccleſiæ onera ſubſtentanda: tertio, quod ſupereſt, ad ſubſtentandos pauperes impendi debet.
31 Corroboratur hæc ſententia, ex eo, quia Eccleſia, conſiderato ſtatu ſuo, plus debet dici indigens, quam pauper mendicus conſuetus per publicum quæſtum ſibi victum quærere, ita ſingulariter, & in ſpecie tenet Feder. de Senis conſ. 282. nu. 1. in fin.
32 Atqui maiori, ſeu grauiori neceſſitati prius eſt ſuccurrendum, quam minus graui, in quocunque ſubiecto ea ſit, & in hoc omnes conueniunt, inquit Card. Tolet. in Summa tractat. de ſeptem peccatis mortalibus c. 29. nu. 1. igitur Eccleſiæ fabrica, pauperibus omninò præferri debet ſuper diſtribu-
33 tione prædicta. tanquam creditrix anterior; tanto magis; quod omnis Eccleſia eſt corpus Chriſti, c. Sed, & illud 26. q. 1.
34 Et quamuis D. Auguſt. fabricis vacare horrebat, intelligendus eſt, exiſtente valdè extrema pauperum neceſſitate, quia; qui
35 alimonia denegat, necare videtur, vt inquit I.C. in l. Necare, ff. de lib. agnoſc. qua de re in c. Paſce 86. diſt. hæc habentur verba: Paſce fame morientem, quiſquis enim paſcendo
ho-

hominem ſeruare poteras, ſi non pauiſti, occidiſti, nã, vt dicit tex. in c. Immolãs 14. q. 5.
36 Panis egentium vita pauperis eſt, qui defraudat illum, homo ſanguinis eſt, & ideo ſi
37 Epiſcopus Eccleſię pecunias aufert, fraudat, & rapit, & homicida in conſpectu Iudicis deputabitur. ſunt verba expreſſa tex. in cap. Chriſti 12 q. 2.
38 Vltra quod D. Auguſt. non alia de cauſa fabricis vacare horrebat, quia nomen ſuum perpetuò in ædificijs ampliandis, & perornandis celebrare nolebat, ſuppoſita extrema pauperum neceſſitate. Quod non ſolum vanum, ſed & profectò perniciosum, & Chriſto ingratiſſimum eſt, vt inquit Magiſter Soto de Iuſt. & Sur. lib. 10. q. 4. art. in fine, vnde D. Hieron. relatus in cap. Gloria Epiſcopi 12.
39 q. 2. reprehendit Epiſcopos, qui ornãt templum gemmis, & lapidibus ad inſtar Sacerdotis Veteris Teſtamenti.
40 At, vt vlterius rem ipſam proſequamur, tantæ enim moli authoritatũ accedit pondus rationis, quæ eſt fundata ſuper c. 2. de Translat. Epiſcopi, c. Quoniam frequenter,
41 §. porrò extra vt lite non conteſt. vbi habetur, quod inter Epiſcopum, & Eccleſiam cõ-

trahitur matrimonium ſpirituale, ita affirmat Rouit. conſ.32.nu.5. id circo Eccleſia,
42 vxor Prælati dicitur Imol. in c.1. nu.11. de pecul.cleric.

Hinc voluit Reu. Pater Narni in ſuis Ser-
43 mon.2.par.fol.mihi 237.quod ſicut dos aſſignatur Sponſis ad ferenda onera matrimonij, ita redditus Eccleſiæ aſſignātur Epi-
44 ſcopis ad ferenda onera matrimonij ſpiritualis, & ſicut bona mariti ſunt tacitè obligata pro dotis reſtitutione, l.aſſiduis, C.qui
45 pot. in pignor. habeant.ita bona Eſpiſcopi ſunt tacitè hypotecata pro mala ipſius adminiſtratione, vt eſt Gloſ.in cap.ex literis in verbo Obligat. de pignor. quam multum commendat ibi Abbas.

46 Atqui validum eſt argumentum de matrimonio carnali ad ſpirituale, & frequenter apud DD. in vſu eſt, teſte Euerardo in ſua Topica Legali loco A matrimonio carnali ad ſpirituale, vbi multa iura ad hoc proban-
47 dum adducit, igitur ſicut maritus vxorem alere tenetur; imò etiam ſi nullam dotem habuit, l.quod ſi nulla, ff.de relig.& ſumpt. ſun. Abb.conſ.39.lib.2.nu.4. Alex.conſ.48. nu.2.lib.3.Guid.Papa deciſ.439. ita Epiſco-

pus

48 pus à fortiori tenetur ſuam vxorem dotatam, ſcilicet Eccleſiam alere, & ſic eam fa-
49 bricare: nam appellatione alimentorum venit domus,ſcilicet habitatio,l.legatis,ff. de Alim. & cibar. legat. & ea ſine quibus quis viuere nõ poteſt, Bolognin.in addit.ad conſil.Io.de Anna.37. nu.7.
50 Non tamen decet, vt ſilentio prætermittatur, quod manifeſtũ eſt apud omnes Doctores, ciues non teneri contribuere fabricæ Eccleſiæ Cathedralis,niſi tantum in defectũ, & in ſubſidium Epiſcopi, ſcilicet quatenus redditus Epiſcopatus minimè ſufficerent, nec non in defectum Clericorum, Abb. in c.1.nu.4. de elect. Bald. conſ.132. verſ. Et ſi fructus lib.1.Surd.conſ.62.nu.20. Bero.conſil.3.Farinac.in d.deciſ.poſth.501.nu.3. vbi aſſerit, ita fuiſſe reſolutum in Rot.Romana.
51 Imò contrarium aſſerere non minus erroneum,quam temerarium eſt, ex eo,quia ſic ſancitum expreſsè reperitur in Sacr.Concil. Trident. in d. §. Parochiales,ibi:Aut in illorum defectum Parochianos omnibus remedijs opportunis ad prædictam cogant.
52 Illud etiam circa præmiſſa omittendum non eſt,quod ſi Ciues in publico parlamen-

ro ſe congregauerint pro donatione facienda de introitibus Vniuerſalibus in beneficium fabricæ Eccleſiæ, ſiue cuiuslibet loci pij abſque Illuſtriſſimi,& Eccellẽtiſſimi Proregis huius Regni facultate in ſcriptis obtenta,incidũt ciues in pœnam ducatorũ mille, & in aliam etiam corporalem in arbitrium Suæ Excellentiæ,ita expreſsè mandat Pragmatica 8.cum 12.ſub tit.de adminiſtr.Vniuerſit.

53 Præterea hic etiam duximus memorandum, quod non eſſet ponere os in cœlum aſſerere, Epiſcopos ſacrilegium committere, ſi Eccleſiæ redditus perciperent, & ſuarum Eccleſiarum Cathedraliũ fabricas ne-
54 ceſſarias conficere nollent, cum explorati iuris ſit, quod ſacrilegium committit, qui bona Eccleſiæ diſſipat,cap.penult.vbi Imol. notab.vlt. de Pecul.Cleric. Panorm.in c.fin. col.2. de pignorib. Probus in c.Nemo deinceps in addit. ad Monachum de elect. in 6. & cum non poſſit eſſe major Prælatorum, quam redditus percipere, & Eccleſiam ruina labentem, & ferè in terram proſtratam deridere,vt docet Gulielm.Benedict.in cap. Raynutius in verb. Si abſque liberis nu. 35.

fol.

fol.mihi 74.de teſtam.igitur huiuſmodi Epi-
ſcopi ſacrilegium committunt,ſuppoſitis ta-
56 men redditibus Eccleſiarum ſufficientibus,
ex eo quia,ſi Epiſcopi paucos,ſcilicet tenues
redditus perciperent, non tenentur ad fa-
bricas Eccleſię neceſſarias. Tex.eſt expreſſus
in cap.Epiſcopi 10.q.2. Sarmien.de Reddit.
Eccl.1.par.monit.82.nu.3. Cened.coll.153.
nu.1.in medio.

57 Rurſus,& illud ſingulariter mente tenen-
dum eſt, quod ſi Epiſcopus de ijs, quæ ſunt
eroganda fabricæ Eccleſiæ, Clericis, & Pau-
peribus aliquid ſibi retinuerit, non eſt du-
bium, quin contra fidem diſpenſationis
agit,& ne dum peccat mortaliter,ſed etiam
tenetur ad reſtitutionem, ita docet D.Tho.
2.2.q.185.ar.7.quam ſententiam vti veriſſi-
mam amplectitur Bartol. Vgolin.in d.tract.
de offic.& poteſt.Epiſcopi, §.11.nu.1.par.1.
& hac ſolidiſſima ratione eam probat, aſſe-
rens, quod bonorum Eccleſiaſticorum fru-
ctus, habito reſpectu ad vſum, ſunt partim
miniſtrorum Eccleſiæ, partim fabricæ eiuſ-
dem, partim Pauperum, vt ſupra aſſerui-
mus; ſicut igitur ſi alius ſumeret partem
pertinentem ad Clericos, & miniſtros Ec-
cleſiæ

cleſiæ mortiferè peccaret, & ad reſtitutionem teneretur, cap.fin.cum ſeq.14.q.6. ea-
58 dem ratione Epiſcopi,ſiue Beneficiarij conſumentes bona pertinentia ad Eccleſiam, & pauperes,mortiferè peccant,& ad reſtitutionem tenentur, id quod dubitationem non habet per regul. in c, peccatum de Regul.Iur.in 6.

59 Epiſcopi igitur, ſi id, quod eis ſupereſt de neceſſarijs ad vitam,& decẽtiam ſtatus,non diſtribuerent, pro vt Sacri Canones mandant,ſed in alios conuerterent vſus,aut prodigaliter inſument, vel auarè ſeruabunt, indubitanter peccarent mortaliter, & tenerentur ad reſtitutionem. Quæ opinio magis **communis, & verior, Sacriſq. Canonibus,** (imò dicimus)literis, & Eccleſiaſticis traditionibus omninò conformis, & ideo tenenda eſt tam theoricè,quàm practicè.latiſſimè Ludouic. de Beia in ſuo doctiſſimo tractatu caſ.conſcientiæ caſu 24.par.2.& præter nouem celeberrimas irrefragabiles rationes, quas ille adducit pro huius opinionis confirmatione, infraſcriptos Doctores ibi allegat, ſcilicet D.Tho.2.2.q.43.art.8. & q.87. art.1. ad primum, & art. 3, ad primum, &

art.4.

art.4.ad quartum,& q.185.art.7.ad finem, & 119.ar.3.ad primum, & quodlib.6.ar.10. Alexand.de Alex. 3.par.q.q.36. membro 5. Ricc.in 4.ſentent. diſt.15.art.3. q.1. ad primum. Palud. in eod.4. diſt.24.q.3.artic.3. Gabr.ibi diſt.15.q.8. Maior diſt.24. vbi dicit nullum Doctorem ante ipſius ætatem contrariũ tenuiſſe. Henric.de Gand.quodlib.8. q.25.Prudon.lib.2.de Libert.Chriſtiana c.4. Ioan.Gerſ.in Alphabeto 40.litera E. Ludolſ. de Vita Chriſti par.1. cap.68. Dion.Cartuſ. in libr. contra Pluralit. beneſic. art. 7. Petr. à Soto in libr.de Inſtit.Sacerd.par.2.de Vita Sacerdotali lect.4.tit.de Bonis Eccleſiæ, vbi contrariam opinionem damnat, vt errorem grauiſſimum contra bonos mores, & iuſtitiam, imò contra Scripturam. Fr.Mich.Medin. lib. 7. de Recta in Deum fide, vbi contrariam vocat opinionem Sacrilegam, & talem, quæ euangelicum opitulandi pauperibus miniſterium excludit. S. Antonin. in 3.par. tit.15.cap.1. §.19. & in 1.par. cap.2. §.fin.Silueſt.in verbo Clericus 4.q.19. Sum. Piſana in verbo Clericus.

Ex Iuriſperitis verò, ita ſentit Archid. in c.Statutum, §. Aſſeſſorem de reſcript. lib.6.

Domin.in c.Præſenti de offic.ordin. eod.lib. Ioan.Andr.Ancar.& Francus,& Ioan.de Lignan. in Clemen. gratiæ de reſcript. Panormit. in c.Cum eſſem nu.21. de teſtam. Ant. in c.fin.de Pecul.cleric.nu.17. Felin.in cap. Poſtulaſti de reſcriptis nu.6.& in c.4.nu.33. de præſcript.Dec.in c.Epiſcopus de Præben. Ant.Burgen. in c.1. de Empt. latiſſimè Nauar. de Redditibus Eccleſiæ q.1. monit.20. & q.7. monit. Guiliel. de Monte Langd. in Clemen.Quia contingit de Relig.domib. & Aluerum Pelag. de Plantu Eccleſiæ c.28.

60 Corroboratur ſententia hæc, quia ſicut Magiſtratibus Ciuitatum, & tutoribus, ſeu curatoribus ius adminiſtrandi competit, ita & Epiſcopis Bart.Vgolin. loco cit. §.1.nu.3.
61 & ideo Epiſcopus verè quo ad diſtribuendum,& adminiſtrandum bona Eccleſiæ tutori æquiparatur c.Edoceri, vbi Abb.de Reſcript. Menoch.de Recup.poſſeſſ.remed.9. nu.106.Roan.in tract.de Spolijs q.9.nu.21.
62 Idcircò Epiſcopus rebus Eccleſiæ tanquam commendatis, non tanquam proprijs vtatur,ſunt verba expreſſa, tex. in c.ſine exceptione 12.q.2.

63 At ciuitatum magiſtratus,ſeu tutores ſibi reti-

retinentes, vel conſumantes pupillorum, ſeu Ciuitatum redditus creditoribus deſignatos, ne dum peccant, ſed ad reſtitutionem tenentur creditoribus illis, quibus redditus pupillorum erant per ſuos tutores diſpenſandi, argum. lib. 1. ff. de offic. Proc. Cæſar. cap. fin. de præbend.

64 Duo enim præcepta tranſgreditur, qui quod debet, non ſoluit ei, cui debet, quia
65 idem peccatū furti committitur iniuſtè detinendo, ac ſurripiendo, cap. Sæpè de reſtit. ſpoliat. D. Thom. 2. 2. q. 62. art. vlt. ergo Epi-
66 ſcopi furtum committunt iniuſtè retinendo redditus Eccleſiarum fabricis, vel Pauperibus deſignatos, ipſoſq. conſumentes in alios vſus contra formam canonum: & ſic dum furtum committunt, tenentur ad reſtitutionem.

67 Hinc innumeri Sancti Patres de hac materia tractantes docuerunt, furtum eſſe, & ſacrilegium pauperibus, & ſic Eccleſiæ fabricis, ſuperfluum non erogare, nam appellatione pauperum venit Eccleſiæ fabrica, Nauar. de Reddit. Eccleſ. monit. 26. num. 2. q. 1. Medina de Reſtitut. & Rebel. par. 2. de obligat. q. 11. ſect. 1. & Diana tract. 1. Miſcell. re-

68 ſul.8.par.2. Qua de re Io. Andreas Lucerna Iuris Canonici à Papa honoratus docuit in cap. fin. de teſtam. quòd ſi eſt legata certa quantitas pecuniæ pauperibus, executores poſſunt dictam pecuniam in fabricam Eccleſiæ conuertere, & Alex. Doctor Veritatis nuncupatus tenet in conſ.104. lib.4. quod vſuræ Iudæi baptizati, quæ pauperibus debent erogari, ſufficit ſi in beneficium Eccleſiæ erogentur.

69 Pro quorum comprobatione ducor Federic. de Senis conſ.282. vbi doctiſſimè de more ſuo fundat, Eccleſiam indigentem fabrica venire appellatione pauperum, quapropter concludit, quod Epiſcopus diſtribuenda pauperibus, fabricæ Eccleſiæ applicere, & conuertere poteſt, maximè quod ſcriptum eſt, quod locus Deo deputatus à miniſterio Diuino diù vacuus permanere non debet, cap. Præcepta de conſecr. diſt. 1. nam cibaria animarum ibi reponuntur, & Deus pro earũ peccatis Sacerdotum precibus placatur, vt patet de Moyſe Exod. c.32. probatur 2. Paralip. c.16. & ideo Salomon Rex accepto Regno 1. cogitauit de ædificãdo tẽplo Dei, vt habetur lib.3. Regũ lib.5.

Inſu-

Inſuper audiant quæſo Epiſcopi Petrum
Rebuffum in ſua Praxi Beneſ.tit.de diſpenſ.
ætat.tit.8.fol.mihi 287.contra Prelatos non
benè redditus adminiſtrantes. Non audeo
dicere (inquit Rebuffus) quomodo noſtra
memoria fructus Eccleſiarum expendãtur,
quãdoquidem ex noſtris Prælatis videmus
quoſdam, qui totum Regnum deuorant, &
eſcas pauperum, vt in vno conuiuio ducen-
tos aureos expendere non vereantur, & ſo-
lidum pauperi denegent: alios verò ſuos
conſanguineos ditant, & pauperes tam in-
humaniter negligunt, vt miſerrima quan-
doque fame illos mori ſinant, qui omnes
70 hæc agentes, ſunt fures, homicidæ, ac ſa-
crilegi, & ad reſtitutionem tenentur, cum
non ſint domini, ſed adminiſtratores, cap.2.
de donat. Panorm. in cap. Cum ſecundum
de præbend. cap. Gloria 12.q.2. cap. Si quis
in atrio 17.q.4. & mortaliter peccant; cap.
Donare, & ſeq. 86. diſt. Florẽt. in 3. par. Sum.
tit.15.cap.1.§.fin. & tit.20. cap.2. §.vtrum.
Bertan. conſ.258.nu.4.lib.2. Et hodie multi
ex noſtris ſunt ſurdi, & cœci. Deus per ſuam
gratiam eos illuminare dignetur. Hæc Re-
buff.

71 Rurſus Epiſcopi non debent eſſe immemores de eo, quod ſcripſit D. Bernard. in epiſt.2. ad Fulcin. vbi hæc habentur verba. Quidquid præter neceſſariũ victum,& ſimplicem veſtitum de altari retinens, tuum non eſt, rapina eſt, ſacrilegium eſt, & quod vni dico, omnibus dico,& ideo voluit Gloſ. in cap. Res Eccleſiæ 12.q.2. quod quidquid Epiſcopus habet ſupra illud, quod ei ſufficit, illud violenter detinet.

72 Si verò Epiſcopi delinquerent, ſcilicet doloſè aliquid faciendo, vel alias malè adminiſtrando tenentur ſoluere de ſuis bonis, non autem de bonis Eccleſiæ, vt in c. Quia abſtulerit 12. Gloſ. in cap. de ſucceſs. ab inteſt. notat in cap. Peruenit de fideiuſs. & in cap. Odoardus de ſolut. Gloſ. in cap. 1. de dolo, & contum. & in cap. de multa de præb.

73 Ratio enim eſt, quia delictum in damnum Eccleſiæ redundare non debet, cap. Si Epiſcopus 16. q.3. cap. Venerabilis de præb. & in regulam delictum de Regul. Iur. in 6. de quo latè per Abb. in dict. cap. 1. col.4. & per Felin. in cap. Cum venerabilis de except.

74 Item Epiſcopi præ oculis ſemper habere debent id, quod docet Archidiac. in c. Sta-

tutum, §.aſſeſſorem de reſcript.in 6. vbi aſſerit, hæreticum eſſe in Iure, quod Eccleſiaſtici acquirant verum Dominium præbendæ, vel Eccleſiæ; cui opinioni accedūt Abb. in cap. Cum eſſes nu.21. de teſtam. & Dom. in cap. Præſenti de offic. ordin.

75 Igitur nō immemores ſint Epiſcopi, quod tantum ſunt meri procuratores, & diſpenſatores reddituum Eccleſiæ, vt in cap.2. de donat. expreſsè legitur; patet enim ex verbis D. Auguſtini relati in cap. vltimo 12.q.1. Quorum procuratione̅ quodammodo gerimus, non proprietate nobis vſurpatione damnabili vendicemus. Hanc opinionem tenent Ancar. conſ. 116. ſecundum in principio, & Caſtrenſ. conſ. 46. in fine, verſ. Plus videtur lib.2.

Inſuper in cap. Res Eccleſiæ 12. q.1. hæc habentur. Res Eccleſiæ non quaſi propriæ, ſed, vt communes, & Domino oblatæ cum ſummo timore non in alios, quam in prænarratos vſus, ſunt fideliter per Epiſcopum diſpenſandæ.

Epiſcopos verò eſſe rerum Eccleſiæ diſpenſatores probatur etiam authoritate Pauli Apoſtoli ad Corint. cap.9. Vbi diſpen-

ſatio,inquit, mihi tradita eſt; & in cap.Epiſcopi 12.q.2.legitur,quod,quidquid de prouiſione ſuæ Eccleſiæ fuerit acquiſitum, ſiue de agris, ſiue de fructibus, ſiue de oblationibus,omnia in Iure Eccleſiæ Epiſcopus reſeruare debet:& ſimile habetur in cap. Epiſcopus 10.q.2.& in cap.Epiſcopus 12.q.3.quibus in locis, præter alia legitur,Epiſcopos eſſe rerum Eccleſiæ diſpenſatores, ita, & taliter, quod ex redditibus Eccleſiæ. Epiſcopi ſolum habeant alimenta, quæ intelliguntur habito reſpectu ad Eccleſias; non autem ad dignitates ſuas: præter Vgolin in d.cap.14. §.1.num.3. ducor Lorca in 2. 2. q.32.art.9. diſt.40.ſect.2.membr.2.num.39.ſic ille.

In aſſignanda Eccleſiaſticis congrua ſubſtentatione non eſt attēdenda nobilitas,aut litteræ, ita vt poſſit augere ſtatum, & ſumptus,qui nobilis,vel litteratus prę alijs ad dignitatem Eccleſiæ aſſumitur. Nam non video, quod intuitu litterarum ſibi amplius debitum ſit, præſertim, cum omnes Eccleſiaſtici litteris inſtituti eſſe debent, iuxta exigentiam dignitatum. Titulo autem nobilitatis nullo modo poteſt menſuram ſubſtentationis extendere: Nec, ſi filius Regis

Epi-

Epiſcopus fiat,poteſt de bonis Eccleſiæ ampliorem maieſtatem, quam alius quicunque,in eodem Epiſcopatu gerere; quoniam Epiſcopatus ſtatus ſanctitatis, & perfectionis eſt,in quo potius nobilitas,& fauſtus ſæcularis dimittendi ſunt, quam fouendi: & qui illum ſtatum profitetur, potius debet Eccleſiaſticæ modeſtiæ humanam nobilitatem ſubmittere,quam Eccleſię humilitatem ad ſæculi pompam reducere. Nec beneficia Eccleſiaſtica inſtituta ſunt, vt foueatur ſæcularis nobilitas, & pompa illi debita, ſed, vt miniſtrorum Eccleſiæ honor pro dignitate officij conſeruetur.

76 Rurſus hic non impertinenter ſubnecti poteſt id, quod ſcripſit Doctiſs. Campanorum Archiepiſcopus lib. 1. ambiguitatum Iuris cap.40.cuius infraſcripta ſunt verba.

77 Eccleſiaſticos Prælatos vehementer errare, & mortali crimine eſſe obnoxios, ſi ea, quæ præter honeſtũ eorum victum de redditibus Eccleſiaſticis ſuperſunt,pijs operibus non erogent. Receptiſſima eſt opinio Couar.in cap.Cum in officijs nu.3. de teſtam.
78 vſque adeo, vt contrarium affirmare, non procul ab hæreſi diſtet. Prob. in cap.Nemo nu.33.

num.33. de elect.lib.6.in add. ad Ioan.Monach.

Sed an de ſuo tantundem reſtituere teneantur,magna ſanè dubitatio eſt, & Martinus Nauar.I.C.clariſſimus, pariq. ſcientia, & pietate inſignis, duobus editis voluminibus confirmat,abutẽtes Prælatos,reliquoſq. clericos de ſua ſubſtantia ad reſtitutionem teneri: repugnantibus tamen Soto lib. 10. q.4.art.3. de Iuſt.& Iur. Didac. in cap.Cum in officijs nu.3.de teſtam.Zabar.in Clemen. Gratiæ nu.12.de reſcriptis,& Sarm.in Libello hac de re ædito. Ego verò præter tot canonum authoritates, quibus Nauarri opinio,quæ communis eſt,vehementer niti videtur; & præter auth.à Nauarro doctiſſimè collectos in Apologia q. 2. monit.7. reperio idem ſentire Caſtrenſ. conſ.337.nu.3.vol.1. Prob. in cap. Nemo de elect. lib.6.nu.44. in add. ad Ioan. Monachum poſt Io. de Lign. in tractat. de plurit. benefic. q.11. Bertand. conſ.278. vol.2. ex prima edict. Rebuff. in Praxi beneficiar. de diſpenſ. ratione ætatis in verbo Nec non debetis nu.8.

Quin Iure ciuili hanc quæſtionem determinatam inuenio. Iuſtin. in auth. vt deter.

ſit

ſit num. Cleri propè finem, vtrumque affirmat, & peccare Prælatos, & clericos non erogãtes in pia opera ea, quæ præter honeſtum victum ſuperſunt, & de ſuo ad reſtitutionem teneri. ita enim inquit iuxta Holoandri verſionem. Quemadmodum autem ad ea pertinentes ſumptus certo fine, deſcripſimus, ita conuenit, vt ſanctiſſimus pro tempore Patriarcha, & Reuerendiſſimi Clerici circumſpiciant, ne reliqui ſumptus, qui ex Eccleſiaſticis redditibus fiunt aliter, quam in pias, & Deo placitas cauſas inſumantur, & vt in illos conferantur, qui, & re vera egent, nec aliunde habent, quo viuant, (hæc enim Dominum Deum conciliare ſolent) non verò per patrocinia, & hominum ſtudia in locupletes diſtribuant ea, quæ ad Eccleſiaſticos ſumptus ſuppetunt, vt exinde egentes vitæ neceſſarijs defraudentur. Nouerint hinc Dei amãtiſſimi Oeconomi, tam, qui nunc, quam, qui olim pro temporibus futuri ſunt, quod ſi quid in his deliquerint, non tantum pœnis cœleſtibus erunt obnoxij, ſed etiam de ſubſtantia ſua Sacroſanctæ Eccleſiæ indemnitatem præſtabunt. Huiuſque conſtitutionis meminit Balſamo

in

in Nomocanone titulo 10. cap. 1.

Vnde nos ita colligimus: Olim Oeconomi Conciliorum veterum decretis in Eccleſijs conſtituebantur, qui præerant diſpenſationi Eccleſiaſticarum rerum, qui ſi erogaſſent mandato Patriarcharum, & Epiſcoporum in prophanos vſus, non in pia opera, tantumdem de ſua ſubſtantia tenebantur Eccleſiæ reſtituere. Ratioq. erat, quia Oeconomus iuſſiones Epiſcoporum, quas Balſamo loco ſupracitato appellat formas, cõtra rationẽ Canonum, ſequi non debebat, erant enim nullius roboris, vt inquit Balſamo. Sed cum hodie Epiſcopi Oeconomorum fungantur munere, abutentes, & in pia opera non erogantes pari ratione tenebuntur reſtituere præter diuinam vltionem, vt Imperator inquit, & pœnas cœleſtes, ex quo mortale delictum colligitur. Vel etiam ita colligi poteſt. Cautum eſt in Concilio Antiocheno, Epiſcopos non erogantes Eccleſiaſticos redditus in pia opera, ſed in domeſticorum vſus, & commoda Synodo Prouinciali pœnas daturos; cuius canonis meminit tex. in cap. Epiſcopus 12. q. 1. & quæ pœna ſit, cui obnoxius erit Epiſcopus, videtur

per

per hanc conſtitutionem Iuſtiniani declaratum. Tantundem,ſcilicet de ſuo reſtituere.

Nec dicat aliquis, hoc Ius ante diuiſionem fuiſſe,aliud deinde Ius poſt aſſignatam cuiq. portionem conſtitutum fuiſſe: nam diuiſio nullum nouum Ius tradidit Epiſcopis, quod ante non obtinerent: hæc enim diuiſionis natura non eſt: ſed diſtinctæ portiones fuerunt, vt Epiſcopus arceretur à reliquis, non vt in ſua maius Ius, aut dominium obtineret; & vt Iuriſconſultorum verbis vtar.Non quo magis,ſed quo minus haberet, facta eſt diuiſio. Deinde apertiſſimè apparet ad ſumptus Patriarcharum, & clericorum portionem illam, de qua Iuſtinianus meminit,fuiſſe aſſignatam,vt ex verbis facilè colligitur. Hæc ille.

Quibus pro coronide addendum eſt,Epiſcopos non ad propria commoda, non ad diuitias,aut luxum,ſed ad labores, & ſollici-
79 tudines pro Dei gloria vocatos eſſe; & modeſta ſupellectili, & menſa, ac frugali victu Epiſcopi contenti ſint. Sunt verba expreſſa Sac.Conc.Trident.ſeſſ.25.cap.1.de reform.
80 vbi etiam Epiſcopis interdicit, ne ex redditibus Eccleſiæ conſanguineos, familiareſue

ſuos

ſuos augere ſtudeant, cum & Apoſtolorum canones prohibeant, ne res Eccleſiaſticas, quæ Dei ſunt, conſanguineis donent.

81 Dominium verò bonorum Eccleſiæ eſt Chriſti, cap. Cum ex eo de elect. Felin. in cap. Conſtitutus nu. 19. de reſcript. Vgolin. de Iuſt. & Validit. Monitorij Pauli V. contra
82 Venetos, vbi tenet, prædicta bona eſſe Chriſti non cumulatiuè, ſed priuatiuè; ita vt non
83 ſint alterius Domini, & ideo dominium bonorum Eccleſiæ immediatè, & proximè eſt ſub dominio Dei, & Chriſti, & non per metaphoram, ſed per omnimodam poteſtatẽ. latè Nauar. loco cit. q. 1. monit. 16. 21. & 40. & q. 3. monit. 31. num. 7. in noua impreſs. Suar. lib. 4. de Immunit. cap. 18, nu. 7. & Ludou. de Beia loco cit. in verſ. Probatur 1.

84 Qua de re non immeritò tenet Farinac. deciſ. poſth. 187. nu. 2. par. 2. Epiſcopum non poſſe diſponere ſuper redditibus ſuæ Eccleſiæ, niſi eius diſpoſitio fuerit à Sede Apoſtolica confirmata, quæ concluſio, vt inquit idem Farinac. vbi ſupra, confirmatur exemplo S. Caroli, qui nunquam voluit de huiuſmodi redditibus diſponere abſque ſpeciali Sedis Apoſtolicæ facultate.

Hinc

Hinc Sacroſanctum Concil. Trid. ſeſſ. 25. cap. 1. de reform. nuper vetuit, ne vllus Epiſcopus, aut alius Beneficiarius, etiam ſi Cardinea dignitate fulgeat, cognatos, vel familiares ſuos ex redditibus Eccleſiæ augeat.

Ex quibus clarè infertur, Epiſcopos redituum Eccleſiæ non eſſe Dominos, ex eo quia, ſi eſſent domini abſque vllo obſtaculo liberè de redditibus Eccleſiæ diſponere poſſent.

85 Confirmatur hæc concluſio ex eo, quia Epiſcopus grauatus ære alieno antequam eſſet Epiſcopus, ſi fecit obligationem de ſoluendo creditoribus, cum primum ad pinguiorem fortunam deuenerit, non obligatur in foro conſcientiæ, neque in foro fori ad ſoluendum ex fructibus Epiſcopatus, quia ſine licentia Papæ, ex ipſis propria debita non poteſt perſoluere, Bald. conſ. 208. lib. 2. quem adducit, & ſeq. Card. Tuſc. pract. concluſ. in verbo Epiſcopus concl. 289. nu. 1.

86 Benè tamen verum eſt, quod Epiſcopus eſt Dominus quartę partis fructuū ad ſuum victum, & vſum per Sacros Canones deſtinatæ; talium enim fructuum eſt eadem ratio, quæ de bonis proprijs, D. Thom. 2. 2.

q. 185.

q.185.art.7.in corpore artic. & ibi Caietan. q.2. Molina de Iuſt.diſput.146.verſ.contrarium,Sotus de Iuſtit.& Iur.lib.10.q.4.art.4. col.4.verſ.Cum ego.

87 Huc ſatis concinnè, iudicio meo, cadit pernecesſaria quæſtio in actu practico, an ſcilicet prænarrata iura canonica loquentia circa reddituum Eccleſiæ diſtributionem per Epiſcopos faciēdam, fuerint per contrariam conſuetudinem abrogata, ſciente tanto tempore Romano Pontifice, & non reprehendente. Reſpondetur indubitanter negatiuè.

88 Tum primo quia, vt Innoc.III. ait in cap. Cum iam dudum de præb. multa tolerãtur, quæ ſi in iudicium deducerentur, iuſtitia id exigente, non tolerarentur; quæ eſt reſponſio in noſtris terminis Caietan.in 2.2.q.185. vbi habentur hæc verba. Non conſuetudo, ſed abuſus eſt, & ſimiliter multa per patientiam tolerantur, quæ ſi ad iudicium deducerentur, arguerentur. Rurſus dato, quod iura illa abrogata eſſent quo ad id, quod iuris eſt poſitiui, hoc eſt, quo ad quartam partem, non tamen poſſunt abrogari, quo ad id, quod eſt Iuris Diuini, hoc eſt, quod ſint

Epi-

Epiſcopi patres pauperum, & templorum ſuorum reparatores. Hæc Caietan. vbi ſupra art. 7. verſ. Ad primum in medio, vid. Epiſcopum Clugien. tract. de Reſid. Epiſcopi in princip. vbi docet, Epiſcopos inter Eccleſiæ ædificatores haberi.

89 Tum ſecundò, quia huiuſmodi aſſerta tolerantia non arguit tolerantis cõſenſum: Menoch. in conſ. 275. nu. 50. tom. 3. tolerare
90 enim dicitur, qui ſcit, & patitur. Menoch. de Arbitr. Iudic. caſu 69. nu. 5. cent. 1. lib. 2. Papa autem non præſumitur huiuſmodi prætenſas conſuetudines, ſeu corruptelas ſcire, cum ſint facti, & in facto conſiſtant; tex. eſt expreſſus in cap. 1. de conſtit. in 6. nam ea,
91 quæ ſunt facti, non præſumuntur, niſi probentur: vulgato tex. in l. in bello §. factæ ff. de capt. & poſtlim. reuerſ.

92 Quod autem nulla ſit habenda ratio de huiuſmodi aſſerta, & figurata tolerantia, ex eo euincitur, quia actus Principis, & ſic Sũmi Pontificis, qui eſt in pati non inducit diſpenſationem, quia talis actus conſenſum non continet. Menoch. in d. conſ. 275. n. 51.
93 & ſeq. vbi ſubdit, quod tolerantia ſimplex, quæ eſt nuda patientia, & diſſimulatio

non veſtita actu concludente conſenſum, non habet vim, & effectum conſenſus: ergo à fortiori in caſu, de quo agitur, non arguit conſenſum Summi Pontificis.

94 Tum tertiò, quia Papa ſcit,& tolerat fornicationem, tamen non approbando, ſed ſolum non puniendo,ad alia maiora peccata deuitanda, & ob aliam bonum finem, iuxta Gloſ. ab omnibus receptam in c.Omnis 3.diſt. & in cap. Meretrices 32. q.4. per quas Io. Andr. in cap. Peccatum de Regul. Iur.in 6. receptus vbique, has duas permiſ-
95 ſionis ſpecies expreſſit. qua etiam ratione Eccleſia multa obſcena in Dominica quinquageſimæ, & feria tertia inſequente fieri impunè permittit, cap. Denique 4.diſt. ſed non ideo, iſthæc approbare cenſetur d.cap. Meretrices,nec poſſe cōtra Iuris Diuini prohibitionem,cap.Sunt quidam 25.q.1.

96 Atqui hæreticum eſt aſſerere, fornicationem eſſe licitam.Clem.ad noſtram de hæretic.Martin.Nauar. de pœnit.diſt.5. in princ. nu.119.fol.mihi 54. Iul.Clar.lib.5.receptar. ſent.in §.Fornicatio, & in §.Hæreſis, igitur dato citra veri præiudicium, Papam ſcire, quod Epiſcopi redditus Eccleſiæ malè diſpen-

ſpenſent,ſcilicet ſacris canonibus contraue-
97 niendo; nedum eſſet grauiſſimus error, ſed hæreticum pertinaciter aſſerere, licitum eſſe Epiſcopis redditus Eccleſiæ malè, ſcilicet contra formam canonum prænarratorum diſtribuere.

98 Pro cuius opinionis corroboratione valdè vrget id, quod ſcriptum reliquit doctiſſimus Petrus à Soto Confeſſarius catholiciſſimi Caroli V.& grande ordinis Dominicani ornamẽtum in lib.de Inſtit.Sacerd.2.par. de Vita Sacerd.lect.3. tit.de bonis Eccleſiæ, quo in loco hæc grauiſſima verba effert. Primò omnium conſtat ex decurſu totius Eccleſiæ ab Apoſtolis, & ipſo Iure Diuino bona omniũ Eccleſiarum, cum Chriſti ſint, meritò etiam pauperum eſſe:neque vlla ratione, aut poteſtate humana fieri poſſe, vt licitè in alios vſus, quam in Eccleſiaſticos, & pauperum expẽdi poſſint. Et paulò poſt.
99 Et contrarium credimus eſſe errorem grauiſſimum ſaltem contra bonos mores,& iuſtitiam,& quid ni etiam cõtra ſcripturam?
100 Tum quartò, quia talis prætenſa conſuetudo, cum ſit contra Ius canonicum, eſt irrationabilis,& non valet,quia dicitur abu-

ſus Clemen.1. de pœn. & remiſs. Caiet.vbi
101 ſupra, & in dubio præſumitur irrationabilis conſuetudo. Ex eo ſolum, quod eſt contraria Iuri. Latè Crauet.conſ.116.n.50.nam
102 conſuetudo eſt lex, & lex iuſta, atque honeſta eſſe debet,c.Erit autem lex 4.diſt.

103 Tum quintò, quia huiuſmodi prætenſa conſuetudo dicitur contra bonos mores canonicos; & per eam daretur occaſio perſonis Eccleſiaſticis animum ad auaritiam applicandi; ob idque admitti non debet conſuetudo eiuſmodi Bart.in l.omnes populi in q.3.princ.ff.de Iuſtit.& Iur. Crauet.in dicto conſ.116.nu.4.

104 Tum ſextò, quia iure cautũ eſt in quos vſus redditus Eccleſiæ Epiſcopi impendere debent,vt ſuperius demonſtraui;& dum ius non deficit, conſuetudo induci non poteſt, cap. Conſuetudo diſt. 1. qua de re non poſſunt Epiſcopi de redditibus Eccleſiæ ad eorum arbitrium diſponere, vt affirmat Vgolin.loco citato §.9.

Tum ſeptimò, quia talis prætenſa conſuetudo non eſt,ſed figuratur, vt Vgolin.loco proximè citato aſſerit; & quatenus exiſteret citra veri præiudicium, nedum requi-

reba-

rebatur, quod eſſet obtenta in contradictorio Iudicio, ſed quod fuerit iudicatum bis, aut ter, extare conſuetudinem, cum eſſet contra Ius, Berous conſ.162.nu.5.lib.3.Menoch.conſ.501.nu.38.tom.6.

105 Ad conſuetudinem enim probandam requiritur actuum multitudo, de quibus vid. Menoch.conſ.906.num.47.tom.10. & cum requiſita neceſſaria in dicta aſſerta cõſuetudine non concurrerent, ob id nulla eſt de ea habenda ratio.

106 Tum octauò, quia Epiſcopus ſolum id petere poteſt ab Eccleſijs, quod à canonibus ſibi deberi probat, non obſtante longinqua vſurpatione, cap. Quia cognouimus 10.q.3. iuncta Gloſ. in cap. Tantum 18. q. 2. Hinc voluit Archidiac. in cap. Quia 10.q.3. per il-

107 lum tex. quod Epiſcopus nunquam præſcribit in his, quæ cõtra Ius commune vſurpauit, ergo data, non autem conceſſa longingua conſuetudine, Epiſcopus non poteſt ad ſui arbitrium de redditibus Eccleſiæ diſponere, cum id deberi ſibi, à canonibus probare non poteſt, cum eidem Iuri canonico expreſsè repugnet, per quod cautum eſt, in quos vſus Eccleſiæ redditus per Epi-

ſcopum diſpenſari debent.

108 Tum nonò, quia, ſi Epiſcopi diſponere poſſent ad eorum arbitrium de redditibus Eccleſiæ inter viuos, multò magis inter mortuos etiam poſſent: quandoquidem fauorabiliores ſunt vltimæ voluntates, quàm diſpoſitiones inter viuos, cap.fin. de re Iud. auth.diſponat de hæred.& falcid.

109 At Epiſcopi diſponere non poſſunt cauſa mortis de redditibus Eccleſiæ,cum de Iure communi ad Eccleſias pertineant, à quibus habuerunt:Iure autem nouo ad Cameram Apoſtolicam, quæ commiſſarios ſpoliorum creat, Vgolin. loco citato, ergo Epiſcopi à fortiori nullo pacto ad eorum arbitrium de dictis redditibus diſponere inter viuos poſſunt. Imò docet Abb.in cap.Cum

110 eſſes num.3.de teſtament. quod Summus Pontifex non poteſt ſine cauſa clericis,& ſic Epiſcopis indulgere,vt teſtari poſſint de bonis intuitu Eccleſiæ acquiſitis, cum dominium ſit pœnes Deum.

111 Et quamuis Papa tanquam caput Eccleſiæ poſſit omnia, tamen id intelligitur ex iuſta cauſa, alias non. & iuſta dicitur vtilis in vniuerſo, vel neceſſaria, vt declarat Ludou.

dou. Roman. conſ.345. & ſeq. Apoſtil. in verſ.Non poſſit, dicit magis communem.

112 Et pariter contra ordinationem Apoſtolorum Papa ſine iuſta cauſa venire non poteſt, cap. Sunt quidam 25. q.1. Roman. in d.conſ.345.nu.8.

113 Et pariter contra decreta Conciliorum Papa non venit, niſi ex diſpenſatione, & iuſta cauſa; plura allegat Roman. vbi ſupra nu.8.alleg. cap.Requiſitis 1.q.7.cap.Confi-

114 dimus,& c.Contra ſtatuta 25.q.1. vbi Papa profitetur, non poſſe contra concilia venire; & ſi quando diſpenſat ex iuſta cauſa facere, profitetur, ita dicit tex.in §.Reſpondetur 25.q.1.in verſ. Valet ergo, circa finem.

115 Et pariter contra ſtatutum Summorum Pontificum Papa non ſtatuit, neque diſpenſat ſine iuſta cauſa.Roman.d.conſ.345.n.9.

116 allegat. cap.Inſtitutionis 25.q.2. vbi Papa dicitur euerſor, ſi contra ſtatuta aliorum Pontificum venit, & in cap. Loci noſtri 26.

117 q.1.dicit Papa, ſe non infringere, ſed roborare velle decreta prædeceſſorum ſuorum, & nedum contra ius naturale non poteſt venire Papa, ſed neque ſine iuſta cauſa contra ius ciuile illi venire licet. Roman. in di-

cto ſuo celeberrimo conſil.345. num. 10. & ſeq.

Tum decimò, quia ſi Epiſcopis liceret vigore dictæ prætenſæ cõſuetudinis ad eorum arbitrium de redditibus Eccleſiæ diſponere, ſequeretur, quod Epiſcopi redditus Eccleſiæ deſignatos vſurpare poſſent, ne ad eos, ad quos de iure pertinent, diſtribuantur, conſequens eſt falſum, ergo & Antecedens.

118 Quod conſequens falſum ſit; patet, quia per Bullam cœnæ fertur excommunicatio contra vſurpantes redditus, & prouentus, fructus, & emolumẽta, quæ in miniſtrorum, Eccleſiarumq. neceſſitates conuerti debent. In Sacro etiam Concilio Tridentino, hæc habentur verba. Excommunicantur omnes tam Laici, quàm Clerici quacunque dignitate, etiam Regali præfulgeant, qui alicuius Eccleſiæ, vel cuiuſuis ſæcularis, & regularis beneficij, Montium Pietatis, aliorumq. locorum iuriſdictiones, bona, cenſus, aut iura; etiam feudalia, & emphiteotica, fructus, emolumenta, ſeu quaſcunque obuẽtiones; quæ in miniſtrorum, & pauperum neceſſitates conuerti debent per ſe, vel per alios vi, vel timore incuſſi, ſeu etiam per ſuppoſitas

per-

perſonas Clericorũ, vel Laicorum, ſeu quacunque arte, vel quæſito colore in proprios vſus conuertere, illoſq. vſurpare præſumũt, ſeu impediunt, ne ad eos, ad quos de iure pertinent, percipiantur. & paulò poſt; hæc excõmunicatio Papæ reſeruatur. Hæc Sacr. Concil. Trid. ſeſſ. 22. cap. 11. de reformat.

In quam excõmunicationem incurrunt, ſiue Epiſcopi ſint, ſiue Cardinales: Bonacina ſuper Bulla cœnæ Domini diſput. 1. q. 18.
119 punct. 3. nu. 2. Nullo enim iure excipiuntur Epiſcopi ab incurrendo excommunicationem, quæ fertur aliquo iure generali, quamuis iure. cap. Quia 4. de ſent. excom. in 6. excipiuntur ab incurrendo ſuſpenſionem, & interdictum, quæ iure generali feruntur, quæ ſunt diſtincta ab excommunicatione, & etiam ab irregularitate. Bonac. loco citat. & Glian. in Summa in verbo Epiſcopus nu. 1.

Tum vndecimò, quia ex Actis Apoſtol. cap. 2. ſub finem, & cap. 5. & 6. palam colli-
120 gitur, illos fideles primos vendidiſſe ſua bona, & dediſſe Apoſtolis tanquam Chriſti Miniſtris, & eius rem agentibus, prætia illorum, vt alerentur ex eis fideles egeni: & cer-

tum

tum eſt eorum ſucceſſores, ſcilicet Epiſcopos cum eodem modo, & onere retinuiſſe, prædia, quæ poſtea ſeruarunt inuendita, vt futuris neceſſitatibus prouiderent: id quod clarè teſtatur Melchiad. Papa in cap. Futurum 12. q. 1. & clarius Vrbanus in cap. Videntes ead. q. & cauſ. ante quos firmè dixit Clemens in alijs locis, & cum traditione Apoſtolorum declaratum eſt, intentionem Domini Noſtri IESV CHRISTI fuiſſe, vt redditus Eccleſiæ in ſola opera pia impẽdantur, ergo Iuris diuini eſt, vel ei æquipollentis, ne dicti redditus in alios vſus, quam
121 in pia opera impendãtur. Omnium enim traditio Apoſtolorũ à ſucceſſoribus eorum, veluti per manus ſuſceptas, vel obſeruata pro diuina inſtitutione tenenda eſt. cap. Eccleſiaſticarum, & in cap. In ijs 11. diſt. igitur
122 nullo pacto valere poterit huiuſmodi figurata conſuetudo, cum eſſet contra Ius diuinum. cap. Quæ contra, & cap. Mala 8. diſt.

Comprobantur prædicta ex eo, quia non eſt veriſimile, quod illi antiqui fideles tam religioſi, tam humiles, modeſti, & temperantes, ſua bona ob amorem Dei, & animarum ſuarum ſalutem dederint Eccleſijs, ea

men-

mente, vt Epiſcopi,& Clerici ſumptuosè comedant, & bibant, indulgendo gulæ, à quibus illi abhorrebant.neque,vt ſeipſos,& ſuas domos, familias, parietes, lecticas, & mulas ſplẽdidè veſtiant, humanum honorem adorantes cum ambitione, & ſuperbia, quam illi pro humilitate, & modeſtia contempſerunt:neque etiam,vt grandes maioratus inſtituant, aut cognatos ſuos magnificent: & cum illi noluiſſent illa donare ſuis, vt Deo donarent,neque vt theſaurizent in terris, id quod imitando eos theſaurizare debẽt Epiſcopi in cœlis,ſed vt Eccleſiæ primum,deinde pauperes alantur, Eccleſiarumq.fabricis, cæteriſq. neceſſitatibus prouideatur, prout Sacri canones prænarrati expreſsè mãdant, & præſertim in cap. Conceſſo, cap. Vobis, cap.de Redditibus,cap.Quatuor, & cap.Vlteranææ 12. q.2.

123 Tum duodecimo, quia dicta figurata cõſuetudo eſt nutritiua peccati, & ideo non valet,etiam ſi ſit immemorabilis. Calder. in conſ.42.per totum. Gemin.conſ.63.nu.18. & dicitur corruptela conſuetudo inducens

124 peccatum, & tanto grauiora ſunt peccata, quanto diutiùs infelicem animam detinent.

nent. cap. Non debet de conſang.& affinit. vbi Gloſ. Vrſell. ad Afflict. deciſ.13. num.7. Præfatam verò aſſertam conſuetudinem inducere peccatum vnicuique ſanæ mẽtis patere debet, ex eo quia in ea implicitè continetur Epiſcopis licitum eſſe canonibus præ-
125 narratis contrauenire, & de Iure Epiſcopi à peccato excuſari non poſſunt non obſeruantes canones Gloſ. in cap.Nulli verſ.Proſtratus diſt.19.

126 Imò, quod magis eſt, nedum Epiſcopi peccant mortaliter non obſeruãtes prænarratas canonũ diſpoſitiones (loquor de redditũum Eccleſiæ diſtributione per Epiſcopos facienda)ſed quod peius eſt,in Spiritum ſanctum blaſphemant, cum Sacri canones instinctu Spiritus ſancti editi ſunt, text. eſt expreſſus in cap. Violatores 25. q. 1. cuius infraſcripta ſunt verba.

127 Violatores canonum voluntarij grauiter à Sanctis Patribus iudicantur,& à ſancto Spiritu, inſtinctu cuius, ac dono dictati ſunt, damnantur: quoniam blaſphemare Spiritum ſanctum incongruè videtur, qui contra eoſdem Sacros canones non neceſſitate compulſi, ſed libenter, vt præmiſſum

eſt,

eſt, aliquid aut proteruè agunt, aut loqui præſumunt, aut facere volentibus ſpontè conſentiunt. talis enim præſumptio manifeſtè vnum genus eſt blaſphemantium Spiritum ſanctum: quia, vt iam prælibatum eſt, contra eum agit, cuius nutu, & gratia Sancti canones editi ſunt. hæc Damaſ. Papa in d. cap. Violatores.

128 Hinc voluit tex. in cap. 1. 22. diſt. Epiſcopos violantes Sacros canones eſſe ſuſpectos de hæreſi; imò tenet Gloſ. in d. cap. Violatores, quod huiuſmodi Epiſcopi eo ipſo videntur excommunicati, & hæretici: eſt videndus tex. in cap. Generali 25. q. 1. vbi Adrianus Papa ſic aſſerit. Generali decreto conſtituimus, vt execrandum anathema ſit, & veluti præuaricator Catholicæ fidei ſemper apud Deum reus exiſtat, quicũque Regum, ſeu Epiſcoporum, vel Potentum deinceps Romanorum Pontificum decretorum cenſuram in quocunque crediderit, vel permiſerit violandum. Gregorius verò Papa in cap. Nulli 19. diſt. ſuper hac materia ſic aſſerit. Nulli fas eſt, vel velle, vel poſſe tranſgredi Apoſtolicæ Sedis pręcepta, nec noſtræ diſpoſitionis miniſterium, quod veſtram ſequi

qui oportet charitatem . ſic ergo ruinæ ſuæ dolorem proſtratus quiſquis Apoſtolicis voluerit cōtraire decretis,nec locum deinceps inter Sacerdotes habeat, ſed extorris à Sancto miniſterio fiat, nec de eius Iudicio quiſquam poſtea curam habeat ; quoniam iam damnatus à Sancta Apoſtolica Eccleſia , ac auctoritate ſua de inobedientia, atque præſumptione à quoquam eſſe,non dubitatur: quia maioris excommunicationis deiectione eſt abijciendus , cui Sanctæ Eccleſiæ commiſſa fuerit diſciplina , qui non ſolum præfatæ Sanctæ Eccleſiæ iuſſionibus parere debuit , ſed etiam alijs, ne præterirent, inſinuare . Sitq. alienus à Diuinis, & Pontificalibus officijs , qui noluit præceptis Apoſtolicis obtemperare .

129 Qua de re canonum ſtatuta cuſtodiantur ab omnibus, & nemo in actionibus, vel Iudicijs Eccleſiaſticis ſuo ſenſu (ſcilicet malè)ſed eorum auctoritate ducatur. Sunt verba expreſſa tex.in cap.1. de conſtit. & de illorum iuſtitia,vel iniuſtitia non poſſe diſputari,vel dubitari, teſtatur de communi opinione Petrus Ancar.conſ.196. nu.10.in fin. ybi allegat tex. in cap. Iſtis 4. diſt. & tex. in

l.Ne-

l.Nemo clericum. C.de Sum. Trinit. & fid. Cathol.

130 Amplia ſpecialiter in Epiſcopis, qui ſpeciali Iuramento non poſſunt contradicere ſtatutis Romanorum Pontificum, ſed illa ſeruare tenentur. Federic.de Senis conſ.17. num.2. verſ.Præterea quomodo Epiſcopus, vbi allegat tex.in cap.Ego N.de Iur.iurand. cuius ſunt hæc verba infraſcripta.

Ego N. Epiſcopus ab hac hora in antea fidelis ero Sancto Petro, Sanctæq. Romanæ Eccleſiæ,Dominoq.meo Papæ N. eiuſq.ſucceſſoribus canonicè intrantibus. Non ero neque in conſilio, neque in facto, vt vitam perdat, aut membrum, vel capiatur mala captione. Papatum Romanæ Eccleſiæ, & regulas Sanctorum Patrum, adiutor ero ad defendendum, & retinendum ſaluo ordine meo contra omnes homines. Vocatus ad Synodum veniam,niſi præpeditus fuero canonica prædicatione. Legatum Apoſtolicæ Sedis,quem certum eſſe cognouero,in eundo, & redeundo honorificè tractabo, & in ſuis neceſſitatibus adiuuabo. Apoſtolorum Limina ſingulis annis, aut per me, aut per certum Nuncium viſitabo: niſi eorum ab-

ſoluar

ſoluar licentia. ſic Deus me adiuuet,& hæc Sancta Euangelia. Hactenus tex.
131 Hinc voluit Sum. Armil. in verbo Epiſcopus num.23.quod Epiſcopus non obſeruans,vel non obſeruare faciens canones,eſt periurius,& eſt euitandus tanquam excom-
132 municatus: nam quidquid Romana Eccleſia ſtatuit,vel ordinat ab omnibus obſeruandum eſt, cap. Enimuero diſt.19. & qui
133 dicit, Romanam Eccleſiam non eſſe caput, nec poſſe canones condere, eſt hæreticus,cap.1.diſt.22.Gloſ.in d.cap.Nulli. Hic non incongruè ſciendum eſt, quod D.Tho.
134 in quodlib.1.art.18.exiſtimat. Periurium eſſe grauius homicidio, rationibus ſanè vrgentiſſimis, ſi quidem periurium eſt tranſgreſſio præcepti prioris Tabulæ,& ex eo honori,& reuerentiæ Dei Optimi Maximi, detrahitur, ideoq. iniuria Deo fit, quæ maior eſt omnibus alijs,quibus Proximus offenditur.Deinde,vt ait D.Paul.omnis controuertiæ finis eſt iuramẽtum. quod ſi ita eſt conſequitur planè, maius eſſe crimen periurij, quam homicidium: alioquin homicidæ,aut adulteræ nunquam iuramẽtum deferretur; quoniam coniectura eſſet, quod periurium tan-

tanquam præſidium peccata maiora contingerent, & cœlarent crimina, quo argumento vtitur D. Thomas vbi ſupra.

135 Item non eſt ignorandum, quod ad hoc, vt Epiſcopi in prænarratas pœnas incidant ob non obſeruationem canonum, requiritur, quod ex cōtemptu canones non obſeruent. ita tenet Archidiac. in d. c. Violatores.

Poſtremò Sacrum Concilium Tridentinum ſeſſ. 25. cap. 18. ſic aſſerit ſuper hac materia. Sciant vniuerſi, ſacratiſſimos canones exactè ab omnibus, & quod ad eius fieri poterit indiſtinctè obſeruandos.

136 Non eſt tamen ſilentio prætereundum, quod licet Epiſcopi ſtatuta facere poſſint, vt habetur in cap. fin. de conſtit. in 6. nihilominus contra ius commune ſtatuta facere non poſſunt. argum. Clem. Romani de elect. & c. Quod ſuper his de maior. & obed. atque ſic etiam Iaſ. aſſeruit in l. Omnes Po-
137 puli nu. 30. in 1. lect. de Iuſt. & Iur. Ratio enim eſt, quia inferior eſt Epiſcopus eo, qui communem legem tulit, qui eſt Romanus Pontifex; inferior autem ſuperioris legem tollere non poteſt, c. Cum inferior de maior. & obedien.

Qua de re non immeritò voluit Felin.in cap.Si quando in princip.de reſcript. quem ducit,& ſequitur Glianes in Summa in ver-
138 bo Epiſcopus, quod ſi Epiſcopi præcipe-rent contra Canones, nec Sacerdotes, nec Vaſſalli præſtare tenerentur obedientiam.
139 Valde Epiſcopi cauere debent,ne Sacris Canonibus contraueniant; tantò magis, quod doctiſſimus Andreas de Iſernia (cuius magna eſt authoritas, propter eius ſublime ingenium,veritatem, ac ſingularem doctrinā, vt ob id paſſim à Doctoribus huius Regni Euangeliſta nuncupetur) videns aliquos Epiſcopos redditus Eccleſię non diſtribuentes, prout canones mandant, exclamando in d.rubr.de decim.ſcriptum reliquit. Quod hodie pauci Epiſcopi ſe ſaluant. quia inquit Afflict.in ead.Rubr.Sunt in damnatione inferni. & Dionyſ.in lib.contra pluritatem benefic.art.7.& Ioan.à Sylua de benefic. refe-
140 runt, celeberrimum illum,& Epiſcopum, & Doctorem Gulielmum Pariſienſem affirmaſſe, quendam amicum eius litteris inſignem, qui iam vita functus erat, apparuiſſe, dixiſſeque, quod vna de tribus cauſis ob quas fuit damnatus,erat,quia quod è bene-

ficio-

Digitized by Google

ficiorum redditibus ei ſupereſſet, pauperibus non erogaſſet.

141 Denique pro complemento illud prædictis addendum putauimus, quod Prælatorum exempla mala alios corrūpunt,& ideo delicta eorum magis ſunt punienda, c.Præcipuè 11.q.3. c.Tantum 85.diſt. cap.Nulli-
142 tas 25. q. 1. vbi tenet Gloſ. quod per Epiſcoporum delicta exempla perditionis magis tranſmittantur ad ſubditos, quàm per
143 alios, propterea tenentur omnes etiam ſubditi ex præcepto corrigere Prælatos ſuos, ita docet D.Thom. 2.2.q.33. art.4. vbi ſubdit, quod licet præſumere,ſe eſſe ſimpliciter meliorem, quam Prælatum, videatur eſſe præſumptuoſæ ſuperbiæ, nihilominùs extimare ſe meliorem quantum ad aliquid non eſt præſumptionis, quia nullus eſt in hac vita,qui nō habet aliquem defectum,& etiam conſiderandum eſt,quod cum aliquis Prælatum charitatiuè monet, non propterea ſe meliorem eſſe exiſtimat, ſed auxilium impartitur ei, qui quanto in loco ſuperiori, tanto in periculo maiori verſatur, hactenus D.Tho. cui accedit Card.de Turrecrem.de Auth.Papæ q.73.vid.Bañes in d.q.33.art.4.

Meritò inſinuatum eſſe inquit Caiet. in d.art.4.à Scripturis, quod ſubditis licet correctionem charitatiuam cum modeſtia reuerenter facere erga Prælatos ſuos, inſinuatur per hoc 1.Regum 19.laudabiliter intro-
144 ducitur Iothanas corripuiſſe patrem ſuum Regem Saul de iniqua perſecutione contra Dauid de adulterio, ſcriptum eſt enim, quod
145 quæcunque ſcripta ſunt ad noſtram doctrinam ſcripta ſunt, teſtatur Paulus Apoſtolus ad Roman. 15. igitur, ne vereantur ſubditi ſuos Prælatos corrigere, verùm ſi notabiliter ſuis moribus Populũ ſcandalizent, tunc publicè corrigendi ſunt, quoniam huiuſmodi correctio poteſt prodeſſe Populo, & nihil obeſſe, Bañes loco citato in d. art.4. verſ. Tunc enim.

146 Idque tantò fortiùs permittitur, quia Epiſcopi, propter opprobrium ſenectutis à paruulis, & à minimis non erubeſcant diſcere, cap. Nullus Epiſcoporum 28. diſt. vbi Gloſ. quapropter S. Auguſtinus etiam ab anniculo dixit, ſe paratum doceri, cap. Si habes 23.q.4. tantò magis, quod Deus om-
147 nipotens ſolet reuelare paruulis, quæ abſcondit ſapientibus Matth. 11. conſiderare

enim

enim debent Epiſcopi, ipſum S. Auguſtinum ſummum Doctorem quandoque erraſſe, vt legitur in diſt. 9. per totum, & librum retractationum ſuarum compoſuit.

Ex quibus clarè colligitur, quod omninò corrigendi ſunt Epiſcopi negligentes, & curam Eccleſiarum collapſarum non habentes, vt ſtatim illæ reficiantur, & maximè ſi pro ipſorum Palatijs, vbi corpus reficitur ardenter laborent, neglecto templo Dei, in quo cibaria animarum, ſcilicet Euchariſtiæ Sacramentum exiſtit; Sacroſancta enim Euchariſtia Sacramentum eſt omnium maximum, in quo non ſola gratia copioſiſſimè, ſed ipſe auctor gratiæ continetur.

148 Item addendum eſt in materia, quod non eſſet ponere os in cœlum, aſſerere, quod Epiſcopi circa fabricas Eccleſiæ neceſſarias negligentes fidem negarunt, & infidelibus deteriores ſunt, probatur hoc ex D. Paulo ad Thimot. 5. vbi legitur, quod ſi quis ſuorum, & maximè domeſticorum curam non habet, fidem negauit, & eſt infideli deterior, quod cum prænarrati Pauli dictum procedat contra maritum ſuæ vxoris curam non habentem teſte Glianes in Summa in

verbo Vxoratus num.3. idcircò illud etiam procedit contra Epiſcopos curam non habentes ſuæ vxoris, ſcilicet Eccleſiæ ſpiritualis, quæ eſt fidelium congregatio; vbi quæſo cōgregātur fideles, ſi eorum domus collapſæ ſint? & earum Epiſcopi curam non habent, vt reficiantur, vnde non immeritò.

149 S. Gregorius Epiſcopos reprehendit honoris immemores, & curam paternæ vigilantiæ non habentes circa Eccleſias, & filios ext. cap. Nunciatum 84. diſt.

Conſiderare enim debent Epiſcopi, quod quantò præ cæteris gradus Epiſcopalis altior eſt, tantò ſi per negligentiam dilabatur ruina grauior eſt, ita ſcriptũ reliquit S. Ambroſ. in Paſtorem.

150 Imò, ſi Epiſcopi curam non habent, vt ſuæ Eccleſias Cathedrales collapſæ reficiantur, eorum orationes, licet ſint continuæ, & aſſiduæ parum proſunt. Text. eſt ſingularis, dum eſt in proprijs terminis terminantibus in cap. Fratrem 86. diſt. vbi non ſibi credat (ſcilicet Epiſcopus) ſolam lectionem, & orationem ſufficere, vt remotus ſtudeat ſedere, & de manu minimè fructificare, ſed largam manum habeat, neceſſitatem patien-

tientibus concurrat,alienam inopiam ſuam credat: quia ſi hæc non habet,vacuum Epiſcopi nomen tenet, & Gloſ.ibi ſubdit,& nomine,& re talis Epiſcopus priuandus eſt per tex. in cap.Quæ ipſis 88.diſt. & cap.Epiſcopi 68.diſt.

151 Conſiderandum ſanè eſt, quantum Dominus iratus fuit, ingrediens templum in Hieruſalem,cum eiecerit ex illo vendentes,
152 & ementes Ioan. cap. 2. multò magis vidẽs quaſdam Eccleſias Cathedrales domus ſuas detectas ſordidè cõtra omnem decen-
153 tiam neceſſariá naturæ ibi facere,licet nimis videatur abſurdum in ſacris ſordes negligere, quæ dedecerent etiam in profanis, ſunt verba expreſſa teſt. in c.fin. de cuſtod. Euchariſt.qua propter per Concilium Toletanum diffinitum fuit, quod narratur in c. Diffiniuit 27. q.4. fugientem ad Eccleſiam, vel ibi reſidentem inde vi abſtrahendum non eſſe,etiam per 30.paſſus, ſi pro requiſitis naturæ exierit.

154 Hinc legitur 2.Machab. c.3. quod Eliodorus diuino iudicio flagellatus fuit vſque ad mortem,quia ingreſſus Eccleſiam,& domum Dei, volebat aſportare ſolum theſau-

rum in ea exiſtentem. Simile habetur exem-
155 plum de Balthaſar Rege apud Danielem cap. 5. qui gloriabatur, & epulabatur vaſis aſportatis de templo Dei, & percuſſit eum Deus morte, prænuncians hoc ex miraculo ſcribentis in pariete vid. tex. in cap. Veſtimenta de conſecrat. diſt. 1.

156 Et demùm, vt legitur lib. 1. Machab. Iudas, & fratres, qui Machabæi dicebantur habentes zelum legis Dei lamentabantur, quod templum eorum factum erat, ſicut homo ignobilis, & ſancta in manibus extraneorum tradita, & videntes profanationem templi ſciderunt veſtimenta ſua, & planxerunt planctu magno, imponentes cinerem ſuper caput ſuum, fuerunt omnes Dei amici zelantes, & in conſeruatione templi, reſtauratione, & purgatione, cap. 4. quod magis nobis eſſe debet exemplum, nam vt docet D. Thom. 2. 2. q. 185. art. 1. facta Sanctorum, quæ in ſacra Scriptura narrantur, nobis proponuntur in exemplum.

Quod ſi hæc ſunt in Eccleſijs figuram præbentibus, quid in veris Eccleſijs erit dicendum? Si enim hæc à quodam viro ponderata fuiſſent, vtique ille in publico, & in Ec-

Eccleſia dicere auſus non fuiſſet, Epiſcopos nequaquam obligatos eſſe de redditibus Eccleſiæ ſuam Eccleſiam Cathedralem fabricare, etiam ſi detecta reperiatur, quapropter iuri, & veritati conſentaneum eſſe exiſtimo, hanc ſuam opinionem veritate procul eſſe, & proinde illi incidunt in pœnam æternæ damnationis contentam in cap. Diſpenſatio 43. diſt. Fuſc. de Viſitat. tit. de Prædic. verbi Dei lib. 1.

157 Quarè per viſcera Domini Noſtri Ieſu Chriſti Reuerendiſſimos D. Epiſcopos humillimè obſecro, vt cum effectu, & quàm citiùs ſuarum Eccleſiarum Cathedralium fabricas neceſſarias de ipſarum redditibus conficere debeant, ad quod onus (vt ſupra demonſtratum eſt) indubitanter tenentur. tantò magis, quod ſcriptum eſt Ierem. 48. Maledictus homo, qui facit opus Domini negligẽter, quod opus nulli dubium eſſe debet, quin ſit domus Domini, quæ eſt Eccleſia materialis, vt in 3. par. demonſtrabimus.

158 Error enim eſt ſine dubio grauiſſimus, & maximè pernicioſus, ſi dum rogantur Epiſcopi, vt aliquid de redditibus Epiſcopatus fabricis Eccleſiarum Cathedralium offerant;

rant ; reſponderent, quid ad te? de re mea, non licet mihi facere, quod volo? id verò multis teſtimonijs oſtendi poteſt. nam in lib. 1. Paralip. 29. cum in ædificationem templi obtuliſſet Dauid tria millia talentorum auri,& ſeptem millia talẽtorum argenti probatiſſimi,& marmor Parium abũdantiſſimè;& ad exẽplum Regis,Principes Tribuum obtuliſſent auri talenta quinque millia, argenti talenta decem millia,& æris talenta decem,& octo millia, ferri quoq;centum millia talentorũ,dixit Dauid ad Deum: Tua eſt, Domine magnificentia, & potentia,& gloria:cuncta enim,quæ in cœlo ſunt, & in terra,tua ſunt: tuum Domine Regnũ, & tu es ſuper omnes Principes:tuæ diuitiæ, & tua eſt gloria·tu dominaris omnium.quis ego,& quis Populus meus,vt poſſimus hæc tibi vniuerſa promittere? tua ſunt omnia,& quæ de manu tua accepimus,dedimus tibi.

159 His addi poteſt teſtimonium ipſius Dei; qui per Agæam Prophetam cap. 2. dicit: Meum eſt argentum, & meum eſt aurum. Quod ideo Dominus dixit, vt populus intelligeret, & præſertim Epiſcopi, ad nouam templi ædificationem, nihil omninò defu-

tu-

turum, cum ipſe templum reædificari iuberet, cuius eſt aurum, & argentum, quod in vniuerſo terrarum orbe reperitur.

160 Eſto enim diuites huius ſeculi Domini ſint opum ſuarum, ſi comparentur ad alios homines; tamen ſi comparentur ad Deum, Domini non ſunt, ſed aut miniſtri, aut œconomi, aut villici. Audi Prophetam Regium Pſal.23. Domini, inquit, eſt terra, & plenitudo eius, orbis terrarum, & vniuerſi, qui habitant in eo. Et rursùs alibi Pſal.49. Meæ ſunt omnes feræ ſyluarum, iumẽta in montibus, & boues. Si eſuriero, non dicam tibi: meus eſt enim orbis terrarum, & plenitudo eius.

Dolendum ſanè eſt, quod veritas hæc tam manifeſta quorumdam Epiſcoporum oculis tam ſit abſcondita, & quod peius,

161 ſunt Paſtores, qui Paſtorum nomine gaudere volunt, Paſtoris autem officium adimplere nolunt, teſtatur D. Auguſt. lib. vnic. de Paſtore tom. 9. vbi latiſſimè Paſtorum ſtatum, & obligationem depingit, atque deplorat.

162 Ac tandem pro coronide illud adijciendum duxi, quod plurimum Epiſcopis prodeſt

deſt ad cōſcientiam bonam.& rectam conſtituēdam, & ſpem vitæ æternæ verè acquirendam vitas Sanctorum Epiſcoporum aſſiduè legere,inter quas non vltimo loco ponenda eſt vita S.Caroli Card. & Archiepiſc. Mediol.qui omnes partes optimi Antiſtitis, ſiue in reſidendo,ſiue in prædicando,ſiue in vitæ perfectione, ſiue in matura ordinatione Clericorum,ſiue in Beneficiorum multiplicitate reſecanda, atque ab ſe abijcienda, ſiue libertate Eccleſiæ prudenter, & fortiter conſeruanda, ſiue in affectu erga conſanguineos moderando, ſiue denique in effuſione diuitiarum erga pauperes, & admiranda, & quaſi nimia parcitate erga ſe ipſum luculenter,& mirabiliter adimpleuit.

163 Hæc ſcribere volui, vt in me verificetur id, quod ſcriptū eſt apud Daniel.12. vbi legitur, quod qui ad iuſtitiam erudiunt multos, ſunt quaſi ſtellæ in perpetuas æternitates in Cœlo, atq; hæc pro huius primæ partis complemento ad Dei laudem, & Deiparæ ſemper Virginis,Beatæ Agathæ Virginis, & Martyris, & Patronorum aliorum dicta ſufficiant.

Primæ Partis finis.

SPE-

SPECVLI EPISCOPORVM

PARS SECVNDA.

ADVERSVS ea, quæ optimis, & validiſſimis rationibus, Sacrorumq. Canonum, Sacræ Rotæ Romanæ, Sacrorum Conciliorum Generalium, atque Doctorum authoritatibus per me firmata fuerunt, non defuit, qui cōtradicere, non animo, vt interpretor, malo, quod de viro probo credendũ non eſt, ſed canonicæ facultatis igno-
1 ratione ſit auſus. Hinc quas ille ad me ſcriptas ſuoq. nomine obſignatas dedit reſponſiones, inſerere non grauabor, vt quam tradidi, doctrina ad ſpiritualem animorum profectum, & Prælatorum Eccleſiæ inſtructionem ſtabiliùs obfirmetur.

2 Videbis hinc Lector, quàm omninò periculi plenum ſit in alienam excurrere profeſſionem. Scripta enim illius ſunt tenoris ſequentis, videlicet.

Reſpon-

Reſponſio Apologetica cuiuſdam Theologi ad allegationes emanatas à quodam V.I.D.

Quidam V.I.D. cuius nomen reuerentiæ cauſa ſub tenebris ſilentio ſepelio in perpetuum. [*OPPOSITIO. Non moriar, ſed viuam, & narrabo opera Domini. Pſalm. 117. Rob. Maz.*] vt parem eidem redderem gratiam, ſi quidem ipſe tacuit cōcinnatoris nomen, quem aſſumit impugnandum, quaſdam in iure allegationes elaborauit, quibus examinat. An Epiſcopus ſuis expenſis Cathedralem ſuam Eccleſiam ędificare tenetur, & cōcludit teneri, imò eum læthalis culpæ reum facere auſus eſt, & ad pœnas Inferni damnare, ſi ſuam Eccleſiam non ędificat, [*OPPOSITIO. Hoc tantum dixi, quod, & nunc dico, Epiſcopos ſacrilegium committere, ſi redditus Eccleſiæ percipiant, & fabricas ſuarum Cathedralium ruina labentium, & ferè in terram proſtratarum, conficere nollēt, quos Epiſcopos vehementer rogaui, vt circa hoc ſua miniſteria adimpleant, ex eo quia Paulus Apoſtolus ad Coloſſ. vlt. ſcribens, ſic mihi præcipit ibi: Dicite Archippo Epiſcopo miniſterium, quod ac-*

cepi-

cepiſti in Domino, vt illud adimpleas. R.M.] Cum homo Chriſtianus, & Catholicus maiori deberet vti modeſtia; oui illicitum eſſe conſiderans ita petulanter inſurgere in Paſtorem, ne ex oue canis euaderet. [*OPPOSITIO. Aduerſus Paſtores pro Eccleſia loqui*
4 *liberè non formidaui, quia canes adueniente lupo fugere non debent, ſcilicet ſub ſilentio ſe abſcondere: idcircò Dominus per Iſaiam 56. eos increpans dicit, canes muti non valentes latrare. vid. tex. in cap. 1. 43. diſt. R. M.*] verùm ſi Epiſcopo non pepercit, quid mirum, ſi in cōcinnatorem eſt debaccatus. [*OPPOSITIO. Prophana nouitas verborũ eſt hæc. R.M.*] eò quod prædicauerit illa in roſtris, Epiſcopum ſuam Eccleſiam Cathedralem ſuis expenſis ædificare nō teneri, quapropter concinnator miſſas ad ſe allegationes conſiderans nimis pueriles, [*OPPOSITIO. Cum eſſem paruulus loquebar, vt paruulus, ſapiebam, vt paruulus, intelligebam, vt paruulus, & cognoſcebam, vt paruulus, dum autem factus ſum vir, euacuaui, quæ paruuli erant. ſunt verba Apoſtoli 1. ad Corinth. 13. & cum omnis*
5 *ſcriptura diuinitùs inſpirata vtilis eſt ad docendum, & ad arguendum, ad erudiendum in*

iuſti-

iuſtitia, vt perfectus ſit homo ad omne opus bonum inſtructus ſecundum Apoſtolum 2. ad Timot. 3. idcircò ſacram Scripturam in meis ſcriptis ſemper ducere ſoleo. R. M.] eaſdem exiſtimans quemlibet intellectum, & humi ſerpentem poſſe illas infringere, nec non eiſdem ſatisfacere pleniſſimè, qua de re mihi ſuo diſcipulo has partes commiſit, quas libenter accepi, leue pondus eſſe coniectans, eruã igitur faciliter, Epiſcopum tàm à lethali culpa, quàm à tartareis pœnis, ad quas Doctor iſte condemnat, meiq. Præceptoris opinionem promulgatam nõ erroneam, vt ipſe malè cenſurat, ſed Sacris Canonibus ab ipſomet adductis nimis eſſe conſentaneam, demonſtrabo.

Opinio igitur mei Præceptoris, quod Epiſcopus Eccleſiam, prout eſt in caſu, ſuis expenſis ædificare non teneatur, probatur ab ipſiſmet canonibus ab aduerſario adductis. [*OPPOSITIO. Solemne eſt, multa promittentem, nihil præſtare, vnde non mirum ſi Theologus hic multa cõgerat, & parùm probet:*
6 *quod mirum eſſe non debet, ex eo quia imperitia plura credit ſe ſcire, quæ neſcit. Veget. lib. 3. cap. 6. R. M.*] quod ſi benè trutinaſſet non

addu-

adduxiſſet, nam cap. Quatuor 12. q. 2. poſtquam dixit, quod pars redditiuum fabricæ eſt applicanda, ſtatim ſubtexuit, ea verò, quæ Eccleſiaſticis ædificijs reſtaurandis attributa ſunt, vide igitur Lector de reſtauratione ædificiorum, non de noua ædificatione, tex. locutus fuit. [*OPPOSITIO. Et*
7 *ſi ſcripturas, qui aliter intelligunt, quam ſe habet veritas, inhebriantur, cap. Vino 37. diſt. tamen ſcriptor iſte diſpoſitionem tex. in d. c. 4. aliter intelligit, quare ſe habet veritas, vt in 3. par. principali ſatis demonſtrabo. Rob. Maz.*] aliud enim eſt ædificare, aliud reſtaurare, vt patet apud omnes, illud eſt de nouo facere, hoc verò vetus reſarcire, Eccleſia autem in noſtro caſu non reſtauratur, ſed de nouo ædificatur, vt patet ad ſenſum, ergo ad reſtaurationem Eccleſiæ Canon ille adductus ab aduerſario cogit Epiſcopum non ad ædificationem, hoc idem probant cæteri canones in dicta cauſa, & quęſtione à noſtro Doctore adducti, vt videre eſt apud Gloſ. eiſdem locis.

Verùm hic Doctor tàm oculatus ait, quod non debemus hos Canones limitare, quia vbi lex non diſtinguit, nec nos diſtinguere

F debe-

debemus;ſed reſpõdemus,non nos hos Canones ad reparationem limitare,ſed ipſimet
8 ſe limitant. [*OPPOSITIO. Nullum cap. eſt in Decretalibus, Sexto, vel Clemẽtinis, quod probet, Epiſcopos teneri ad reparationem tantum, & non ad ædificationem Eccleſiæ. R.M.*]

Probatur ſecũdò noſtra opinio à loco deducto ab aduerſario pro ſe ex Sacr. Concil. Trident. ſeſſ.21.de reformat. cap.7. §.Parochiales, vbi diſponit, Parochiales verò Eccleſias ita collapſas refici, & inſtaurari procurent,quod hic Sac.Concil.loquatur de reſtauratione ex verbo reſtaurari,tum ex verbo refici, reficere enim eſt vetus reſarcire, ſi in aliqua parte diſſutum, & lacerum eſt, non autem de nouo facere,vt patet ex Matth.4. vbi videns Chriſtus Ioannem, & Iacobum iuxta mare Galileæ reficientes retia ſua eos vocauit,hic reficere non eſt de nouo texere, ſed reparare, vt notat Gloſ. interlinear. hic.

Et quod magnopere in caſu noſtro animaduertendum noto, quod hæc Eccleſia non fuit vetuſtate collapſa, de qua videtur loqui concilium, ſed data opera, vt elegantiori forma reædificetur, quod in ornamentum,

tum,& commodum Ciuitatis redundat,qui
autem ſentit commodum debet ſentire in-
commodum ex regul. Iuris in 6. [*OPPO-*
9 *SITIO. Rationi congruit, vt ſuccedat in*
onere,qui ſubſtituitur in honore,cap.Rationi de
regul.Iur.in 6. vnde vernis,commoda, qui ſen-
10 *tis,iungas onus æmolumentis,qua de re fabricæ*
Eccleſiæ onus ad Epiſcopum ſpectat, qui in ho-
nore Epiſcopatus ſubſtitutus fuit, teſtatur in
ſpecie, Gloſ.in cap.final.in verbo oneribus ff. de
11 *offic. ordin. in 6. Ratio enim eſt, quia æquum*
eſt, vt is ſentiat onus impenſarum, qui ſentit
commodum fructuum l.ſi pendentes §.ſi gloa-
carij ff. de vſufruct. teſtatur in terminis, Me-
noch.conſ.64.nu.33.& ſeq.tom.1. Rob.Maz.]
Cum igitur Ciuitas ſẽtiat hoc commodum
tale, ac tantum ornamentum, vt eſt noua
Eccleſia in elegantiori forma ędificata,quid
mirum,ſi hoc onus ſentire dicendum ſit?

At dices adfuit Epiſcopi ad deſtruendum
conſenſus, ergo totum onus reædificandi
Epiſcopo incumbit;reſpondeo negãdo con-
ſequentiam, nam Epiſcopus, & ſi præbuit
ad deſtruendum conſenſum, hoc fecit à Ci-
uibus importunis præcibus agitatus. [*OP-*
12 *POSITIO. Præces,& ſuaſiones augent po-*

tius, quam minuunt voluntarium, Diana miſcell.2. par.2. reſolut.50. num.2. fol.mibi 195. R.M.] Præparatis iam tot millibus ſcutatorum ad dictam fabricam, ſibiq. perſuadens feruenti deſiderio habendi Eccleſiam elegãtiorem Ciuitatem correſpõſuram feruentiorem pecuniarum effuſionem, ſi enim Epiſcopus præſentiſſet ſupra dorſum ſuum totam fabricam derelicturam Ciuitatem, nullo modo talem conſenſum præbuiſſet, nam vetus Eccleſia ad diuina officia, ad Sacramenta miniſtranda, ad denique verbum Dei diſſeminandum ſufficientiſſima eſſet. [*OPPOSITIO. Verùm Eccleſia prædicta notoriè minabatur ruinam, & ideò non immeritò fuit illa per partes diruta, quia melius eſt ante tempus occurrere, quam poſt incuſſa vulnera iam remedium quærere, l.fin. C.in quibus cauſ. reſtitut. in integr. non eſt neceſ. R. M.*] Itaq. poſito, quod Epiſcopus conſenſit, vt vetus deſtruatur, & noua ædificetur ad decorem Ciuitatis, quam ad neceſſitatem ſui Paſtoralis muneris exercendi, conſenſus autem cum illa conditione eſt interpretandus, nam quo veriſimiliter conſenſiſſe præſumitur, vt latè explicant DD. in materia voti.

13

Ad

Ad id quod dicitur, quod diſpoſitiones dicti Sac.Concil.Trident. cæterorumq.Canonum procedant in Eccleſia, quæ reparatur prout in caſu noſtro, ſi quidem non eſt totaliter, vel funditus euerſa, cum remanſerint idem ſolum, eademque pœdamenta, quod probat authoritate Afflicti. Reſpondetur, Eccleſiam dici pœnitus, & totaliter deſtructam, quotieſcunque tectus, & parietes demoliti ſunt, etiam ſi in eodem ſolo, & pœdamentis reædificetur, & authoritatibus pro ſe citatis opponimus. Paludan. in 4. diſtinct. 20. & Nuñes, quos refert, & ſequitur Bart. à Sancto Fauſto de Indulg. q. 165. lib. 2. vbi dicit, Eccleſiā dici pœnitus deſtructam, ſiue in eodem ſolo reædificetur, ſiue in alio ſolo reædificetur, & diuerſam eſſe à priori, & proinde amittit priuilegium antiquè conceſſum.

Quare peto à te mi bone Doctor, ſi Eccleſia eſt pœnitus deſtructa, tenetur ne Epiſcopus ad eius fabricam? tu dicis non teneri, vt patet ex tuis dictis, inferendum ergo nec ad Eccleſiam Epiſcopus in caſu noſtro tenetur, cum ex ſententia tantorum Doctorum à me citatorum hæc Eccleſia dicenda

ſit pœnitus deſtructa, ergo ſi Epiſcopus ad hanc fabricam ſecundum hos DD. non tenetur, cur amabo te, Epiſcopum condemnas? cur concinnatores mordes? [*OPPOSITIO. Non ego, ſed Sacri Canones Epiſcopos condemnant argumento tex. in cap. Homicidas 23.q.5. R.M.*]

Nec deeſt ratio naturalis pro confirmatione noſtræ opinionis, ſi quidem ſicut ſe habet forma materialis ad compoſitum naturale, ita ſe habet forma artificialis ad compoſitum artificiale, ſed deſtructa forma naturali, etiam ſi in eadem materia ſimili ſpecie forma poneretur, non erit idem numero compoſitum naturale, cum forma ſit, quæ dat eſſe rei, & ad aliam numero entitatem ſequitur alia numero vnitas, quæ eſt indiuiſio à ſe, & diuiſio à quocunque alio, ergo deſtructa forma artificiali, etiam ſi in eodem ſolo, tanquam in eadem materia ſimilis ſpecie forma poneretur, non erit idem natura, & conſequenter non idem numero artefactum, ſed diuerſum, ſi quidem ad diuerſitatem conſtituentium variantur admuſſim
14 conſtituta. [*OPPOSITIO. Cum ſine lege loquimur erubeſcimus l. illam, C. de collat.*

facit,

Digitized by Google

facit, quod ſcripſit Bald. conſ.97.num.2.lib.4.
15 *vbi aſſerit, quod non eſt licitum ex proprio capite ad diſtinctiones procedere, ſed procedendum eſt per viam ſollicitam, nec per tex. legum, ſi quidem allegationes debent fieri cum auctoritate legis, vel Gloſ. aut Doctoris; plenè Iaſ. in d.l.illam num.5. vel auctoritate ſacræ Scriptu-*
16 *ræ, vt ait S. Auguſtinus ſuper Geneſ. Auctoritas ſacræ Scripturæ maior eſt, quam omnis humani ingenij perſpicacitas, vt refert Turrecre-*
17 *mata in cap. Nolit diſt. 9. imò doctores ſacræ Scripturæ poſſunt pro deciſione cauſarum allegari. Bald. in auth.ad hæc de vſur. & in Rubr. C.ſi quis teſt. prohibuerit.R.M.*]

Dices cur Sacri Canones obligāt Epiſcopum ad reparationem, & non ad Eccleſiæ ædificationem? Reſpondetur, quia reparatio pauca poteſt pecunia fieri, ædificatio multas ſibi poſtulat expēſas, cum igitur ex redditibus menſæ Epiſcopalis ſit in primis ſecundum ſui ſtatus decentiam cum tota ſua familia dictus Epiſcopus ſuſtentandus, deinde tot pauperes nutriendi, ac in eorum neceſſitatibus ſubleuandi, iure Sacri Canones reparationem iuſſerunt, & non ædificationem, vel maximè, quia ſponſa carnalis ritè

fabrè facta ad inhabitandum pro dote ſolet viro tribuere, cuius reparatio poſtea marito incumbit, ita ſponſa ſpiritualis, quæ eſt Eccleſia, ſeu fidelium congregatio.

Ad locum deſumptum ex deciſionibus Rotæ poſſem dicere, has deciſiones non eſſe authenticas. [*OPPOSITIO. Neſcio quo pacto vir iſte frontem amiſit, vt non erubeſcat iſtis me vexare calumnijs. R.M.*] Poſſem item dicere, has deciſiones loqui de reparatione, & non de nouæ Eccleſiæ ædificatione, veteri à Ciuibus deſtructa. tandem dico Farinac. loco ab aduerſario citatum noſtræ cauſæ fauere, ſiquidem, vt ipſe aduerſarius refert Farinac. concludit, Epiſcopum teneri contribuere in fabrica, nota ly contribuere, hoc enim verbum ſonat ſimul tribuere vid. Calepinum, ergo non ſolum Epiſcopo incumbit fabrica, ſed ſaltem illi, & Ciuitati.

18 [*OPPOSITIO. Farinac. loco à me citatus mordicus defendit, ciues non teneri contribuere pro fabrica Eccleſiæ, niſi tamen in defectum Epiſcopi, ſcilicet quatenùs eius vires non ſufficerent. R.M.*] Præfatus Epiſcopus iam adimpleuit onus ſuum; tribuit enim ſcutos quingentos pro fabrica, & iam promiſit, ipſum

ſolue-

ſoluere tantam pecuniam pro eadem fabrica, quantum Ciuitas ſolueret, vid. quomodo Doctores à te citati, Epiſcopo, noſtræq. cauſæ fauent.

Probatur tertiò noſtra opinio authoritatibus ab aduerſario adductis pro ſua opinio-
19 ne. [*OPPOSITIO. Sribens iſte valde ſe iactat, licet vituberabilior ſit iactator mendax Ariſt. 4. Ethic. cap. 14. R. M.*] Nam quod attinet ad D. Thom. loco citato 2. 2. q. 185. artic. 7. quem legi maniſeſtiſſimè loquitur de reparatione, ſi quidem citat Canon Quatuor 12. q. 2. [*OPPOSITIO. Et ſi ſacra*
20 *Scriptura mentiri prohibeat pro alterius anima, vel vita cap. Super de Vſur. Nauar. in Manuali cap. 18. num. 3. nihilominus Auctor iſte ſalua pace ſua hic mentitus fuit, ex eo quia D. Thom. loco citato tex. in cap. de redditibus, non autem tex. in d. cap. Quatuor citat R. M.*] Qui Canon, vt ſupra oſtenſum eſt de reparatione loquitur, hoc idem dicendum eſt, quoad alios DD. quos Doctor noſter infarcinauit, quos ego non vidi, quia non habui.
21 [*OPPOSITIO. Libros multos habere expedit; & qui vult ſcire multa, multum legere debet. Oldrad. conſ. 84. qua de re Ariſt. emit Li-*

bros

22 *bros Platonis, & vir iſte vult me redarguere, & caret libris, vt ipſemet fatetur, tunc enim*
23 *eſt confuſio in aperto, quando quis credit reprehendere, & reprehenditur, quando credit deri-*
24 *dere, & deridetur, ſicut Proculus, qui voluit reprehendere Labeonem, irriſus eſt à Celſo l. Sed an vltro §. 1. ff. de neg. geſt. R. M.*] Sed ex verbis aduerſarij colligo, mentem illorum eſſe, Epiſcopum teneri ad fabricam, ſcilicet ad reparationem Eccleſiæ, ſiquidem ipſe ait, quod citati DD. tenent (Eccleſiam habere intentionem fundatam in Iure) quod eius redditus debent diuidi in quatuor partes, cum igitur non afferantur alia Iura, niſi citata, vbi vt vidimus de reparatione Eccleſiæ deponunt, ſequitur citatos ab aduerſario DD. de templi reſtauratione eſſe locutos.

Probatur quartò noſtra opinio illo eodem argumēto, quod noſter aduerſarius deſumpſit ex ſponſalitio, quod contraxit Epiſcopus cum alia ſua Eccleſia, & primo vehementer admiror. [*OPPOSITIO. Admi-*
25 *ratio prouenit ex ignorantia admirantis ſecũdum Ariſt. 1. Metaph. R. M.*] Quomodò Doctor noſter tam in Iuribus, & Canonibus verſatus non dum ſciuerit, Epiſcopum non con-

contrahere ſponſalitium cum Eccleſia ma-
teriali, quæ ex parietibus, ſolo, & tecto con-
flatur. [*OPPOSITIO. Epiſcopum contra-*
26 *xiſſe matrimonium cum Eccleſia materiali,*
quis vnquam hoc ſomniauit? Si enim verba
mea per hunc virum non fuerunt intellecta, non
eſt culpa mea, benè verum eſt, quod Federic. de
27 *Senis conſ. 146. num. 6. t net, Epiſcopum eſſe*
ſponſum Eccleſiæ Cathedralis, & aliarum Ec-
cleſiarum eſſe caput per modum Iuriſdictionis.
R.M.] Sed cum Eccleſia ſpirituali, quæ eſt
fidelium congregatio infra limites ſuæ diœ-
ceſis commorantium, alioquin Papæ anti-
qui, qui ob perſecutiones Templis, & Ora-
torijs carebant vidui extiterunt, & non
ſponſi, Eccleſiæ, & ſi modo Eccleſia mate-
rialis, quod abſit aliquo infortunio pœnitus
fueret remanentibus fidelibus, Epiſcopus
viduus eſſet, & non ſponſus, quod quam ſit
puerile dictum nemo eſt, qui non videat,
cum igitur ex hactenus dictis clarè pateat,
ſponſam Epiſcopi non eſſe Eccleſiam mate-
rialem, ſed fidelium cōgregationem, probo
nunc noſtram poſitionem. Tenebatur Epi-
ſcopus per aduerſarium alere ſpōſam ſuam,
ſed eius ſponſa non eſt Eccleſia materialis,

ſed

ſed ſpiritualis,ſcilicet congregatio fidelium; ergo hos tenetur Epiſcopus alere, & induere,cui oneri, quomodò ſatisfacit Epiſcopus noſter nemo eſt, qui non nouit, niſi is, qui oculos habet, & non videt, aures habet, & non audit.

28 Et valde miror, quod tam illuminatus Doctor hic allucinatus ſit. [*OPPOSITIO. Vitio,quo ipſe peccat,alios inculpare prætendit, quod non eſt mirum, quia ſecundum Tullium*
29 *in ſuis Paradoxis homines multi, vt plurimum credunt, & exiſtimant omnes eſſe ſibi ſimiles. R.M.*] Si quidem arguens à ſponſalitio carnale ad ſpirituale,infert inter cætera, quod Epiſcopus tenetur fabricare Eccleſiā. Si Eccleſia materialis per te eſt ſponſa Epiſcopi,quomodò tenetur eam fabricare,quis vnquam ſuam ſponſam fabricauit, & cum ab aduerſario valeat argumentatio à ſponſalitio carnali ad ſpirituale,probo ſic denuò noſtram opinionem, ſicut ſponſus carnalis imprudenter ageret, ſi dans operam ædificandæ domus etiam pro ſua ſponſam illam ſineret nudam progredi, & fame interimi, ita, & Epiſcopus, vt imprudens ſe gereret, & contra charitatem nimis ageret, ſi relinquen-

quendo in nuditate, & in fame ſponſam ſuam pecuniam ad Eccleſiam materialem ædificandam eſſunderet, qua de re motus S. Ambroſ. relatus in cap. Aurum 12. q. 2. dicit pro pauperum neceſſitatibus etiam ſacra vaſa conflanda. [*OPPOSITIO. Nec*
30 *non pro templo ædificando ſacra vaſa conflanda ſunt ſubdit D. Ambroſ. in d. cap. Aurum relatus. R. M.*] Nec enim Epiſcopus propter aliud parcit ſumptui, quem Doctor noſter vellet effundere in Eccleſiæ fabricam, niſi vt habeat, vnde alere, & veſtire pauperes poſſit.

Ad id quod dicitur, quod ſi Eccleſia non indiget fabrica ſeruatur pro futura fabrica, vel ematur aliqua res ſtabilis ex c. Vobis 12. q. 2. reſpondetur, canonem præcipere hoc ad reparationem Eccleſiæ, & non ædificationem, vt notat Gloſ. ibi, & intelligi debet huiuſmodi diſpoſitio, quod debeat fieri huiuſmodi reſeruatio pro reparatione fabricæ futuræ, dum modo non adſint aliæ neceſſitates, quibus ſubueniendum eſt, vnde ſubtexuit tex. aut certè ematur poſſeſſio, quæ vtilitates reſpiciunt communes, ex quibus verbis clarè infertur, quod ſi adſint neceſſi-

tates,

Digitized by Google

TIO. Nota benignè Lector manifeſtum, & palpabile dictũ contra morem, dum aſſerere audet, quod in toto Regno, & fortaſsè in tota Eccleſia, templa ædificari de nouo, & reparari Populorum expenſis, nullo habito reſpectu, quod menſibus elapſis Eccleſia Cathedralis Tarentina, quæ reſtauratione indigebat ob incendium ſecutum, non expenſis Populi, ſed tantum ſui Archiepiſcopi ſtatim reſtaurata fuit. & Illu-
31 *ſtriſſimus, & Reuerendiſſimus Eccleſiæ Puteolanæ Epiſcopus digniſſimus Fr. Martinus de Leon de Cardines vir omnigena æruditione, ac virtute clariſſimus ſtatim accepto Paſtorali munere cogitauit de ædificatione, ſeu reſtauratione ſuæ Eccleſiæ Cathedralis, quæ ſuis, non autem Populi expenſis cum maximo feruore actualiter reficitur, præfatus verò Illuſtriſſimus Epiſcopus vir ſingulari pietate, ac doctrina*
32 *præditus Salomonem Regem imitatus fuit, ſi quidem habetur 3. Regum cap. 5. quod Salomon accepto Regno primo cogitauit de ędificando templo Dei. R.M.*] Et cum talis conſuetudo vigeat, Populus tenetur, & non Epiſcopus. Audi mi bonè Doctor Silueſtr. in verbo Eccleſia 2. §. 4. loquentem de reparatione Eccleſiæ, alicubi etiam hoc laici faciunt ſuis

ex-

expenſis, vbi eſt conſuetudo tenentur,cum ibi percipiant Sacramenta, & audiant diuina, & compellendi ſunt talem conſuetudinem ſeruare hec Silueſt.qui licet in fine §.limitet dictum ſuum dicens,niſi Populus egeret,& Eccleſia abundaret,hæc limitatio nobis non refragatur,nam licet hæc Ciuitas in publico ærario aliquantiſper indigeat,Populus enim diues eſt, cum nimis ſit induſtrioſus, & quamuis Eccleſia de qua agitur aliquibus abundare videatur deductis expenſis,quæ in ſuſtentationem dignitatis Epiſcopalis ſecundum ſuam decētiam conſumendæ ſunt,deductiſq.eleemoſynis, quæ in dies diſtribuuntur, parum, aut nihil remaneret de pæculio mēſæ Epiſcopalis, & tamen ſunt emenda paramenta,& vaſa Eccleſiaſtica, & nimis Epiſcopus parcus exiſteret tam erga ſe, quàm erga ſuam familiam in omnibus tam ad victū,quàm ad decens veſtimentum pertinentibus, omnes huius Eccleſiæ redditus à ſua familia abſtruerentur, vt nihil pro pauperibus remaneret, parce igitur rebus ſuis potius volenſi ſibi, ſuæque familiæ deeſſe, quam pauperibus denegare, vide prætereа S.Antonium 3.par. tit.12. §.1. cap.14.

idem,

idem, quod Silueſt. opinantem, & obſerua, quod hi claſſici Doctores magis verſati in Sacris Canonibus, quam Doctor iſte, quando agunt de ædificatione Eccleſiæ ſolum dicunt non poſſe ædificari ſine licētia Epiſcopi, nullus autem dixit, Epiſcopum ad ædificationem teneri, quod clarè iudicat apud DD. manifeſtum eſſe, Epiſcopum non eſſe obligatum ad templi ædificationem, ſed ad reſtaurationem tantum. [*OPPOSITIO. Re vera vir iſte ſolum ſtuduit titulo de iuris, & facti ignorantiæ, cum Sacri Canones expreſ-*
33 *sè mandent, Epiſcopum cogi poſſe, vt de omnibus redditibus Eccleſiæ nouam Eccleſiam ædificent deducto prius; ne Epiſcopus egeat, vt in tertia parte principali demoſtrabo. R.M.*]

Quod pertinet ad Argumentum deſumptum ab aduerſario à ſponſalitio carnali noto, quod Doctor noſter oſtendit ſe parum, aut nihil callere artem dialecticam, quod ſic oſtendo, nam ipſe primo ſuppoſuit, & probauit, ſponſum carnalem teneri alere, & induere vxorem, denique ſuppoſuit, & probauit, validum eſſe argumentum à matrimonio carnali ad ſpirituale, & ſic ad mentem ipſius formatur argumētum, ſicut ſpon-

ſus tenetur alere, & induere ſponſam, ita Epiſcopus tenetur alere, & fabricare ſponſam, verum eſſet optima illatio, ſed ridiculum antecedens, quis enim ſine riſu dixerit, ſponſum carnalem teneri fabricare ſponſam ſuam.

Verũ igitur ex his mi bonè Doctor, quam crudelem, & ſine ratione contra Paſtorem te oſtendiſti, nam ad lethalem culpam, & ad inferni pœnas cõdemnas nullo ſuffulto fundamento, & quam durum contra concinnatorem vocas opinionem ſuam erroneam, quæ Sacris Canonibus, & conſuetudini tantum eſt conſona, vt ſupra probatum eſt, ne iraſcaris quæſo. [*OPPOSITIO. Non iraſcor, cum inſipientis ſit iraſci in quibus non oportet Ariſtot. 4. Ethic. cap. 9. R.M.*] Contra diſcipulum concinnatoris, ſi te duruſculis quibuſdam verbis petiuit reducens in tuam memoriam adagium illud, qui dicit, quod non debet, audit, quod non vellet. [*OPPOSITIO. Si præfato Theologo veritatem in prima parte principali contentam à me probari placebat, debuerat ille primò abſtinere à non veris, nec illa tam conſtanter, & cum tantò opprobrio tanquam conſpicuam veritatem*

in

in faciem obijcere, nam, & ſi in loco tacere veritatem prudentiæ ſit, non vera tamen proloqui perniciofum eſt. & tandem pro coronide, aduersùs meum cõuitiatorem infraſcriptos verſus adduco, quos ſcripſit Glianes in Summa de cenſur. & irregular. in verbo Prædicator.

Omnibus tenemini veſtris prædicare,
Si quid, quibus, qualiter, quando, & quare
Debetis ſollicitè piè conſiderare,
Ne quis in officio dicat vos errare.

Et hæc ad laudem Dei quoad propoſita tumultuariè conſideraſſe ſatis ſit, nam ſi quæ ſuperſunt, alia ſuis locis pro mea paruula induſtria ſubijcientur.

Secundæ Partis finis.

3 Saltem ſcire debebat præfatus Theologus,quod melius eſt paucos pſalmos decantare laudabiliter, quam totum pſalterium decantare cum anxietate, cap.non mediocriter de conſecrat. diſt.5. quam diſpoſitionem ſi ſciuiſſet, vtique ille eiuſmodi verboſas reſponſiones ſic abſque vllo fructu non confarcinaſſet.

Hic igitur te appello ſtudioſe Lector,nunquid huius viri ſcripta in 2.part. tranſcripta ſint digna confutatione? Quæ per ſe patent non vera: equidem,cum eiuſmodi calumnioſas reſpõſiones legerem,ac ſanè perſpicerem hunc diſceptatorem paſſim temerè pronunciantem, nec mea capientem, & tam multa inculcãtem fruſtra,fuit mihi animus nihil reſpondere,cum ipſamet,quę ſcripſi, ſi rectè conſiderentur,reſpondeant.

4 Verum quia ſilentium, vt plurimũ nocere ſolet,multoſq.ſilẽtia damnãt, iuxta illud,

Nam ſiluiſſe nocet,multoſq.ſilẽtia damnãt.

Facit dictum Iſaiæ 6. vbi legitur, ve mihi, quia tacui, quia vir pollutus labijs ego ſum:

5 tantò magis, quod ſcriptum eſt,eſſe reſpondendum ſtulto iuxta ſtultitiam ſuam, ne ſibi ſapiens eſſe videatur.

Idcircò pro effectuali deſtructione, ſeu potius ſuarum reſponſionum annihilatione,& ne locus vllus, vel cauillandi,vel effugiendi ipſi relinquatur, infraſcripta ducere non dedignatus ſum. tantò fortius, quod idem vir in eadem obſtinatione perſiſtens, iterum in Eccleſia, & in publico dicere auſus fuit,Epiſcopum obligatum non eſſe de redditibus ſui Epiſcopatus ſuam Eccleſiam Cathedralem in terram proſtratā fabricare.

Imò vir iſte meis allegationibus in dicto Speculo contentis ſatis,& abundè ſe reſpondiſſe tanquam glorioſus Traſo ſe iactauit. Quamobrem ad ſingula ipſius argumenta deueniendo ipſius Eccleſiæ nomine reſpondeo,vt in me verificetur, quod ſcriptum eſt Eccleſ.24.qui elucidant me vitam æternam
6 habebunt; Eccleſiæ enim defenſionem poteſt quilibet ſuſcipere, & pro ea comparere Farinac.deciſ.poſthuma 94.nu.4.par.1.

Et vt ab initio exordiar, dico primo, præ-
7 fatum virum incidiſſe in laberinthum, cum explorati Iuris ſit, quod qui loquitur, antequam intellexerit in laberinthum incidit, cap.Sciendum 29. diſt. At iſte in ſuis ſcriptis gratis aſſeruit, me in prænarratis allegatio-

nibus

nibus examinaſſe; an Epiſcopus ſuam Eccleſiam ſuis ſumptibus ædificare teneatur, quod cum inibi non dixi, nec dicere cogitaui, idcircò dictus Theologus antequã intellexerit, locutus fuit, & ſic in laberinthum incidit.

Ad quid quæsò huiuſmodi quæſtionem examinare, ſi illa non faciebat ad rem, conſiderato facti themate, quod eſt, vt ſequitur.

Eccleſia quædam Cathedralis, cum eſſet valde antiqua, præter deformitatem ruinam minabatur, prout etiam, & ex abundãti expertes, & periti in arte mihi manife-
8 ſtarunt, quibus ſtandum eſt, l. ſeptimo menſe, ff. de Natur. hominum. Rom. 255. num. 4. licet de credulitate deponerent. Ioannes de Amicis conſ. 102. nu. 13. qua de re doctiſſimus Dominus Doctor Phyſicus, & Excellentiſſimus Medicus Ioannes Iacobus Lazzari prædictam deformitatem conſiderans, atque notoriam ruinam minantem perpendens ducatos ſex mille pro dictę Eccleſiæ fabrica in ſuo vltimo teſtamẽto in ann. 1629. condito reliquit. Deinde cum fuiſſet Eccleſia prædicta ſtatim paulatim per partes collapſa de conſenſu, & licentia eiuſdem ſui

Epiſcopi, prout apparet ex actu publico rogato manu egregij Notarij Ioannis Sguræ in dicto anno 1629.& relicto integro choro, & facie nauis ipſius Eccleſiæ cum Altare maiori, & Cymitherio nihil pœnitus immutata; fuit maior pars illius de dictis ſcutis ſex millibus reſtaurata:& exiſtēte dicta Eccleſia in dicto ſtatu fuit interpellatus dictus ſuus Epiſcopus, vt ſaltem quartam partem de redditibus ſui Epiſcopatus conferret,& allegando, ſe non eſſe obligatum patrocinante præfato viro, idcircò in dictis meis allegationibus tantum examinaui, an Epiſcopus quartam partem de redditibus ſui Epiſcopatus fabricæ prædictæ neceſſitati conferre teneatur.

9 Et cum ſcriptum ſit Eccleſ.cap.5. ſi eſt tibi intellectus reſpōde proximo,& vt ait Cicero in libro de officijs, homines hominum
10 cauſa fuiſſe generatos, vt ipſimet alijs prodeſſe poſſint, facit tex. in l.ſeruus ff.de ſeru. aſportand. idcircò quæſito per dictum virum mihi facto libenter reſpondeo.

Scire itaque à me cupit Theologus,ſi Eccleſia eſt pœnitus deſtructa tenetur ne Epiſcopus ad eius fabricam?

11 Pro

11 Pro cuius quæſiti dilucidatione notandum eſt, quod redditus Epiſcopales, aut ſunt tenues, ita quod non ſufficerent pro ſubſi-
12 dio Epiſcopi; tunc enim Epiſcopus habet redditus, ſic exiles, quando non ſufficiunt ad commodam ſuſtentationem, Gloſ. in c. 2. il 2. de elect. per tex. in cap. Poſtulaſti, cum Gloſ. de reſcriptis.

Aut verò ſunt medioeres, ita quod ſufficiant, & parum abundant.

Aut ſunt abundantes notabiliter ſupra id, quod neceſſarium eſt ad ſuſtentationem Epiſcopi.

13 Si primò, aut ſecundo modo ſe habent, cum conſtet, quod principaliter ordinantur ad Epiſcopi ſuſtentationem, idem videtur de redditibus iſtis iudicium, quod de præbendis Clericorum, ita, quod parum ſuperabundat, pro nihilo æquiparatur, ideò iura de diſtributione in tot reliquas partes, ſcilicet pauperum, & fabricæ non videntur habere locum in iſtis, & propterea non obligant tales Epiſcopos ad huiuſmodi diſtributionem.

Si autem redditus ſunt pingues, & abundantes, ita vt in ſapientis animum cadere non poſſit, quod ſint Epiſcopis aſſignati pro

eius

eius ſuſtentatione, tunc tenetur Epiſcopus duas quartas ad minus diſtribuere in pauperes, & Eccleſiæ fabricas; hæc Caietan. ad D.Thom.2.2.q.185.art.7.

14 Ex quibus concluditur, quod ſi Epiſcopus redditus haberet abundantes, tenetur Epiſcopus ad fabricam Eccleſiæ, licet ſit pœnitus deſtructa ſaltem quartam partem de redditibus Eccleſiæ cōferre, ita videtur ſentire Caietan.in d.art.7.

SEQVITVR CONFVTATIO *fundamentorum partis aduerſæ.*

PRimo enim loco putauit Theologus, Epiſcopum teneri non ad ædificationem, ſed tantum ad Eccleſiæ reparationem, & ad hoc probandum ducit eoſdem Canones à me citatos, & præſertim tex. in cap. Quatuor 22.q.2.

In primis dico, præfatum virum valdè deceptum, ex quo Canonis verbum emendatum, & correctum allegauit, licet explorati

15 Iuris ſit, allegantem iura emendata in pœnam falſi incidere. Aretin.in §.in perſonam Inſtitut.de Æton. vbi Iaſon.

Præ-

Præfatum verò Theologum verbum Canonis emēdatum allegaſſe patet, ex eo, quia in Decreto Gratiani emendato in an. 1591. ædito hæc formalia verba leguntur. Gregor. Papa XIII. Vniuerſis Chriſti fidelibus ſalutem. Emendationem decretorum, locorumque à Gratiano Collectorum, erat enim is liber mendis, & teſtimoniorum deprauationibus pleniſſimus (& paulò poſt) igitur, vt quæ emēdata, & repoſita ſint omnia, quàm diligentiſſimè retineantur, ita vt nihil addatur, mutetur, aut diminuatur. & licet in Decreto Gratiani antiquitùs ædito aderāt verba illa (reſtaurandis ædificijs, &c.) tandem fuerunt emendata, & deleta, vt videre eſt in d. cap. Quatuor in d. Decreto in anno 1591. ædito. dum ibi verbum prædictum *Reſtaurandis* ſcriptum non reperiatur, quod mi-
16 rum eſſe non debet, quia in multis libris impreſſis aliquando ponitur in eis aliquod ſuperfluum, & aliquādo aliquid diminutum, vt ſæpè numero videmus, maximè in prima impreſſione dicti Decreti, & etiam in feudis, & in alijs, vt ait Gloſ. in Proœm. Regulæ Cancellariæ, igitur ex ijs ſatis patet, Canonis verbum emendatum ipſum Theo-

lo-

logum allegaſſe, & ſic in magnum errorem incidiſſe.

Vltra quod, quatenùs verbum dicti Canonis deletum non fuiſſet, concluſioni noſtræ nequaquam obſiceret, tum quia
17 non eſt nouum in Iure poſt verbum generale ponere aliud ſpeciale comprehenſum ſub præcedenti generali, vt in Rubr. C. de ſeruit. & aqua annotar. Gloſ. & Bald. adducentes illud ſimile Saluatoris noſtri, dum dixit, dicite diſcipulis, & Petro. Tum etiam,
18 quia Canon prædictus verbis taxatiuis non vtitur, vt verba operari poſſint negatiuam ad non expreſſa Ancar. conſ. 77. nu. 4. & 5. dictio enim taxatiua non ſubintelligitur in diſpoſitione, vel in ſermone ſimpliciter prolato Oldr. conſ. 187. & conſ. 228. nu. 6. Vltra quod quatenùs citra veri præiudiciũ textus prædicti diſpoſitio procederet reſpectu Eccleſiæ reparationis tantum, tamen hoc nequaquam obſicit, ex eo quia iam remanent alij quatuor Canones, ſcilicet cap. Vobis, cap. de Redditibus, cap. Conceſſo, & cap. Vlteranæ expreſsè diſponentes quartam redituum Epiſcopatus eſſe per Epiſcopum fabricæ Eccleſiæ conferendam.

19 At

19 At clarum eſt in Iure, quod generalis diſpoſitio generaliter debet intelligi, quia generalis locutio, nihil relinquit intactum, & omnia includuntur ſub verbo generali, l. 1. §. Quod autem, ff. de Alcat. l. pretio, ff. de pu-
20 blic. Crau. conſ. 133. num. 5. imò verba indefinitè prolata generaliter ſunt intelligenda, cap. Quod ſi dormierit 31. q. 1. & ea, quæ continentur ſub genere habẽtur, ac ſi eſſent ſpecialiter d. l. Si quando, ff. de legat. 1. l. Si chorus, ff. de legat. 30. Afflict. deciſ. 44. n. 12.
21 & ſeq. & genus dicens cenſetur dixiſſe omnes eius ſpecies. Farinac. conſ. 45. nu. 35.

Igitur Canones prænarrati mandantes, quartam de redditibus Eccleſię eſſe per Epiſcopum fabricæ Eccleſiæ conferendam ſunt omnino intelligẽdi, vt etiam procedant re-
22 ſpectu ſpecierum fabricæ, cuius ſpecies ſunt reparatio, & nouæ Eccleſiæ ædificatio, quod ex infraſcriptis patet.

Tum quia ſicut valet dicere eſt homo, ergo eſt animal, quod eſt genus hominis, & non è conuerſo, quia poteſt eſſe Leo, ita valet dicere eſt noua ædificatio, ergo eſt fabrica, & non è conuerſo, quia poteſt eſſe reſtauratio, & cum hæc ad ſenſum pateant

non

23 non indigemus legibus, ex eo quia docet Ariſtot. quod quærere leges, vbi patet ratio naturalis, eſt quædam infirmitas intellectus, Gomes variar. reſolut. tit. de indiu. num. 1. in medio tom. 2. ergo ſicut homo eſt ſpecies animalis, ita noua ædificatio eſt ſpecies fabricæ,

24 Tum etiam, quia poſita ſpecie ponitur genus, l. inter agnatos, ff. vn. legat. l. ſi quid earum, §. inter emptum, ff. de legat, 3. & remoto genere, remouetur, & ſpecies, l. fundi, §. fin. ff. de fund. inſtruct. Ioan. Fab. Inſtit. in princip. num. 50. Atqui poſita noua ædificatione ponitur fabrica, qua remota remouetur, & noua ædificatio, ergo fabrica eſt genus, & noua ædificatio eſt ipſius fabricę ſpecies, & per conſequens Canones mandantes, Epiſcopum teneri conferre fabricæ Eccleſiæ quartam partem de ſuis redditibus omnino, & abſque vllo ſcrupulo ſunt illi in-
25 telligendi, ne dum quando Eccleſia reparatur, ſed etiam quoties Eccleſia de nouo ædificatur, dum genus dicens cenſetur dixiſſe omnes eius ſpecies, & quæ continentur ſub genere habentur, ac ſi eſſent ſpecialiter dicta, vt paulò ante oſtendimus.

Quæ

Quæ opinio indubitata corroboratur primo ex eo, quia adeò veriſſimum eſt,& irrefragabile, Epiſcopum teneri conferre ſaltem quartam partem de redditibus ſui Epiſco-
26 patus nouæ ædificationi Eccleſię, quod ſi dicta quarta non ſufficeret, compelli poteſt Epiſcopus, vt de redditibus, quæ ſuperſunt teneatur conferre ad conſtructionem nouæ Eccleſiæ; ad hoc enim probandum ducor, tex.ſingul.in cap.de ijs de Eccleſ.ædificand. cuius verba formalia infraſcripta ſunt.

27 De his,qui Parochiales Eccleſias habent, duximus reſpondendum, quod ad reparationem, & inſtitutionem Eccleſiarum cogi debent, cum opus fuerit de bonis, quæ ſunt ipſius Eccleſiæ, ſi eis ſuperſint, conferre, vt eorum exemplo cœteri inuitentur. Ex quo tex. & rubrica illius tituli conſtat idem eſſe, quando Eccleſia de nouo fieri debet, ita tenet Innocentius Papa, ibi per verbum illud (inſtitutionem)quem ducit,& ſequitur Abb. in d. cap. de ijs nu.3. teſtatur in ſpecie Guttieres allegat. 10. num. 1. facit quod ſcripſit Epiſcopus Clugienſis in ſuo Opuſculo de Epiſcoporum reſidentia ibi (ſed cum neceſſe fuerit ſito pro viribus reparanda, & ſi expedit,

28 pedit,& alia conſtruenda.) Sed & illud hic etiam duximus memorandum, quod licet tex.in d.cap. de his loquatur de Rectoribus habentibus Eccleſias parochiales, idem eſt dicendum de habentibus alias Eccleſias,vel inferiora beneficia, quia omnes tenentur contribuere. Abb.in d.cap.de his nu.3.Guttieres in d. allegat. 10. vbi ſubdit his verbis. *Que la Yglesia se ha de reparar por el Prelado, y Clerigo de la renta, que es de la Yglesia, y no bastando la dicha renta,el beneficiado de la tal Yglesia es obligado à lo que faltare segun la renta, que tuuiere, sacando lo que huuiere menester.*

29 Secundo ſuffragatur, ex eo quia Epiſcopus conferre tenetur quartam partem de ſuis redditibus Eccleſiæ reparationi, prout ipſemet Theologus in ſuis ſcriptis pluries conceſſit,& ita expreſsè mandat tex.in cap.

30 Mos Apoſtolicæ 12.q.2.& cum validum ſit argumentum de minori ad maius,cap.Cum in cunctis in principio, vbi omnes Canoniſtæ notant de elect. Euerard. in ſua Topica legali loco à Minori voluit etiam hoc Ariſt. 2. Ethic. cap. 27. qua de re Epiſcopus à fortiori quartam partem redditiuum Epiſcopatus

tus cōferre tenetur quoties ſua Eccleſia Cathedralis noua ædificatione indigent.
31 Tertio comprobātur prędicta.ex eo quia pro templo ædificando vendi poſſunt bona Eccleſiæ,cap.aurum 12.q.2. Federic.de Senis conſ.224.in fin.Ricc.in Praxi Archiepi-
32 ſcopali deciſ.74.in deciſ.omiſ. & licet bona Eccleſiæ alienari non poſſint,per tex.in cap. Nulli de reb.Eccleſ. non alienand. vbi ſedes Doctorum, & alienantes, & alienata recipientes in excommunicationem incidunt per tex. in extrauag. Ambitioſè eod. tit. & Sac.Conc.Triden.ſeſſ.25.cap.11.de reform.
33 & quamuis Epiſcopus iuret bona Eccleſiæ non alienaturum inconſulto Romano Pontifice (quod iuſiurandum habetur in Pontificali nouo tit.de conſecrat.& elect.Epiſco-
34 pi) nihilominus Epiſcopus propter indigentiam nouam Eccleſiam ædificare poteſt, tex.eſt expreſſus in cap.fin. de Eccleſ. ædificand.vel reparand.
35 Quarto,accedit id,quod docet D.Thom. 2.2.q.184. art.7. vbi aſſerit, Epiſcopum teneri omnia bona exponere pro honore Dei; Atqui clarè patet, honorem eſſe Dei,vt habeat Domum, in qua ipſe per fideles vene-
 ratur,

ratur, & ibi Sacerdotum præcibus placatur, vt patet de Moyſe Exod.cap.4.

36 Et quam fuerit Deo gratum in templis ædificare patefacit ipſe 2. Reg. cap.7. Hinc
37 legimus in eiſdem ſacris paginis, templum neglectum ad iracundiam Dominum prouocare, vt in prima parte demonſtraui, & licet antiquo tempore, Templo, Tabernaculo, & Arcæ teſtamenti plurimum voluerit Deus adhiberi reuerentię, vt ex Diuinis ſcripturis ſæpiſſimè patet, & præſertim 3.Reg. cap. 8. & 9. tamen templis noſtris multo magis debetur reuerentia, propter præſentiam Chriſti in Diuino Sacramento, igitur ne dum quarta reddituum pars, ſed etiam omnia bona Epiſcopus exponere tenetur, vt Eccleſia indigens de nouo ædificetur.

38 Eccleſiam verò Cathedralem, eſſe domum Dei, deputatumq. locum ad orãdum, & deprecandum Deo patet lib. Iudith. c. 6. in fin. & Pſalm.67. ibi in Eccleſijs benedicite Deo Domino, & ipſe Dominus noſter atteſtatur in Euangelio, Domus mea, domus orationis, vos autem feciſtis ſpeluncam latronum, & plenius in Euangelio Ioan.c.20. Quibus addendum eſt in materia, quod

mirum eſſe non debet, bona Eccleſiæ, & ſi prohibita alienari pro templo ædificando
39 poſſe legitimè alienari, ex eo quia indubitatum eſt in Iure, rem prohibitam alienari benè poſſe alienari in refectionem vtilem,& neceſſariam ipſius Eccleſiæ, vt probat tex. in l.Res,quę tutores,verſ.Sed ſi parens,C.de donat. Gutt. Allegat.7.num.4.Item refectio Domus,& ſi prophanæ,& redemptio captiuorum æquiparantur, l. ſi quis pro redemptione captiu. verſ.Tādem libertatem,C.de
40 donat, Gutt. loco cit. nu.11. & pro redemptione captiuorum res Eccleſiæ, quæ ſunt prohibita alienari, poſſūnt alienari, c.Apoſtolicos, cap.Sacrorum, & cap.Aurum 12. q.2.l.ſancimus ad finem. Guttier.in d.Allegat.7. num. 12. & ideò meritò Eccleſiæ bona pro Domo Dei,ſcilicet Eccleſia ędificanda alienari poſſunt.
41 Ex quibus omnibus apertè colligitur, Theologum toto cœlo erraſſe, dum abſque vllo iuris fundamento in ſuis ſcriptis aſſerere auſus fuit,quartam reddituum Epiſcopatus non eſſe conferendam per Epiſcopum, quoties ſua Eccleſia noua ædificatione in-
42 diget, ædificium enim Eccleſiæ eſt fabrica,

cap.de Fabrica de conſecrat. diſt.4. quæ ſic definitur per Couar. in cap. fin. num. 4. de teſtamentis.

43 Pro coronide verò, & illud omittendum non eſt, quod ædificium Eccleſiæ eſt ſignificatiuum ſpiritualium; Cœmētum eſt charitas, ſine qua nihil ſumus 1.ad Corint. c.3.
44 ſinguli lapides ſignificant ſingulos fideles, fundamentum ſunt Apoſtoli, & Prophetæ;
45 parietes deſignant doctrinā quatuor Euangeliſtarum,quę in altum longa,lataq.ſurgit, ſcilicet in altitudinem virtutum, longitudo eius longanimitas eſt, quæ patienter aduerſa tolerat, & dolet, donec ad patriam perueniat, latitudo charitas eſt, quæ dilatione mentis amicos in Deo, & inimicos diligit propter Deum: altitudo verò ſpes eſt futuræ retributionis,quæ proſpera,& aduerſa contemnit, donec videat bona Domini in terra viuentium. Tecta ſunt homines actiui proximorum neceſſitati terrena miniſtrantes; chorus,ordo continentium;Nauis, ordo coniugatorum,cum dixerit Deus, creſcite, & multiplicamini, & replete terrā, cap. Nuptiæ 22. q. 1. Atrium Eccleſiæ ſunt falſi Chriſtiani extra Eccleſiam vagantes;

cam-

campanile nomen Domini;Campanæ verò ſignificant concionatores, qui perindè nos ad diuinas orationes adhortantur; lignum autem,in quo campana pendet lignum dominicæ Crucis deſignat, cauilla,ſeu ferrum illud penſile, cuius pulſu Campana ſonum reddit vitam Prędicatoris,& mentem ſignificat: nam ſicut Campana pulſari non poteſt,niſi mediante cauilla,ita quoque inutilis eſt ille concionator, qui non ſit mente preditus.Funis verò,quo Campana appenditur ſignificat ſacram Scripturam, quia ſicut funis ex tribus funiculis conficitur, ſic triplex eſſe omninò dicitur ſcriptura,ſcilicet ex hiſtoria, ex allegoria, & ex mortalitate, feneſtræ vitreæ viri ſunt ſpirituales; interior dealbatura ſignificat munditiam cordis, exterior munditiam corporum, altare eſt Chriſtus, aliter menſa dicitur in Scriptura 1. ad Corinth. cap.10. Sac.Concil.Trident. ſeſſ.22. cap.1. §. & hęc de Sacrificio Miſſæ; columnæ Eccleſiæ denotant Epiſcopos, & Doctores, qui templum Dei per doctrinam, ſicut,& Euangeliſtę thronum Dei ſpiritualiter ſubſtinent;Crux in medio Eccleſię ponitur ad denotandum, quod de medio corde

Chriſtum Redemptorem noſtrū diligimus, & ponitur in altum, quia Chriſti victoriam deſignat, vid. Fuſc. de Viſit. cap. 10. num. 5. lib. 1. & Anton. de Litterat. in ſua ſumma tit. de Eccleſia materiali cap. 12. par. 5.

46 Secundo loco obijcit Aduerſarius, diſpoſitionem Sac. Conc. Trident. à me citatam in §. Parochiales non procedere in caſu de quo agitur duplici de cauſa, tum quia ſupponit, Eccleſiam de qua agitur non fuiſſe vetuſtate collapſam, tum etiam, quia quatenùs fuiſſet vetuſtate collapſa, illa non reficitur, ſed de nouo fit.

Sed re vera conſideratio hæc, cum nihil habeat veritatis, reſponſione aliqua non indiget, verum, vt magis eluceſcat veritas, & ex abundanti, vt dici ſolet, infraſcripta ducere curaui, ex quibus apparebit eiuſdem viri error manifeſtus, & ad hoc aſſeuerandum.

Primò monet me tex. in l. 1. §. reficere, ff. de iten. act. priuat. & in l. 1. §. ſi quis ædificium, ff. de nou. oper. nunc. vbi legitur,
47 quod reficere propriè eſt ad priſtinam formam reducere.

48 At Eccleſia, de qua agitur (cui nauis cō-

para-

paratur, cap.Non turbatur 24.q.1. cap.Ante omnia 40.diſt.) ad priſtinam formam re-
49 ducta fuit, & ideo dicitur eadem Eccleſia, teſtatur in ſpecie in ſumm. de Eccleſ.ædific. nu.8. ergo diſpoſitio d.Sac.Concil.Trident. in cap.7. §.Parochiales ſeſſ.21. de reformat. indubitãter in caſu de quo agitur procedit.

50 Secundò ſuffragatur, quia tex.in d.§.Parochiales procedit etiam in Eccleſia, quæ non prorsùs eſt collapſa, ſed maiori ex parte, vel ruinam minatur, ita Sacra Congreg. Cardinal. cenſuit teſte Ioan.Guill.in d.§.Parochiales, adeſt etiã deciſio Cappellæ Tholoſanæ 499.

Atqui Eccleſia, de qua agitur, ruinam minabatur, prout ſupponitur, ergo diſpoſitio d. §.Parochiales abſque vllo ſcrupulo procedit in caſu de quo agitur, tãto magis, quod tex.
51 eiuſdem Concilij vtitur verbis generalibus, & indefinitis, quæ non debent reſtringi, ſed ad omnes caſus extendi, & maximè fauore Eccleſiæ, Farinac.deciſ.poſthum.146.nu.6. par.2.

Tertiò accedit, quod etiamſi dicta Eccleſia non fuiſſet vetuſtate collapſa, etiam procederet diſpoſitio d. Sac.Conc.Trident.hoc

enim apertè colligitur ex illis verbis (ex Ec-
52 cleſijs,quæ vetuſtate,vel alias collapſæ ſin)
cum dictio alias ſignificet idem, quod alio
modo Ricc.deciſ.72.nu.7.lib.2.

Quartò comprobantur prædicta, quod etiam, ſi dicta Eccleſia fuiſſet prorsùs, & ſic funditus deſtructa,citra tamen veri pręiudicium, nihilominùs prænarrata diſpoſitio etiam procederet in caſu noſtro, hoc enim clarè colligitur ex verbis d. deciſionis Sacræ Congreg.Cardin.ibi (procedit etiam in Ec-
cleſia) quæ non prorsùs eſt collapſa, ratio
53 enim eſt, quia dictio etiam includit, & auget diſpoſitionem ad qualitatem,cui adiungitur, vt diſpoſitio verificetur in totum in qualitate prius expreſſa, & etiam in illa ſuperaddita Gemin.conſ.132.in princip.Bald. conſ.209.num.2.& 4.lib.3. vbi docet, quod dictio etiam ampliat diſpoſitionem, & non poteſt importare reſtrictionem, igitur indiſtinctè procedit diſpoſitio d. Sac. Concil. in caſu noſtro,& ſic Epiſcopus vigore huius diſpoſitionis Eccleſiam reficere tenetur ex quibuſcunque fructibus ad eas pertinentibus, ſiue Eccleſia eſſet vetuſtate collapſa, ſiue non, ſiue ſit in totum & prorsùs colla-
pſa,

pſa, ſiue maiori, vel minori ex parte, vel ruinam minetur.

54 Benè tamen verum eſt, quod Epiſcopus vigore dictæ diſpoſitionis Sac. Concil. Trid. non poteſt transferre Eccleſias data earum inopia, quoties Eccleſia eſt ex minori, vel æquali parte collapſa, ſed requiritur ad hoc, vt huiuſmodi translatio procedere poſſit, Eccleſiam eſſe prorsùs collapſam, vel maiori ex parte ruinam minare, ita refert Guill. vbi ſupra.

Ad obturandum enim os eiuſdem viri abſque vllo Iuris fundamento tertio loco pretendentis, Eccleſiam, de qua agitur eſſe propriè nouam infraſcriptis ducor, ex quibus clarè apparebit, Eccleſiam prædictam nullo pacto nouam dici poſſe.

55 Tum primò, quia Eccleſia prædicta non fuit in totum vno cōteſtu deſtructa, ſed paulatim per partes, & per partes refecta, quā de re dicitur eadem, & non noua Eccleſia, vt notant DD. & præſertim Iaſ. in l. inter ſtipulantem §. Sacram nu. 17. ff. de verb. obligat. Gloſ. in cap. de fabrica de conſecrat. diſt. 5.

56 Tum ſecundò, quia noua non dicitur res, niſi tota noua, Abb. in cap. Innouate nu. 2.

de

de verb. ſignific. At Eccleſia de qua agitur non tota noua dici poteſt, cum remāſerint, præter alia, chorus cum altare maiori, & ſepulturæ, ergo Eccleſia in caſu noſtro non dicitur noua.

57 Tum tertiò, quia de nouo facere eſt addendo, vel diminuendo primam faciem immutare, l.1.§.Opus nouum, ff.de nou.oper. nunc. cuius verba hæc ſunt. Opus nouum facere videtur, qui aut ædificando, aut detrahendo aliquid, priſtinam formam mutat. At facies dictæ Eccleſiæ, nihil pœnitus fuit immutata, ergo, &c.

Non obſtat, quod eiuſdem Eccleſię Ales aliquantiſper dilatatæ fuiſſent, ex eo quia
58 noua res non dicitur. Licet ſolum accidentia, remanente forma ſubſtantiali ipſius rei, alterentur, prout in caſu noſtro Cald. conſ. 11. titul. de feudat. quem ſecutus eſt Crauet. conſ. 223. nu. 12.

Confirmantur prædicta, ex eo quia Ales
59 dictæ Eccleſiæ ſunt acceſſoriæ, & acceſſorium ſequi debet naturam ſui principalis, cap. Acceſſorium de regul. Iur. in 6. teſtatur in ſpecie Ludou. Roman. conſ. 330. nu. 14. & ſeq. vbi tenet, quod ea, quę habent diuer-

ſam

ſam naturam, ſi anneĉtuntur alteri rei diuerſę, res annexa tanquam acceſſorium perdit ſuam naturam, & recipit ſui principalis naturam, cui fit annexio.

Comprobantur etiã prędiĉta per id, quod docet poſt Hugonem Archid. in cap. de fabrica de conſecrat. diſt. 1. vbi tenet, quod ſi
60 Eccleſię conſecratę in longitudine, vel latitudine adijciatur, non conſecrabitur, quia ſacrum trahit ad ſe non ſacrum cap. 3. de conſecr. Eccleſ. vel Alt.

Igitur licet diĉtę Ales aliquantiſper dilatatę fuiſſent, tamen non indigent conſecratione, quia ſacrum trahit ad ſe non ſacrum, & propterea non noua, ſed eadem, & reparata Eccleſia dicitur tex. eſt expreſſus in d. c. de fabrica iunĉta Gloſ. vbi ſubdit, quod ſi parietes non ſimul deſtruĉti ſint, ſed ſucceſſiuè; tunc Eccleſia intelligitur eadem; ſecus verò, ſi parietes ſimul funditus corruerent, quia, tunc Eccleſia conſecranda eſt: parietes autem Eccleſię de qua agitur non ſimul, ſed ſucceſſiuè fuerunt deſtruĉti, ergo Eccleſia
61 de qua agitur, non poteſt dici noua, ſed reparata, ſeu reſeĉta, nam idem ſonat reparare, quod reficere, latè Boer. deciſ. 34. nu. 5.

62 Quibus addendum eſt,quod in ędificanda Eccleſia requiritur Papæ conſenſus, & non ſufficit cōſenſus Epiſcopi. Franc.Marc. deciſ.Delfin.num.1009.nu.4. ideò Eccleſia de qua agitur reſtaurata, ſeu refecta fuit, ex quo conſenſus Apoſtolicus non interuenit, ſed tantum ipſius Epiſcopi.

Ad probandum verò Eccleſiam de qua agitur nō fuiſſe funditus deſtructam, præter in prima parte adducta,infraſcripta duco.

63 Primò,quia dictio funditus importat idē, quod dictio omninò Farinac. in fragment. nu.124.dictio verò omninò importat idem, quod dictio pœnitus Alexand. conſ.13.n.6. & 7.lib.2.& conſ.72.n.10.lib.6. Dictio enim pœnitus intelligitur, ex toto, Dom.Præſid. Sacri Concilij Vincentius de Franchis deciſ. n.69.nu.1.quem benè eruditum Iuriſconſultum appellat Menoch. lib. 2. præſumpt.50. propè finem, & eruditiſſimum lib. 3. præſumpt.10.nu.24. & præſumpt.121. num.6. & præſumpt. 139. num.15. & doctiſſimum prędicat lib.4. præſumpt 83.num.3.in fine, & præſumpt.99.n.3.in fine,& doctiſſimum, ac nunquam ſatis laudatum nūcupat Reg. de Ponte conſ.4.nu.44.vol.2. & primarium

in

in toto Regno Neapolitano inſinuat Peregrin. conſ.11. num.5. lib.1. & doctiſſimum etiam prędicat Reg.Rouitus deciſ.67.nu.2. & eminentiſſimum deciſ.65 ſub num.13.& conſumatiſſimum deciſ.57.nu.21. Eccleſia verò de qua agitur non fuit ex toto deſtructa; nam pręter alia remanſit ſolum, quod ædificij pars eſt, l. Seruitutes, §. Sublatum, ff. de ſeruit. prędior. ergo Eccleſia prędicta non funditus, ſeu pœnitus, ſed in parte deſtructa fuit.

64 Secundò, quia domus, & ſic Eccleſia conſtat ex duobus, ſcilicet ſolo, & ſuperficie, l.Qui res, §.Arcam, ff.de ſolut. & in ſuperficie ineſt tectum, vt dicit Alber. in l. Solum, ff.de rei vind. Afflict.deciſ.392.num.13.igitur, ex quo ſolum dictę Eccleſię remanſit, illa fuit in parte, & non funditus collapſa, ſeu deſtructa.

Remanente enim ſolo rei, remanent reli-
65 quię, & veſtigia prioris ędificij, propter quę reparatio facilè permitti, & fieri poteſt Dec. in cap. Cum acceſſiſſent nu. 19. de conſtit. & in l. domum, ff.de regul.iur. quod non viget, quando non remanet ſolum rei, & ideò
66 ſtatuit tex.in cap.Conſuluit de Iudęis, quod

Iu-

Iudęi, qui prohibētur nouas Synagogas ędificare, erigere reędificareq. Synagogam pœnitus deſtructam non prohibentur.

Comprobantur prędicta; ex eo quia, ne dum remanſerunt ipſius Eccleſię pedamen-
67 ta, ſed vt dixi, integer chorus, altare maius, ſepulturę, & Epiſcopi Palatium, quę omnia appellatione Eccleſię veniūt Lap. Alleg. 12. Bened. in cap. Raynut. ſuper verbo, & hortum num. 50. fol. mihi 207. Carol. de Graſſis de effect. cleric. effect. 1. nu. 361.

68 Inſuper ſuffragatur, ex eo quia Iudicium proferri debet ſecundum pręſentem ſtatum, Bart. in l. Iulianus, ff. de condit. indebiti, Caſtrenſ. conſ. 428. in princip. lib. 1. At Eccleſię, de qua agitur, ſecundum pręſentem ſtatum reperitur maior pars ipſius de pecunia ipſius Ioannes Iacobi Lazari reſtaurata, ergo iam ſumus in claris, Eccleſiam prędictam non eſſe, neque fuiſſe funditus deſtructam, & contrarium aſſerere prouenit ex terminorum, ſeu primorum principiorum ignorantia;

Et quamuis vir ille ad probandum, dictam Eccleſiam eſſe pœnitus, & funditus deſtructam duxiſſet Bartol. à Sancto Fauſto

de

de Indulgent. q.165.lib.2. tamen irrationabiliter fuit per eum ductus, ex eo, quia loco citato Fauſt. ſolum diſputat, vtrum indulgentia alicui Eccleſiæ, vel loco pio conceſſa annullentur eo pœnitus deſtructo, & concludit, quod ſi totaliter non deſtruatur, ſed paulatim per partes, non annullãtur indulgentiæ, cum cenſeatur eandem Eccleſiam remanere, ſi verò Eccleſia omninò, & pœnitus deſtruatur, & alia de nouo ædificetur, ſiue in eodem loco, ſiue in alio, tunc ceſſat indulgentia, cum hæc ſecunda ſit diuerſa à priori.

Verum idem Bartol. à Sancto Fauſto in fine quæſtionis aſſerit eſſe valdè probabiliorem contrariam opinionem Suares, tenen-
69 tis, quod ſi templum deſtruatur, & alio trãsferatur ſub eodem titulo, moraliter adhuc cenſetur idem templum, quæ opinio eſt cõmunis Alexand. in l. inter ſtipulantem, §. Sacram, ff. de verbor. obligat. vbi Bart. Iaſ. & alij And Gayll. pract. obſeruat. lib. 2. obſeru. 61. nu. 8. Diana tract. 12. de Indulg. & Iubil. reſolut. 20. Eccleſia autem de qua agitur non totaliter, ſed paulatim per partes fuit collapſa, & per conſequens non diuerſa à priori,
ſed

ſed eadem ſecundum eundem Bart. à Sancto Fauſto, cuius authoritas ob id contra eundem virum retorquetur.

70 Benè tamen verum eſt, quod ſi ſubtiliter ſumatur Eccleſia, de qua agitur non eſt eadem Eccleſia, verum vtilitas exigit, vt eadem cenſeatur, ne videlicet Sacramentum conſecrationis iteretur, ita ſingulariter Gloſ. in cap. de fabrica de conſecratione diſt. 1.

Quartò loco obijcit Theologus, me dixiſſe in meis ſcriptis, Epiſcopum contraxiſſe matrimonium cum Eccleſia materiali.

Reuera ſatis incautè videtur locutus, dū non perceptis meis verbis, ſe ſomniando aſſeruit, me in dictis ſcriptis dixiſſe, Epiſcopum cōtraxiſſe matrimonium cum Eccleſia materiali; Vbi obſecro ille reperit, hoc me vnquam dixiſſe? reuera vir iſte minus rectè aduertit vulgatam illam Iuris maximam,

71 in qua habetur, Doctoris dictum eſſe intelligendum ſecundum iura, quæ allegat l. ait Prætor, §. 1. ff. de re Iudic, Afflict. deciſ. 73, num. 4.

Legantur quæſo Canones per me allegati, quorum vigore probaui, Epiſcopum contraxiſſe matrimonium cum Eccleſia, quod

loquun-

loquuntur de Eccleſia ſpirituali,non autem
72 materiali, quæ Eccleſia ſpiritualis eſt fidelium congregatio in eadem Eccleſia exiſtentium, cap.Eccleſia de conſecrat.diſt.1. Gloſ.in clement.1.de ſentent.excommunie. Angel. Clau. in Summa in verbo Eccleſia. Fuſcus de Viſitat,in prohemio latiſſimè Bañes 2.2.q.1. art.10. in princ. verſ. ad intelligentiam, vbi ad ſaturitatem explicat, quid ſit Eccleſia, & quid nomine Eccleſiæ ſignificetur.

73 Et cum appellatione alimentorum veniat domus,ſcilicet habitatio, l.legatis, ff.de aliment.& cibar.legat.& omnia ſine quibus non poteſt honeſtè viui, Bera de caſib. conſcientiæ caſ.3.par.2. Eman.Sà in Aphoriſm. in verbo Alimenta nu.1.idcircò meritò concluſi, Epiſcopum teneri ſumptibus eiuſdem Eccleſiæ eam fabricare, vt ibi Eccleſia ſpiritualis, ſcilicet fideles congregentur, eiſque Sacramenta miniſtrentur, atque diuina officia audiant. Igitur fruſtratoriè vir iſte admiratus fuit aſſerens, me non dum ſciuiſſe, Epiſcopum non contrahere ſponſalitium cum Eccleſia materiali.

Quintò loco obijcit Aduerſarius,quod ſal

tem de conſuetudine Epiſcopus non tenetur de nouo ædificare Eccleſiam, & ad hoc probandum ducit, Silueſt. in Summa in verbo Eccleſia 2. §. 4.

Patet enim ad ſenſum, doctrinam Silueſt. loco cit. ſolum procedere quoties redditus
74 Eccleſiæ non ſufficerent, nam tunc compellendi ſunt Parochiani, vt ſuis expẽſis Eccleſia fabricetur, ex eo, quia percipiunt diuina, Abb. in cap. 1. nu. 14. de Eccleſ. ædific. Aufrer. ad Cappel. Tholoſ. 499. in caſu enim noſtro redditus Eccleſię iam ſuperſunt, dum important ſingulis annis ſcutos termille, & plus deductis deducendis, & omnibus oneribus.

Vltra quod Silueſt. loco citato limitat dictam ſuum concluſionem, eam non procedere, ſi Eccleſia abundaret, & populus egeret, & quod magis eſt in Ciuitate Eccleſiæ, de qua agitur, non adeſt conſuetudo, vt Eccleſia reparetur, ſeu de nouo ædificetur ex-
75 penſis Populi, ſicut vir iſte gratis aſſeruit, & cum conſuetudo ſit facti, ideò, qui ſe fundat in eo illam probare debet, cap. 1. de conſtit.
76 in 6. Alexand. conſ. 67. lib. 3. & quando conſuetudo eſt contra ius, prout eſt in caſu noſtro

ſtro eſt quaſi impoſſibilis probationis, Maſcard. de probat. concl. 423.

77 Vlterius proſequēdo materiam hanc, aduertendum eſt, quod conſuetudo in caſu, de quo agitur, conſiderari non poteſt: teſtatur ſingulariter, & in ſpecie Crauett. conſ. 116. nu. 9. vbi aſſerit, quod circa fabricam, aut reparationem Eccleſiæ præſcriptio, aut conſuetudo conſiderari non poteſt, niſi probetur, quod alias caſus ædificandi, vel reparandi euenit, tamen priores Eccleſiæ, nihil contulerunt circa expēſas iuxta doctrinam Bart. in l. cum ſcimus, C. de Agrig. & cenſit. lib. 11. tradit Alex. conſ. 136. nu. 2. lib. 2.

Imò, ſi aliquando Parochiani totam expenſam feciſſent, nō interpellatis prioribus, ex hoc in futurum cogi non poſſunt, l. ſolet, ff. de offic. Proconſ. habetur per DD. in l. Si certis annis, C. de pact. Nec animus obligandi præſumitur in eo, qui ex mera liberalitate, & gratis aliquid fecit Corn. conſ. 296. colum. penult. lib. 4. quibus addo Farinac. deciſ. poſthum. 545. num. 30. par. 1. cuius hæc ſunt verba. Minus facit, quod homines de Gemonal ædificauerint iſtam Eccleſiam, vel etiam illam aliquando de eleemoſynis

reparauerint, quia cum iſti actus fuerint fa-
79 cultatiui, & ex deuotione non fuit contra illos nata obligatio illud idem faciēdi in poſterum;ad tradita per Surd. conſ.62. nu.18. & ideò Eccleſias ędificare,& reficere tenentur non Parochiani, ſed Rectores nempe Epiſcopi, quibus decimæ ſoluuntur, ita fuit deciſum in Rota Romana, vt refert idem Farinac.loco proximè citato.

Comprobantur prædicta per id,quod voluit Diana tract.9. reſult.7. pag.161. vbi te-
80 net, quod,qui vouit ieiunium,poteſt vti lacticinijs extra Quadrageſimam,& in reſul.6. fundat, quod idem eſt, cui indictum eſt à confeſſario,vel Iubilæo ieiunium,nec poteſt conſuetudo in contrarium adduci, nam illa conſuetudo à lacticinijs extra Quadrageſimā potius deuotionis, & honeſtatis, quam obligationis eſſet. ergo admiſſa dicta prætenſa conſuetudine, citra veri præiudicium, non arctat Ciues,cum eſſet potius deuotionis, quam obligationis.

His adde, quod dato citra veri præiudicium,in dicta Ciuitate fuiſſe cōſuetudinem, onus fabricæ Eccleſiæ ad Ciues ſpectare, nihilominus huiuſmodi aſſerta cōſuetudo fuit

ſubla-

81 ſublata, cum explorati Iuris ſit, legem nouam conſuetudines præcedentes tollere, & ſi non dicatur, l.3.§.Diuus, ff.de ſepulcr.viol. Andr.de Iſern.in Prælud.feud.nu.4. in fine.

At qui circa fabricam Eccleſiæ, ſiue in totum, ſiue in alias Eccleſia collapſa ſit, habemus legem nouam, ſcilicet diſpoſitionem d. Sac.Conc.Triden.in d.§.Parochiales cap.7. ſeſſ. 21. de reformat. cuius verba hæc ſunt:

82 Vt Parochiales Eccleſias Epiſcopi refici, & inſtaurari procurent, etiam ſi prædictæ Eccleſiæ ſint Iuriſpatronatus, ex fructibus, & prouentibus quibuſcunque ad eaſdem Ec-
83 cleſias quomodocũque pertinētibus, quod ſi non fuerint ſufficientes omnes patronos, & alios, qui fructus aliquos ex dictis Eccleſijs prouenientes percipiant, aut in illorum defectum Parochianos omnibus remedijs opportunis ad prædicta cogant, quacunque appellatione, exceptione, & contradictione remota. quod ſi nimia egeſtate omnes laborent ad matrices, ſeu viciniores Eccleſias transferantur cum facultate tam dictas Parochiales, quàm alias Eccleſias dirutas in prophanos vſus non ſordidos, erecta tamen
84 ibi cruce, conuertendi, quæ Sac.Concil, diſpo-

ſpoſitio concordat cum Iure Canonico, & per illud declarari debet; teſtatur in ſpecie Ioannes Guttieres Allegat.10.nu.7.

85 Poſtremò addẽdum eſt in materia, quod tam de antiquis redditibus Eccleſiæ, quàm de nouis, quatuor portiones per Epiſcopos fieri debent, ita manifeſtauit Gregorius Papa Maximiano Epiſcopo Syracuſano, vt legitur in cap. Cognouimus 12. q.2. ratio enim eſt, quia incongruum eſt, vnam, eademque Eccleſiæ ſubſtantiam duplici quodammodo iure cenſeri, vt legitur in d. tex. vnde non licet Epiſcopis nouos Eccleſiæ redditus ſuis vſibus retinere, vt idem Gregor. in tex. prænarrato ſtatuit.

Ex quibus omnibus vnuſquiſque prudẽs concludere poteſt, & debet, præfati Theologi fundamenta in prænarratis ſuis reſponſionibus contenta pro ſua opinione adducta, fuiſſe omninò, & vndique euacuata; & ſic veritas in meo Speculo Epiſcoporum contenta (quam coli, modiſq. omnibus foueri debere Imperator noſter in auth. de Tabel. teſtatur) firma remanet pro Domo Dei aduerſus Epiſcopos, qui licet patris locò habendi ſint teſte Menoch. de arbitr. Iudic.

lib.2.

86 lib.2.centur.4.caſu 354.num.41.Nihilominus ipſa Eccleſia Cathedralis pro qua ſcripſi mater omnium dicitur Paul.Fuſc.de Viſitat.
87 cap.15.nu.36.lib.2. & per matricem Eccleſiam intelligitur Cathedralis,& non Romana tex.eſt clarus, & expreſſus in cap.Vene-
88 rabili de verb.ſignif.tantò magis,quod Ariſtoteles dicere ſolebat amicus Plato,amicus Socrates, ſed magis amica veritas, proq. ea aſſerenda, vt D. Auguſtinus in cap. Nemo peritorum 11. q. 3. ſupplicium ſubeundum voluit.

Solum deeſt, vt pro complemento huius Apologetici diſcurſus, quod Speculum Epiſcoporum intitulaui,præfatum Theologum certiorem faciam, verba ſua aduerſus me prolata non ad iraſcendum in fine ſuæ cantilenæ putauit, ſed ad ridendum me potius induxiſſe,ſicut verba illius Traſonis per Terentium in Eunucho introducti ad riſum prouocant,ita verba prædicta,vti Traſonica ad ridendum me prouocarunt, dum ille ad inſtar eiuſdem Traſonis, præter alia nomen meum ſepeliuit in perpetuum, & ſe ipſo licet non Doctore, dedignante mecū pugnare quendam chymericum ſuum diſcipulum

ad hoc introduxit, cum quo mearum Allegationum veritatem cum meis armis deſtruere intendebat, ſed in vanum laborauit,
89 licet ſuper hoc illa multum inſudauit falcem in meſſem alienam immittendo contra diſpoſitionem tex. in cap. Peruenerabile
90 de elect. Nam legibus omnia reguntur, quæ in mundi machina continentur, l. in nomine Domini, ff. de offic. præfect. Africh. latè Foller. in conſ. vnic. nu. 1. de Duello. Ridicu-
91 lum enim eſſet Iurium diſſolutiones apud Theologum inueſtigare teſte Iaſio in ſua defenſione Apologetica contra Ioannem Eckium Theologum.

92 Et cum verba prædicantium Chriſtum debent eſſe ſagittæ potentis acutæ ad penetrandum corda: carbones deſolatorij ad delenda vitia; gladij ancipites in manibus ad præſcindendas occaſiones, Glianes in Summa in verbo Prædicator; idcircò præfatus Theologus ſuis viribus tenebatur, vt verba ſua in Eccleſia prolata effectus prænarratos operarent, & verbum Dei ibi prædicare, iuxta illud Marci Euangel. cap. vlt. prædicate Euangelium omni creaturæ, non autem huiuſmodi res inibi diſſeminare.

Hæc

Hæc ſunt mi Theologe, quæ pro mea
defenſione, non apparenter, ſed vrgente ve-
ritate contra commentitia tua ſcribenda eſ-
ſe putaui. Quod autem aliquanto aſperius
tecum egi, tu cauſam dediſti, qui me igno-
tum, non in vno loco duriuſculè tractas. Ita-
que parpari referre, & famæ meæ quantula
ſit conſulere non dedecuit citra tamen om-
nem iniuriam. Et demum hoc tantum dico,
ſatis reſpondi ſatis oſtendi, ſapientes iudi-
cent.

Huius tamen Opuſculi exoro Lectorem,
vt ſi quid in eo dignum legerit, Domino
tantum gratias tribuat. Quicquid verò co-
gnouerit minus dignum ad humanum re-
93 ferat imperfectum, omnium quidem habe-
re memoriam, & in nullo peccare diuinita-
tis eſt, & non humanitatis, l.2. §. ſi quis au-
tem, ff. de vet. Iur. enucl.

Tertiæ Partis finis.

SPE-

SPECVLI EPISCOPORVM

PARS QVARTA.

1 QVONIAM Prælatorum, Eccleſiaſticorumq. vitia etiam per concinnatores non ſunt ſilentio prætereunda, debita tamen reuerentia, Gloſ. in clement. 1. in verbo Detrahant de priuil. Nauar. in Manual. cap. 25. num. 142. Glianes in Summa cenſur. & irregul. in verbo Prædicator, idcircò hic non incongruum erit Prelatorum vitia in communi enarrare, de quibus magis dolere videar, quam reprehendere.

2 Non tamen decet, antequam ad alia incumbentia tranſeamus, vt ſilentio prætermittatur, Prælatum, ſeu Epiſcopum malum pluribus modis à Sacris Canonibus nominari.

3 Primo dicitur leo rugiens, & quaſi lupus rapiens prædam Eccl. 22. Secundo dicitur,

ſe

Digitized by Google

ſe non oues paſcere, & quærere propriam lucem, cap.Sunt in Eccleſia quidam 8. q.1. & propter hoc ei aufertur poteſtas Ezec.34.
4 Tertio dicitur lupus, c.Nihil diſt.83.Quarto dicitur canis impudicus, propter defectum
5 regiminis,cap.Qui neſcit 2.q.7.Quinto dicitur coruus, propter peccatorũ nigredinem,
6 cap. Non omnis 2. q. 7. Sexto dicitur ſal infatuatum ad nihilum proficiens, cap. Non
7 omnes 2.q.7.Septimo dicitur malus Epiſcopus porcus, cap.In mandatis diſt.43. Octa-
8 uo dicitur ruſticus à ruſticitate diſt.46. No-
9 no dicitur gallus gallinacius, ſcilicet capo, quia habet modum gallinæ,quia ſicut ille non cantat, ſic nec malus Epiſcopus: item non generat, item non pugnat pro ſubditis, item ſicut ille non vocat gallinas, ita iſte non vocat pauperes, item ſicut capo ſe impingit, ſic malus Epiſcopus, & ideò, cum quærat æpulas,& diuitias ponetur in ignem inferni Iſai.cap.32. & cap.Eccleſ. 35.diſt. &
10 demum malus Prælatus lixiuio comparatur: alibi lapideo canali: alibi monetario per Sacros Canones comparatur,vt notat Gloſ. in cap.Peruenit 84.diſt.
11 Rurſus omittendum non eſt, Epiſcopum dici

12 dici temerarium multipliciter. Primo ratio-
ne negligētiæ, propterquam deponitur, cap.
13 Dictum 81. diſt. Secundo ratione puſillani-
mitatis, propter quod ſcriptū eſt, canes mu-
ti non volentes latrare, cap. 1. 43. diſt. Ter-
14 tio ratione vitæ abominabilis, de qua dici-
tur, cuius vita deſpicitur, reſtat, vt eius præ-
dicatio contemnatur, cap. Infames, §. idem
15 teſtatur 3. q. 7. & quando Epiſcopus ex per-
ſona ſua dat Eccleſiæ, vel Ciuitati magnum
ſcandalum poteſt cōpelli, vt renunciet Epi-
ſcopatum, verum debet ei dari cambium,
Innoc. in c. Pridem in verſ. Nota de renunc.
16 Quarto dicitur temerarius Epiſcopus ratio-
ne doctrinæ, de qua habetur in cap. Multa
17 86. diſt. Quinto ratione ſocietatis peruerſæ,
cap. Peruenit 2. q. 7. & in Pſalmo, cum ſan-
cto ſanctus eris, cum peruerſo peruerteris,
18 cap. Sic viue 23. q. 1. Sexto ratione auſteri-
tatis, cap. Non mediocriter de cōſecr. diſt. 5.
19 & cap. Cum beatus 65. diſt. Septimo ratio-
ne rapacitatis, cap. Non omnis 2. q. 7. & cap.
20 Tres perſonas 23. q. 4. Octauo ratione va-
næ laudis, cap. Nihil 83. diſt. Nono ratione
præſumptionis habitæ in conſecrando, cap.
Conquerimus 14. q. 3. cap. Epiſcopus 7. q. 1.

Deci-

Decimo ratione præſumptionis habitæ in Iudicando, cap. Temerarium 21.q.3.9.q.2.
22 & 3. per totum. Vndecimo ratione temerariæ vocationis in Ius, cap. Vt animarum in fin.de conſtitut.lib.6.
23 Cœterum ad rem principalem redeũdo. Primum vitium Prælatorum, ſeu Epiſcoporum eſt, ſi circa regimen ſuarum Eccleſia-
24 rum, quibus præſunt ſint negligentes, negligentia enim circa curam animarum inducit peccatum mortale, vt probat Paulus Fuſcus de Viſit. cap. 4. poſt num. 23. lib. 2.
25 & ideò Dominus præſentior eſt diligentibus, ſed negligentibus abeſt. S. Ambroſ. ſuper Lucam cap.70.lib.7.
26 Semper enim præ oculis habere debent Epiſcopi exemplum illud 23. quod refertur in magno Speculo Exemplorum diſt. 5. ex libr. Apum, quod cum horribile ſit, hic traſcribere curaui, vt iacet, & eſt tenoris ſequentis.

Clericus quidam in Synodo Epiſcoporum prædicare compulſus anguſtiabatur nõ modicum, quid nam dignè poſſet corã tot Prælatis Eccleſiæ prædicare. At vbi acceſſurus in oratione iaceret, venit ad eum Diabolus, di-

dixitq. ei, quid anguſtiaris iſtis Clericis prædicare? dicas eis iſtud,& non aliud. Principes infernalium tenebrarum Principes Eccleſiarum ſalutant. læti omnes nos gratias referimus eiſdem, quia,ipſis Prælatis,nobis, eorum ſubditi deuoluuntur, vel offeruntur, & per eorum negligentiam ad nos ferè pariter deuoluitur totus mundus. Inuitus quidem tibi dico,quod dico,ſed altiſſimi iuſſione coactus. Reſpondit Clericus, mihi quidem, ſi hæc narrauero,non credẽt,tunc diabolus tangens maxillam eius,ecce,ait,ſignũ nigredo inſolita faciei, hanc, antequam prędices,non contingas, quia fruſtra; poſt prædicationẽ verò aqua benedicta delebis.Proceſſit Clericus prædicaturus in Synodo, & mirabilis cunctis in ſigno indito faciei, illa, quæ ſibi iuſſa ſunt recitauit, & ad horrorem maximum cũctorum corda permouit. Hæc anno ab Incarnatione Domini 1248. fuerũt Pariſijs coram omni Populo,& Clero ſolemniter recitata lib.1.cap.20.pag.8.

37 Audiant Epiſcopi negligentes Chryſoſt. homil.3.in act. dicentem. Non arbitror inter Epiſcopos multos eſſe,qui ſalui fiant,ſed multos,qui pereant, qui ſæpè non damnantur

tur proprijs peccatis, ſed alienis, quæ non curauerunt.

Prælati enim potiſſimè de negligentia arguuntur, & puniuntur, cap. Si quis 27. q. 2. eorum quidem negligentia cadit in diſcrimen ſubditorum, cap. Si lapſa 40. diſt. Et ne-
28 gligentia correctionis perdit diſciplinam in ſubditis, cap. Iuſtum 24. q. 3. vnde Prælati, & Rectores negligentes multum nutriunt peſtilentiam, dum diſſimulant adhibere medicinam, cap. Inferiorum 86. diſt. cap. Sed & illud 45. diſt. fouet quoque ipſa negligentia crimina, cap. Error diſt. 83. Et tacens deſidia quietem Ciuitatis: & pacem Eccleſiæ de facili peruertit, cap. Eccleſiæ diſt. 97. Item ſi negligenter ea, quæ malè vſurpantur omittimus, exceſſibus viam alijs aperimus, cap. Peruenit ad nos diſt. 93. Deſolatio quoque eſſe debet Prælato, vbi videt eſſe Clericos magis negligentes in bono, quam Laicos, cap. Quid autem 8. q. 1. cap. Nulli 25. q. 1.

29 Item Epiſcopi etiam præ oculis ſemper habere debent, quod non poteſt eſſe Paſtoris excuſatio, ſi lupus oues comedit, & Paſtor neſcit tex. eſt expreſſus in cap. Quamuis de regul. Iur. & ideò ſi lupus, ſcilicet Demon

mon comedit oues, ſcilicet Chriſtianos, & ipſe Epiſcopus neſciat, nullam habebit ipſe apud Deum excuſationem, propter negligentiam ſuam, Gloſ. & Doctores in d. cap. Quamuis, & ideò vigilare debent Epiſcopi, vt diaboli tentationibus continuò occurrere poſſint à ſe, & ab alijs expellendo per doctrinam, & prædicationem, quæ duo propria ſunt Epiſcoporum docendo, viam veritatis opere, & ſermone prædicando zelo ſui Paſtoralis officij, quæ vitanda ſunt à Chriſtianis,& reſiſtendo Diabolo, oueſq. de eius manu eripiendo, & ad gregem Chriſti veniendo,qui dixit Ioa.10.ego cognoſco oues meas, & meæ me, & nemo poteſt illas de manu mea eripere.

30 Vnde S. Gregor. reprehendit Epiſcopos immemores honoris ſui, & curam paternæ vigilantiæ non exhibentes circa Eccleſias,&
31 filios ex cap. Nunciatum 86.diſt. nam Epiſcoporum peccata grauiora sũt omiſſionis, quam commiſſionis, vt docet Medina de Inſtruct.Confeſs.§.1,lib.1.fol.153.

Caueant igitur quam plurimum Epiſco-
32 pi,ne circa regimen Eccleſiæ ſint negligentes, ſed vigilantes, nam Diabolus per omnem

nem viam captat, quomodò poſſit homines deuorare animas perdendo Conc. Trident. de Extrema vnct. in princ. ſeſſ. 14. tanquam leo rugiens ex Petr. 1. epiſt. cap. 5.

Hinc Paulus Apoſtolus vas electionis ad Thimoteum hac de re ipſum admonens, ſic inquit. tu verò vigila, in omnibus labora, & ad Romanos cap. 12. qui præeſt in ſolicitudine, & ad Corinth. de ſe loquens 2. cap. 2. ait, inſtātia mea quotidiana, ſolicitudo omnium Eccleſiarum, nam Epiſcopi inferiores non in plenitudinem poteſtatis vocati ſunt, cap. Ad honorem de poteſt. & vſu pall. cap. Qui ſe ſcit 2. q. 7. & cap. Decreto 2. q. 6. Pariſ. de reſignat. Benef. lib. 8. q. 7. nu. 4.

33 Verùm requiritur, vt Epiſcopi ne ſint vigilantes circa temporales res, ſed circa ſuæ Eccleſiæ regimen, cui præeſt. Non ſunt Paſtores, qui tantum ſtudent ad impinguandum ſemetipſos neglecto grege, cōtra quos Paſtores Deus iratus, ſic ait Ezech. 34. facti ſunt greges mei in rapinam, & oues meæ in deuorationem omnium beſtiarum agri; eo quod non eſſet Paſtor, neque enim quæſierunt Paſtores mei gregem meum: ſed paſcebant Paſtores ſemetipſos, & greges meos

non paſcebant.hoc enim nomen Epiſcopus ex officio intendendi,& inſpiciendi impoſitum eſt, vt docet D. Hieronymus.

Vnde olim profanis accommodabatur. Qui enim apud Athenienſes gubernandis Ciuitatibus erant præpoſiti dicebantur Epiſcopi,vt Flaborinus docet. Quinimò Cicero in epiſtol.ad Atticum lib.7.ſe vocat Epiſcopum,ſcilicet Prouinciæ prępoſitum. & apud alios authores,vt eſt videre in Pandectis. & apud Lucianum vocãtur Epiſcopi, qui præſunt pani,& alijs rebus venalibus. Ratio eſt, quia Epiſcopus deriuatur à verbo, quod ſignificat curam habere, & intendere alicui rei. in qua ſignificatione vſurpatur in Græco idiomate ad Hebr. 12. & Petr. 1. cap. 14. inde autem translatum eſt ad curam publicam aliorum non ſolum eorum, qui primas in Eccleſijs habẽt partes, ſed inferiorũ quoque Sacerdotum, vt docet Beda Acto. 20. & ad nomen non diſtinguerẽtur Epiſcopi,& presbyteri;quia vtriſq;incumbebat cura Eccleſiæ; quantum ad rem autem ſemper fuit diſtinctio inter eos, vt docet Dyoniſ. cap.5. cœleſt.Hierarch. & Gloſ.Lucæ 10.ibi; Deſignauit Dominus,&c.

34 Poſtremò hic non eſt ſilentio prætereundum, quod Epiſcopi ſuorum nomina ignorant, qui putant ocioſis vacare licere, vel potius negotio longè ab officio alieno implicati. In alijs quidem diſciplinis leue eſſet argumētum à nomine ſumptum, quæ vel caſu aliquo, vel humana ratione imponi ſolent, vt licet aliquando vera, interdum tamen vana, ſæpè etiam mentita vſurpamus nomina, in hac verò diſciplina, cuius auctor, & magiſter eſt Spiritusſanctus firmiſſimum eſt à nomine acceptum argumentum, quæ quidem accommodari ſolent rebus ipſis ſecundum ipſarum rerum naturas, vt quod ipſe velit in re, hoc nomen ipſum deſignet.

35 Epiſcopus is dicitur, qui ſpeculatur, & attentè rimatur, quid geratur, nam vbi habemus 1. Petr. cap. 5. Prouidentes, ſcilicet intendentes, aut Epiſcopum agentes, quod tamen adeò vulgare eſt, vt nemo non intelligat: Et probi Epiſcopi norunt; Hinc Ezech. Vigiles, & ſpeculatores appellat Epiſcopos, vid. Vgolin. de offic. & poteſt. Epiſcopi cap. 1. nu. 2. & S. Gregor. lib. 4. epiſt. 15. ad Antenium, vbi ſummoperè commendat, vt Epiſcopi exhibeant in opere, quod deſignāt

in nomine, quia nomen Paſtoris, non ad quietem, ſed ad laborem ſuſceperunt.
36 Idem S.Gregor.Papa in lib.Paſtor.10.docet, quanto ſtudio Epiſcopus inuigilare debet ſuper Populum ſuum, quanta attentione ſubditorum ingenia obſeruare debeat, vt interdum eorumdem vitia prudenter diſſimulanda ſint,& cautè indicanda,interdum apertè cognita,maturè toleranda,interdum ſalubriter, & occultè perſcrutāda, interdum leuiter arguenda,interdum vehementer increpāda,quæ omnia latiſſimè explicat idem auth.3.par. eiuſdem libri, vt ex illis quilibet conſiderare, & colligere valeat difficultatem muneris Epiſcopalis.
37 Præterea non incongruè hic ponendum eſt id, quod ſcribitur in ſpeculo exemplorum in verbo Prælatura ex libro Apum,quo in loco legitur,quod cum eſſet quidam Prelatus deditiſſimus S. Petri, qui multas animas gubernabat, & cum eſſet negligens, ei apparuit ipſe Sanctus,eiq.dixit,quod renunciaret Epiſcopatum, ſi officium paſtorale non exercebit, ſicut exerceri debet, alias ſe
38 damnaret, qua propter ſi Epiſcopi ſint negligentes circa regimen Eccleſiæ, ne ſint
cauſa

cauſa ſuarum damnationum Epiſcopatus renunciare debent ſecundum S.Petrum.

39 Secundum vitium eſt, ſi Epiſcopi non fuerint legitimè impediti, & non prædicent per ſe ipſos Eccleſijs ſuis Sanctum Ieſu Chriſti Euangelium, licet veritas ſit, quod per ſe ipſos prædicare tenentur. id enim etiam nunc docet Epiſcopalis conſecratio, in qua dicitur; Accipe Euangelium, vade prædica Populo tibi commiſſo, & non dicitur mitte ad prædicandum.

Idem docet nomen Paſtores, dixit enim Dominus Petro, & omnibus Epiſcopis. Paſce oues meas,& non dixit, cura, vt ſint,qui paſcant oues, & idem Dominus explicans officium Paſtoris Ioan. 10. oues Paſtorem ſecuntur,& vocem eius audiunt, hanc ſententiam latè comprobat Card.Bellarmin.in admonit.ad ſuum Nepotem Epiſcopum cōtrouerſ.3.

Idem etiam docet Concil.Trident.ſeſſ.5. cuius hæc ſunt verba. Quia verò Chriſtianæ Reipublicæ non minus neceſſaria eſt prædicatio Euangelij, quam lectio, hoc eſt præcipuum Epiſcoporum munus: ſtatuit, & decreuit eadem ſancta Synodus, omnes Epi-

ſcopos, Archiepiſcopos, Primates, & alios Eccleſiarum Prælatos teneri per ſe ipſos, ſi legitimè impediti non fuerint,ad prædicandum ſanctum Ieſu Chriſti Euãgelium, ſi verò contingerit Epiſcopos,& alios prædictos, legitimo detineri impedimento, iuxta formam generalis Concilij, viros idoneos aſſumere teneantur ad huiuſmodi prædicationis officium ſalubriter exequendum, ſi quis autem hoc adimplere contempſerit, diſtrictè ſubiacet vltionibus, idem confirmat Sac. Conc. Trid. ſeſſ. 24. cap. 4. de reformat.

Quibus adde id,quod ſcripſit Paul. Apoſt. 1. ad Corinth. 9. 16. vbi ſic aſſerit. Nam ſi euangelizauero non eſt mihi gloria, neceſſitas enim mihi incumbit: væ enim mihi ſi non euangelizauero. Ac ſi dicat non eſt mihi liberum, ſed præcepto obſtringor, vt doceam Ioan. de Piña in Eccleſ. cap. 14. eth. 51. num. 9. tom. 1.

40 Imò, ſi Epiſcopi curam à Deo commiſſam circa Prædicationis munus per ſe ipſos negligerent, videntur ſimiles meretricibus, quæ ſtatim,vt pariunt infantes ſuos alijs nutricibus tradunt educandos, vt ſuas libidines expleant, ideſt, vt pro ſuo libito ſecula-

ribus

Digitized by Google

ribus Curijs inhient, & quod vnicuique viſum fuerit, agant. pro talibus animæ negliguntur, oues pereunt, morbi creſcunt, hæreſes, & ſchiſmata prodeunt, Eccleſiæ deſtruuntur, Sacerdotes vitiantur, & reliqua mala proueniunt. non totaliter Dominus docuit, nec Apoſtoli inſtituerunt, ſed ipſi, qui curam ſuſcipiunt, ipſi peragant, & ipſi proprios manipulos Domino repræſentent. Hæc ſcripſit Prat.Bart. Carran. de Reſidentia Epiſcoporum cap.8.contra Epiſcopos in ſuis Eccleſijs non reſidentes.

41 Et adeò verùm, & irrefragabile eſt, quod ſi Epiſcopi legitimè non fuerint impediti teneantur ex præcepto per ſe ipſos verbum Dei prædicare, quod etiam ſi non eſſent Theologi, ſed V. I. D. ab hoc munere non excuſantur,ex eo quia hoc nō impedit,cum Iuriſtæ poſſint rectius ſtudere, & intelligere ſacram Scripturam, expoſitores, & Sanctos Patres,& cum eorum doctrina prædicare, ſicut S.Ambroſius,qui licet ſolum erat exercitatus in Iudicijs forenſibus,cum fuerit vocatus ad gubernium Eccleſiæ ſtatim lectioni ſcripturæ ſe dedit, & prædicationi verbi Dei, & S.Carolus Boromeus, & ſi Iuriſta,ni-

hilominus continuauit officium prædicationis vſque ad mortem cum maximo fructu, hanc opinionem latè comprobat R. P. Narni in ſuis ſermonibus 2. par. fol. 289. vide Vgolinum loco citato cap. 42. par. 2.

42 Tertium vitium eſt, ſi Epiſcopi modum diſcretionis non tenerent, ne plures admittantur Clerici, quam qui neceſſarij ſint pro ſeruitio Eccleſiæ; Deus enim omnipotens tribus in rebus vniuerſa conſtituit in pondere, numero, & menſura Synod. Roman. ſub Eugenio II. & Leone IV. cap. 9. Aquiſgr. cap. 118. Aquiſgr. 11. ſub Ludouico III. c. 9.

43 Indignos enim promouere eſt Eccleſiam euertere, ideò Apoſtolus clamat 1. ad Thimot. 5. Nemini citò manus impoſueris. & Concil. Trident. ſeſſ. 23. cap. 16. de reformat. iubet, vt nullus ordinetur ad titulum patrimonij, niſi pro neceſſitate, vel vtilitate Eccleſiæ. ſic enim habet.

Cum nullus debeat ordinari, qui iudicio ſui Epiſcopi non ſit vtilis, aut neceſſarius ſuis Eccleſijs. S. Synod. veſtigijs ſexti Canonis Concilij Calcedonenſis inherendo ſtatuit, vt nullus in poſterum ordinetur, qui illi Eccleſiæ, aut pio loco. pro cuius neceſſitate

aſſu-

aſſumitur, aut vtilitate non aſcribatur, vbi ſuis fungatur muneribus.

44 Cardinalis verò Bellarminus controu. 5. in admon.ad ſuum Nepotem ſcriptum reliquit, quod maximus eſt abuſus ordinare quoslibet ad titulum patrimonij. plurimi enim ordinari cupiunt pro vtilitate ſua, & non Eccleſiæ, & de celebratione Miſſæ faciunt artem de pane lucrando, vnde Sacerdotium contemptibiie redditur, & Eccleſia ſcandalis patet: facit quod ſcripſit Gloſ.in Extrauag. execrabilis de præb. & dignitat. vbi ait, quod Eccleſiæ miniſterium vituperatur, ſi per Clericos mendicatur.

45 Imitari igitur deberent Epiſcopi (vt ſubdit Bellarminus loco citato) Sanctos Pontifices Romanos, qui in primordijs Eccleſiæ parciſſimi erant in presbyteris ordinandis; quæ tantorum Pontificum parcitas, deberet omnes Epiſcopos ſeriò admonere, vt nō niſi viros doctos, & probos, & eo grado dignos eligerent. quod omninò facient, ſi decorem Domini ex animo diligant.

46 At hic, & illud intermittendum non eſt, quod licet Sacerdos dicatur dignior quolibet Principe, cap. Solitæ de maior. & obed. & ſit

& ſit dignior Laico, cap. Cum ad verbum 96. diſt. & ſit maior quacunque dignitate laicali, vt latè per Hipp. de Marſ. in Rubr. de fideiuſs. col. 63. hodie verò propter multitudinem Clericorum, & eorum illitteraturam ſunt effecti contemptibiles, vt dixit Antonius de Butreo, licet nimis immodeſtè in cap. 2. de treg. & pac. & not. ex illo tex. quod
47 Clerici veniunt appellatione aſinorum, vt etiam refert Iaſ. in l. generaliter col. fin. ff. de in Ius voc. & hoc propter multitudinem, & illitteraturam, & propterea Io. Monachus, & Cardin. in cap. Cum ex eo de elect. in 6.
48 dicunt, quod Eccleſia Romana indiget viris litteratis, & non aſinis ferratis, de quo etiam per Felyn. in cap. Si quando col. 4. in fin. de reſcript. & ſequitur Matth. de Afflict. in Præludio Conſtit. Regni q. 26. in fin.

Et ex hoc dixit Ioan. Andreas in cap. fin. verb. ſignif. in 6. quem ſequitur ibi Gemin.
49 in 3. col. quod ſi eſt conceſſum priuilegium alicui conferendi beneficia, non intelligitur de nepotulis aſinis deferratis. Et ex hoc dixit etiam Felyn. in cap. Quærela col. 3. de
50 Iur. iur. quod illitteratus eſt magis exoſus Canoni, quam homicida, & collatio facta illit-

illitterato eſt ſtatim nulla, vt ibi per eum, qui dicit de hoc nunquam obliuiſcaris.

Qua de re ſumma ope niti debēt, qui deſiderant ad Sacerdotium promoueri ſcientiam addiſcere, ne pro defectu ſciētiæ repellantur, vt in cap. Niſi cum pridem, §. pro defectu de renunciat. Nec debent ſe viliſſimis,
51 & miſeris dedicare, quia Sacerdotes dicuntur patres Regum, & Principum, vt in cap. Si quis dubitet 46. diſt.

Et propterea Felyn. in Rubr. de maior. & obed. col. 4. inuehitur contra illos miſeros Sacerdotes, qui hodie faciũt familiares cap-
52 pellanos, & caſtaldos. Et quod deterius eſt plerumque lenones Potentum laicorum, exiſtimantium eſſe ſibi ad vnum gradum gloriæ imperare, & conculcare in viliſſimis obſequijs illos, quibus data eſt poteſtas ligandi, & ſoluendi, quaſi habentes clauigerum in famulum, ac vile mancipium, & habetur etiam in tract. Ioan. De Terra rubea contra Rebelles in 3. tract. in 5. art. col. 10. in addictionibus.

Et ad prædicta non incongruè adducuntur, quæ dicit Ioan. Andreas in cap. Graue col. 1. de præbend. vbi dicit, quod cum quidam

53 dam Canonici non poſſent concordare de Canonicis creandis conuenerunt in hoc, vt quilibet Canonicus crearet vnum nepotem, vel conſanguineum; dummodo nobilem, & tales erant perſecutores Eccleſiæ, & indigni; Vnde quidam Romanus illius Eccleſiæ Canonicus nominauit aſinum Canoniæ dicens illum aliјs præferendum, quia ſemper procurauerat vtilitatem Eccleſiæ, & abſtinuerat à damno, quod alij non fecerant, & refert etiam Ioan. Andreas vbi ſupra, B. Bernardum dicere, quod interdum Epiſcopus committit nepotulo duo millia animarum,
54 cui non committeret duo pira. & ideò concludit Ioan. Andr. vbi ſupra, quod tales, qui præficiuntur Eccleſijs, debent habere ſcientiam, prudentiam, & experientiam tàm ſpiritualium, quàm temporalium, cap. Petrus 39. diſt.

His addo, quod ſcriptum reliquit Ioannes Antonius de Nigris de vita, & honeſtate Clericorum nu. 4. in verbo Impunitatis, vbi
55 aſſerit, quod hodie Epiſcopi indifferenter maioribus ſeptennio litteratis tonſuras conferunt, & ordines Clericales, adeò quod totum Regnum plenum ſit Clericis ſecularibus

bus laicaliter viuentibus, qui clericali habitu arma deferunt ſæuis,& enormis ſe immiſcentes,& voluptatibus inuoluti homicidia, furta, & cœtera maleficia paſſim committere non formidant, & vt vltionem criminum euadant, & gabellas fraudent ſe clericari faciunt, & ideò optima, & ſancta ratione fuit extrauagans facta, vt non incedentes in habitu, & tonſura, & clericaliter non viuentes non gaudeant priuilegio. Ad prædicta etiã vide Petrum Bellug. in ſpeculo Princip. in tit. de propoſit. grauaminum, §. dubitatur. eſt etiam videndus Abb. in cap. Tuæ de app. vbi dicit, quod multi recipiunt primam tonſuram, & alios minores ordines, non, vt velint viuere clericaliter, ſed, vt apprehenſi in criminibus poſſint effugere pœnam ſecularem. Nullo habito reſpectu, quod Innoc. III. in Lateran. Gener. cap. vlt. ſtatuit, quod Eccleſiæ Catholicæ orationi,& lectioni diligenter inſiſtant, timoremque,& amorem diuinum habeant ante oculos ſuos. & S. Gregor. ad Auguſtinum aſſerit, quod ſub Eccleſiaſtica regula ſunt tenendi, vt bonis moribus viuant, & cauendis pſalmis inuigilent, & ab omnibus illicitis, vt, & linguam,

guam ; & corpus Deo auctore conſeruent.

56 Quartum vitium eſt, ſi Epiſcopi ſuorum ſubditorum, & præcipuè Clericorum exceſſus,& delicta punire, & corrigere negligant; audiant enim Epiſcopi iſti tex. in cap. Irrefragabili de offic.ordin. cui infraſcripta ſunt verba,

Irrefragabili conſtitutione ſancimus, vt Eccleſiarum Prælati ad corrigendum ſubditorum exceſſus, maximè Clericorum, & reformandos mores prudenter, & diligenter intendant, ne ſanguis eorum de ſuis manibus requiratur. Vt autem correctionis,& reformationis officium liberè valeāt exercere decernimus,vt executionem ipſorum nulla conſuetudo, vel appellatio valeat impedire, niſi formam in talibus exceſſerint obſeruandam.

57 Conſiderare enim debēt huiuſmodi Epiſcopi, quod impunitum facinus relinquentes,alijs præſtant exemplum ad ſimilia perpetrandum, cap.Nolit 35.q.9.facit,cap.Peruenit 93. diſt. & cap. Eſt iniuſta 23. q. 4. & propter ſpem impunitatis,qui ſunt nequam fiunt nequiores, cap. Fames de ſentent.excommunic.

Sem-

58 Semper demum Epiſcopi præ oculis habere debent, quod eo ipſo, quod illi tacent in corrigendis, & puniendis exceſſibus Clericorum, conſentiunt, cap. Sit rector 43. diſt. & facilitas veniæ incentiuum tribuit delinquendi, cap. Eſt iniuſta 23. q. 4. & Epiſcopi diſſimulando corrigere ſubditos mortaliter peccant, Gloſ. in cap. Clericis verſ. Prælatis de Immunit. Eccleſ. lib. 6. Abb. in cap. 1. de treg. & pac.

Officium enim Paſtorale tolerare errantem non eſt, aut non recipere corrigentem, cum impium ſit manum negare conuerſis, vt in ſimili dixit Innoc. in epiſt. 26. Iudex &
59 ſic Epiſcopus, qui delictum probatum non punit eſt infamis. Petr. Foller. ſuper pragm. 1.
60 num. 45. de Sodom. & non poteſt Deo pinguior victima mactari, quam homo iniquus
61 Farinac. q. 17. ſub num. 3. nec crudelis eſt, qui maleficos occidit, cap. Non eſt crudelis 25. q. 5. & ait Pſalmiſta letabitur iuſtus dum viderit vindictam, & quando delinquentes non puniūtur publica turbatur lætitia, Bald. in l. Nemo, C. de Epiſc. Audien. & tandem impunitas aliquorum multos alios morti tradit, & qui parcit malo, intelligitur noce-

re bono, Gloſ. in §.non permiſſas, auth. de mand.Princ.in verbo ſupplicium.

62 Vnde S.Gregorius Papa ſuper Ezech.homil.11.ſuper illud ſanguinem eius de manu ſpeculatoris requiram, in hac materia ſic ſcriptum reliquit. Penſandum eſt quantum ſibi connexa ſunt peccata ſubditorum, atque Præpoſitorum, qui vbi ſubiectus ex ſua culpa moritur,ibi is,qui præeſt,quoniam tacuit, reus mortis tenetur. & ſi quando vos fratres ad iniquitatē defluitis etiam ex noſtro reatu, hoc eſt obſiſtentes, atque reclamantes in prauis deſiderijs non habetis. Vobis ergo, & nobis parcitis, ſi à prauo opere ceſſatis, vobis, & nobis parcimus, quando hoc,quod diſciplet non tacemus. oh quam liber cōmiſſorum ſibi ſanguine fuerat prædicator egregius, qui dicebat mundus ſum à ſanguine omnium. Non enim ſubterfugi quo minus annunciarem omne conſilium Dei vobis. Si enim non annunciaſſet,mundus à ſanguine non eſſet, ſed quibus omne conſilium Dei annunciare ſtuduit, ab eorum ſanguine mundus fuit,in qua voce nos conuertimur, nos conſtringimur, nos rei eſſe oſtendimur,qui Sacerdotes vocamur,qui

ſuper

ſuper ea mala, quæ propria habemus, alienas quoque mortes addimus,quia tot occidimus, quot ad mortem ire quotidie tepidi tacentes videmus. Cum verò dicitur ſanguinem eius de manu tua requiram, ſi hoc in loco ſanguinis nomine mors corporalis deſignatur,valdè nobis de noſtro ſilẽtio augetur metus, quia ſi in ſubiectis ſuis, is, qui Prælatus ad ſpeculandum eſt, & de mente corporis quandoque morituri tam grauiter reus tenetur,quo reatu de morte animæ,ſubiecti conſtringitur, quæ potuiſſet ſemper viuere, ſi verba correctionis audiſſet. Sanguis ergo morientis de manu ſpeculatoris requiritur, quia peccata ſubditi, culpa eſſe præpoſiti, ſi tacuerit, reputatur. Eſt ergo, quod faciat, vt etiam moriente ſubdito, ſe liberum reddat, ſurgat, inuigilet malis actibus contradicat. Tunc enim ſubiectus moritur ſine te,quando in cauſa mortis contradictorem pertulerit te. Nam morti,cui non contradicis adiungeris, Hæc Gregorius.

63 Quintum vitium eſt, ſi Epiſcopi ſint ſuperbi, & præeſſe hominibus, delectentur, & ſuorum honorum ſingularitate lætẽtur, audiant enim Epiſcopi iſti S. Gregor. relatum

L mihi

mihi per S. Bonauenturam tit. de Prælatis malis to. 1. fol. 246. quo in loco hæc habentur verba. Vnuſquiſque ſuperbus Rector, & ſic Epiſcopus, toties ad culpā Apoſtaſiæ dilabitur, quoties præeſſe hominibus delectatur, honoris ſui ſingularitate lætetur. Hæc S. Gregorius. Scriptum eſt enim Eccleſ. 10. odibilis coram Deo eſt, & hominibus ſuperbia, & execrabilis omnis iniquitas gentium.

64 Sextum vitium eſt, ſi ſedentes coram ipſis Sacerdotes ſtare patiantur, nam in cap. Eſto, cap. Epiſcopus in Eccleſia, & cap. Epiſcopus in quolibet 95. diſt. legitur, quod Epiſcopus ſedens ſtare presbyterum non patiatur, verum in loco publico Epiſcopus ſedere debet in ſublimiori loco, & in camera debet ſe reputare collegam Sacerdotum, ſcilicet parem Sacerdoti, vt dicit Abb. in cap. Peruenit de exceſ. Prælat. facit illud Eccleſ. 32. vbi legitur, Rectorem te poſuerunt: noli extol-
65 li eſto in illis, quaſi vnus ex ipſis, Epiſcopus enim debet nominare Canonicos fratres, Caſſan. in Catalo. Gloriæ Mundi par. 4. con-
66 ſider. 32. col. 8. verſ. 3. Cardinales verò appellantur fratres ſummi Pontificis, cap. Fundamenta in princip. de elect. in 6. & cap. Fe-

licis

Digitized by Google

licis de pœnis in 6.Gundiſal.de origin.& poteſtat. Sanctæ Romanæ Eccleſiæ nu.6. Caſſan. vbi ſupra, & Manfred. in tract.de Cardin.cap.8.

67 Septimum vitium eſt, ſi Epiſcopi promoueant obligatos ad ratiocinia,ſeu ad reddēdam rationem communitati, prout ſunt ſindici, & electi, nam hoc expreſsè prohibent tex. in cap. vnic. de obligatis ad ratiocinia, & tex. in cap. Legem 53. diſt. eſt videndus R.P.Bartholom.à Sancto Fauſto to.1.Theolog.moral. lib.5. cap.117. vbi ampliat hanc
68 diſpoſitionem procedere etiam, ſi ratiocinia eſſent priuata, imò huiuſmodi obligati ſunt irregulares, donec reddant rationem ſuarum adminiſtrationem poſt Suares diſp. 51.ſeſſ.3. nu.23. teſtatur Glianes in d. Summa in verbo obligatus ad ratiocinia, & in verbo tutor,vbi triplicem rationem talis impedimenti aſſignat, & ne iuxta illud Horatij carmen.

Occidet miſeros grambe repetita magiſtros.

Habeantur hic pro expreſſis, & replicatis, quibus adde nouiſſimè Rouit. deciſ.20.n.7.

69 Octauum vitium eſt, ſi Epiſcopi Eccleſiæ lapides,ſeu alia ornamenta ſurripiant, nam

excommunicatio eſt contra eos, qui lapides, ſeu alia ornamenta de Eccleſijs, ſeu de alijs locis ſacris ſurrepta habent, aut in ſurripiendo,ſeruando,vel retinendo,auxilium, vel fauorem præſtant, quæ excommunicatio reſeruatur Papæ,vt dicit Glianes in ſumma in verbo Eccleſiæ ornamenta.

70 Nonum vitium eſt, ſi Epiſcopis pro cauſis ciuilibus ad forum Eccleſiaſticum pertinentibus etiam pro modicis ſummis menſæ Epiſcopali debitis contra quoſcunque per cenſuras immediatè procedant, hoc enim expreſsè Epiſcopis prohibitum eſt per Sacr. Concil. Trident. cap.3. ſeſſ.25. de reformat.
71 remedium enim conſurarum eſt ſubſidiarium, Farinac.deciſ.327.nu.5. vbi refert ita fuiſſe deciſum in Rota Romana, & allegat tex.in clemen.alma mater, §.caueat de ſentent.excommunic.in 6.

72 Caueant ergo Epiſcopi, & Iudices Eccleſiaſtici, ne ſint faciles in excommunicando maximè pro leuibus culpis,vt dicit tex.in cap.Nullus, & in cap. Nemo 11.q.3. Apo-
73 ſtolum imitantes, qui non niſi ter excommunicauit, & pro grauiſſimis criminibus,vt habetur Galat.1.cap. 1. ad Corinth. cap.5.

& 1.ad

& 1.ad Thimot.cap.5.& cum excommunicationis pœna non poſſit infligi, niſi in ſubſidium, idcircò deciſum refert Farinac. vbi ſupra, excommunicationem fulminatam contra quoſdam tabernarios,ne in futurum aliquid venderēt, donec finita ſit ſacra concio in ea Ciuitate ſub pœna excommunicationis ipſo facto incurrendæ non placuiſſe Dominis Rotæ Romanæ.

74 Poſtremò hic ſcire conuenit, excommunicationem proferendam non eſſe, quando Iudex, vel cognoſcit, excommunicationem non fore medicinalem,hoc eſt excommunicatum non eſſe illi obtemperaturum. Hortien.Ioan.Andr.Ancaran. & Gemin.in cap. Romana, §. Sed nec de ſentent.excommun. in 6.quos refert, & ſequitur Ioan. Lupus in cap.Per veſtras, §.18. nu.14.de donat. inter virum,& vxor. quæ quidem omnium recepta ſententia(vt inquit Menoch.conſ.1000. nu.95. to.10.) comprobatur egregia authoritate D.Thom. 2. 2. q.43.art.7. cuius verba ſunt. Ad primum ergo dicendum,quod pœnarum inflictio non eſt propter ſe expetenda, ſed pœnæ infliguntur, vt medicinæ quædam ad cohibenda peccata. Et ideò in

Digitized by Google

tantum habent rationem Iuſtitiæ, in quantum per eas peccata cohibentur: ſi autem per inflictionem pœnarum manifeſtum ſit plura, & maiora peccata ſequi, tunc pœnarum inflictio non continebitur ſub iuſtitia, & in hoc caſu loquitur Auguſtinus. quando ſcilicet excommunicatione aliquorum imminet periculum ſchiſma: tunc enim excommunicationem ferre non pertinet ad veritatem Iuſtitiæ.

75 Item pro complemento notum eſſe debet Epiſcopis, quod ſi ab officialibus Regijs patiantur aliquid contra Ius, debent per alia opportuna remedia contra eos, & non primitus procedere ad excommunicationem contra Regios officiales, hoc benè probat conſtitutio Regni, quæ incipit Maieſtati noſtræ, & tex.in cap.Cum ſit generale ibi (remiſſiones) de foro compet.facit,cap.Si Clericus laicus eod.tit.quos ducit, & ſequitur Matth.de Afflict.in d.Conſtitut. Maieſtati num.1.

Ne Epiſcopi ſint tam faciles ad excommunicandum conſiderent, quod excommunicatio maior omnibus cœteris cenſuris
76 grauior eſt. Tum quia maxima pœna eſt

inter

inter homines eſſe,& hominum carere conſortio. Tum quia per eam quis Sathanæ traditur in interitum carnis 1. Corinth. 5. & D. Auguſt. de verb. Apoſt. ſerm. 68. omnis Chriſtianus, qui à Sacerdotibus excommunicatur, Sathanæ traditur: quomodo, quia ſcilicet extra Eccleſiam Diabolus eſt: ſicut in Eccleſia Chriſtus, ac per hoc quaſi Diabolo traditur, qui ab Eccleſiaſtica communione remouetur: & idem Auguſt. l. 1. contra legis prophet. cap. 17. ait, Grauius eſt hominem excommunicari, quam ſi gladio feriretur, flammis exuretur, ferias ſubijceretur. Ideò ab Vgolino excommunicatio mors appellatur, quia ſicut mortuus vitæ huius fructibus caret; ita excommunicatus ſpiritualis vitæ fructibus priuatur, & S. Bernardus. Viderint in quanto periculo ſint excommunicati, pro quibus Eccleſia palam orare non audeat, quæ fidenter etiam pro Iudæis, & Hæreticis, & pro Gentilibus orat. Cum enim in Paraſceue nominatim oretur pro quibuslibet malis, nulla tamen mentio fit de excommunicatis. S. Hieronymus, vt refertur in cap. Nihil, §. Item quorum remiſeritis peccata, ideſt quibus Eccleſiam interdixeritis, niſi

reconciliati per ſatisfactionem fuerint, ipſis ianua Regni cœleſtis clauſa erit. & D.Chryſoſt.11.q.3. cap. Nemo inquit. Nemo contemnat vincula Eccleſiaſtica; quia non eſt homo,qui ligat,ſed Chriſtus,& clement.l.1. Conſtitut.Apoſtol.cap.21. dicit: Ad excommunicatum continuò accedunt truculenti lupi,ideſt Demones. Ideò ad ferendam ſententiam excommunicationis non debet feſtinare Iudex,ſed maturè procedere,nec pro quolibet delicto debet eam ferre iuxta illud Pöeticum.

Si quoties peccăt homines ſua fulmina mittat
Iuppiter, exiguo tempore inermis erit.

77 Decimum vitium eſt,ſi Epiſcopi eleemoſynas facerent de bonis alienis,prout ſunt illi Epiſcopi, qui pane molitum abſque ſolutione gabellæ diſpenſare pauperibus faciunt inuitis ipſis gabellarijs, audiant enim Epiſcopi iſti S. Ambroſium relatum in cap.Denique 14.q.5. vbi hæc habentur verba. Denique ſi nō poteſt ſubueniri alteri, niſi alter lædatur, cōmodius eſt neutrū iuuari, quam grauari alterum, ita tenet Nauar. per hunc tex. tit. de eleemoſ. nu.59.fol.mihi 227. iſti enim Epiſcopi addunt iniquitatem iniquitati,

tāti,& diabolica ſuggeſtione mouentur,imò etiam ſi auferant auaro,& diuiti,vt pauperibus largiantur, tex.eſt expreſſus in cap.Fortè 14.q.5.

78 De iniuſtè enim acquiſitis non poteſt fieri eleemoſyna docet D.Tho.2.2.q.32.art.7. in corpore,vbi ſubdit,quod tripliciter poteſt aliquid eſſe acquiſitum illicitè,ad quem me remitto,& licet eleemoſyna regulariter ſpectet ad ſingulos, tamen non de alieno, ſed de ſuo fieri debet, Nouar.de incert. & male ablat. priu. in prælud. num. 9. vnde legitur Leu.2.omnis oblatio, quæ offertur Domino abſque fermento erit, ſcilicet iniuſtæ acquiſitionis Prou. 4. honora Dominum de tua ſubſtantia Tob. 2. filij de tua ſubſtantia fac eleemoſynam.

79 Hic ſcire non incōgruum eſt,quod,vt facilius Epiſcopus pauperibus ſubueniat eleemoſynam petere ijs permittere non debet, qui neceſſitate non præmuntur. Hi verò eleemoſynis veros pauperes priuant,& grauiter ſic mendicantes peccant, cùm id accipiant, quod pauperum eſt, cap.Paſtor, &
80 cap.Si quis 1.q.2.vnde pauperum gratia,vt facilius Epiſcopus hoc agat, pauperum notam

tam habere debet, ſicut S.Silueſt. Gregor. & S.Ioan.Eleemoſynarius faciebant, quandoquidem Epiſcopus non ſolum pauperibus ſubuenire habet, vbi vltrò eleemoſynas ipſi petũt, verum etiam inquirere, qui nam pauperes ſint, cum pauperum viduarum honeſtas, & virginum pudor periclitetur, Vgolin. de offic. & poteſt. Epiſcopi cap. 24. c. 2. q. 1.

81 Præterea aduertere debẽt Epiſcopi, quod ſi eleemoſynas facerent non intentione rectiſſima placendi Deo, ſed ad captandam auram popularem vitium eſt. Id enim Dominus noſter diſertis verbis docet, cum ait. Cum facis eleemoſynam noli tuba canere, vt neſciat ſiniſtra tua, quod faciat dextera tua, vt legitur Matth. 6. Explicant hunc locum S.Auguſt. in explicat. Epiſtol. S.Ioannis tract. 6. vbi per ſiniſtram intelligit intentionem faciendi eleemoſynam, propter honorem temporalem, vel aliud quodcunque temporale lucrum: per dexteram ſignificari dicit intentionem faciendi eleemoſynam, propter vitam æternam, propter gloriam Dei, & propter proximi charitatem.

82 Facienda enim eſt eleemoſyna promptè, & facilè, vt non videatur extorta præcibus,

nec

nec differatur de die in diem, ſi ſtatim fieri poſſit. Ne dicas, inquit, Sapiens Prouerb. 3. vade, & reuertere, cras dabo tibi, cum ſtatim poſſis dare. Abraham amicus Dei rogat hoſpites, vt ad ſe diuertant, non expectat, vt ab eis rogetur, vbi legitur Geneſ. 18. Quod idem fecit nepos eius iuſtus Loth. Geneſ. 19. ſic etiam Tobias non expectabat pauperes, vt ad ſe venirent, ſed ipſe eos quærebat Tob. cap. 1.

83 Vndecimum vitium eſt, ſi de facto inhiberent confeſſarijs, ne aliquem Chriſtianum audiant non alia de cauſa, quia monuit Epiſcopum, vt Sacros Canones obſeruet, cauſa tollendi aliquod ſcandalum. Et maximum vitium eſt, ſi contra debitum modeſtiæ huiuſmodi Epiſcopi ob dictā cauſam ſuos ſubditos ignorantes, & cum magna alteratione
84 publicè appellent. Nam Epiſcopis diſplicere non debet, quod ſubditi ex præcepto admonere, & corrigere ſuos Prælatos tenentur. D. Tho. 2. 2. q. 33. art. 4. vbi refert illud Apoſtoli ad Coloſſ. vltim. Dicite Archippo Epiſcopo miniſterium adimple; Quãtum enim ex vitæ meritò, quis Eccleſiam ædificat, tantum nocet, ſi diſtrahentibus nō reſiſtat, cap.

San-

Sanctam 2.q.7.& in cap.Admonendi ead.q. vbi legitur, quod admonendi ſunt ſubditi, ne plus quam expedit ſint ſubiecti, & quod vitia Prælatorum reprehendere ſtudeant.

85 Ex quibus infertur,quod ſubditi monitiones ſubditorum ſpernere non debent, idcircò arguendi ſunt,ſi dum admonentur à ſuis ſubditis accenduntur ad iram, & perturbationem; nam hoc expreſsè per Canones reperitur prohibitum.vt inquit Archid.in cap. Sequitur 45. diſt. huiuſmodi enim monitiones poſſunt prodeſſe, & nihil obeſſe, tantò magis, quod nemo in Eccleſia nocet amplius,quam qui peruersè agens,nomen, vel ordinem,ſanctitatis habet, c.Nemo 83.diſt.

86 Magna etenim temeritas eſſet, ſi arguitionibus ſtare Epiſcopi dedignentur, quaſi ipſi peccatores non eſſent. Tum quia ipſemet Deus arguitionibus ſtare pronus ſe obtulit teſte Propheta Iſaia cap.1.ibi lauamini, mundi eſtote,auferte malum cogitationum veſtrarum ab oculis meis, quieſcite agere peruersè, diſcite benefacere, quærite iudicium, ſubuenite oppreſſo, iudicate pupillo, defendite viduam, & venite, & arguite me dicit Dominus, vide Card.Baronium annali.

li. 1065. littera E, fol. 367. tomo 11. in terminis.

87 Tum quia difficilè eſt in quacunque re (vt ſcriptum reliquit Ariſt. 3. ethic. cap.9.) vt officio non deſis, quandoquidem in omni remedium perſpicere difficile, & ideò, qui ad medium contendit, eoque dirigit mentem, primum debet ab eo diſcedere, quod contrarium magis eſt. Natura enim inclinamur, alij ad vnum vitium, alij ad alterum, & qui nimis vitio adhæret vituperādus eſt, & qui parum vitio adhæret nō vituperatur, nam iuſti vocabulum non perdit, qui peccat, & reſurgit, cap. Septies de pœnit. diſt.3.

88 Pro prænarratorum corroboratione addendum eſt, quod non poteſt quis in hac vita certitudinaliter ſcire ſe eſſe in gratia Dei, quamuis coniecturaliter ex operibus poſſit conijci Conc. Trid. ſeſſ.6. de Iuſtific. cap.9. cum enim Chriſtianus in hac vita, ſit viator poteſt ad bonum, & ad malum verti (& vtinam non potius ad malum) ideò non eſt affirmādum, aliquē ſaluum eſſe, vt eſt dictum, & Menoch. conſ. 82. Neſcit homo in hac vita, an amore, vel odio dignus ſit. Eccl. cap.9. neſcit finem ſuum, iuſtus perit in Iuſtitia ſua,

ſua, & impius multò viuit tempore in malitia ſua ibidem cap. 7. quoniam omnis hominum vita non humano iudicio examinanda,& iudicanda eſt: ſed Dei,qui illuminabit abſcondita tenebrarum,& manifeſtabit conſilia cordium ad Rom.6. & ead. ſeſſ. cap.16.in fin,Nam ſi quis dixerit,ſe non habere peccatum, ſe ipſum ſeducit, & veritas non eſt in eo.Ioan.in ſua prior.cap.9. & ideò dixit Ieſus Redemptor noſter Matth. 18. ne dum ſepties poteſt peccare iuſtus,ſed etiam ſeptuages ſepties,vnde legitur apud Iob 15. quid eſt homo,vt immaculatus ſit, vt iuſtus appareat natus de muliere?

89 Imò aſſerere, quem iuſtum certò ſcire ſe eſſe in Dei gratia,& ſecurum de vita æterna in hæreſim Lutheri incidit,contra quam eſt determinatio Sanctæ Eccleſiæ in Conc.Trident.in d.ſeſſ.6. cap.12. Hinc legitur in cap.
90 Sanè 24.q.2. Origenem poſt mortem fuiſſe anathematizatum, ex quo dixit, omnem hominem eſſe saluãdum per illud.Nihil odiſti eorum,quæ feciſti. & ita dicebat, Deum adeò miſericordem, quod non iuſtum. Præterea dicit, Chriſtum iterum paſſurum in aëre pro diabolis ſaluandis. Sed meritò iſta

cum

cum authoris ſententia damnata ſcripta, ſunt: alia verò eius opuſcula quædam recepta ſunt:ſed dic,quod recipiuntur,non quia eius ſunt, ſed quia Eccleſia approbauit, ita docet Gloſ. in d. cap. planè in verbo Origenem.

91 Decimumſecundum vitium eſt,ſi Epiſcopi glorientur laudibus malorum,cum miſerrimus ſit Epiſcopus, qui malorum laudibus gloriatur,tex.eſt expreſſus in c.Nihil 83.diſt. nam ex hoc facto maxima pernicies oritur circa ſubiectos, quia Prælatus, qui laudibus gloriatur timet corrigere delinquentes.

92 Decimumtertium vitium eſt ſi officia Eccleſiaſtica non diſtribuerẽt ſecundum qualitatem perſonæ, & vni perſonæ duo committerent;cum hoc expreſsè eis vetitum ſit
93 per tex.in c.Singula 89.diſt, tenentur enim Epiſcopi iuſtè beneficia ſimplicia,ſiue curata adeò, vt ſi indignis conferant mortaliter peccent, & tenentur ad reſtitutionem fructuum omnis beneficij, vt Silueſt. in verbo Reſtitutio 3.§.5. Sot.q.3. & reſtitutio, vt dicunt iſti facienda eſt Eccleſiæ.

Nec eſt ſatis cõferre digno relicto digniori, aliter mortaliter peccarent Epiſcopi, ſed

non

non tenentur ad reſtitutionem, vt inquit Sotus loco citato.

94 Decimumquartum vitium eſt, ſi Epiſcopi in familijs ſuis tenerent homines indiſciplinatos, cum hoc expreſsè repugnaret diſpoſitioni, tex. in cap. Sicut ij qui, §. neceſſe 47. diſt. & cap. Peruenit 2. q. 7. viros boni teſtimonij ſemper Epiſcopi ſecum habere debent, cap. Epiſcopi 12. q. 2. & Epiſcopi puniuntur tàm temporaliter, quàm æternaliter, ſi ſui familiares delinquant, & eos non corrigant, vt in cap. Sicuti, qui in d. §. neceſſe.

Pro omnibus tibi ſubiectis, qui in domo tua ſunt rationē Deo reddere debes, inquit Auguſt. in Epiſt. ad quendam Comitem. Reuera mihi videtur eſſe ars artium, diſciplina diſciplinarum hominem regere, qui certè eſt inter omnes animantes, maximè & moribus, & voluntare diuerſus; dicit Gregor. Nazianz.

95 Aduertere enim debent Epiſcopi, quod etiam de factis ſuorum ſubditorum reddituri ſunt Deo rationem, ita docet D. Thom. ad Hebræos cap. 13. lect. 3. quod maximum periculum eſt, Epiſcopum de factis alienis

ratio-

rationem reddere, qui pro ſuis non ſufficit. in 3.Reg. 20. legitur. cuſtodi virum iſtum: qui ſi lapſus fuerit erit anima tua pro anima illius.

96 Qua de re Epiſcopi inuigilare tenētur ſuper greges ſuos Eccleſiaſticos, & ſeculares, debent prorsùs extirpare vitia publica, & manifeſta Populi, & conſiderent, quod nec ſatisfaciunt ſuis officijs, ſi ignorent, quia diligenter quærere debent de omnibus rebus, & ſicut nouerca odit priuignum, ita negligentia correctionem, & diſciplinam, Gloſ.in d.cap.Nihil 83.diſt.

97 Decimumquintum vitium eſt, ſi Epiſcopi in Eccleſias ſuas Bannitos reciperent, & in eis occultarent, aut illis auxilium, & conſilium, fauorem, ſeu victum, aut veſtitum, vel alias res neceſſarias directè, vel indirectè quomodolibet præſtare audeant, atque præſumerent. nam Epiſcopi iſti in excommunicationem incidunt, cuius abſolutio eſt Papæ reſeruata, quæ excōmunicatio latæ ſententiæ in Regno hoc Neapolitano procedit, prout legitur ex Breui Sixti V. die 20. Maij 1589. de quo Quaranta in Bull. verſ. Bannitorum fautores.

98 Decimumſextum vitium eſt, ſi Epiſcopi indiſtinctè permitterent concedi monitoria à ſuis Vicarijs pro rebus parui momẽti,cum hoc expreſsè repugnet Sac. Conc. Trident. ſeſſ.25. de reformat. cap.3. ibi iubet, vt non decernantur huiuſmodi monitoria, niſi pro re non vulgari, ergo pro re graui, & magni momenti concedi debent, idem voluit Pius V. in Bulla incipiens Sanctiſſimus, quæ eſt in ordine 183. idque meritò, nam excommunicatio eſt omnium pœnarum Eccleſiæ maxima Vgolin. de cenſ. tab. 2. cap. fin. &
99 dum Epiſcopi ſuorum Vicariorum erroribus non reſiſtunt, conſentiunt, tex. eſt expreſſus in cap. Error 83. diſt. cuius hæc ſunt verba. Error cui non reſiſtitur approbatur, & veritas, cum maximè defenſatur, opprimitur. negligere quippè cum poſſis deturbare peruerſos, nihil aliud eſt, quam fouere. nec caret ſcrupulo ſocietatis occultæ, qui manifeſto facinori deſinit obuiaſſe.

100 Decimumſeptimum eſt, ſi Epiſcopi multa peccata, & ſi non ſint grauiora ſibi reſeruarent, nam hoc expreſsè repugnat Decreto ædito à Sacra Congregatione S.R.E.Cardin. in negot. & conſult. Epiſcop. vbi habe-

tur,

tur, quod Epiſcopi pauca ſibi reſeruare debent, ibi, ſed ne ordinarij locorum, ad quos caſuum reſeruatio ſpectat, & in re modum excedant, eadem Sacra Congregatio illos magnoperè rursùs admonendos cenſet, vt non paſſim, ſed cum id videbitur communi bono expedire atrociorum tantum, & grauiorum criminum abſolutionem ſibi reſeruent, quorum reſeruatio ad Chriſtianam diſciplinam retinendam conferat in ædificationem, non autem ad deſtructionem cedat, ne alioquin Sacramenti pœnitentię miniſtrorum coarctata poteſtate Sãctæ Matris Eccleſiæ piæ menti contrarius effectus ſubſequatur.

Vgolinus enim de offic. & poteſt. Epiſcopi cap. 38. num. 4. par. 2. ſic aſſerit. Plurium reſeruatio, ne forum conſcientiæ Sacerdotibus odioſum, & pœnitentibus inutile redderetur; Nam pœnitentes, qui animum confitendi peccata habent, vbi vident, ſe à Parrocho abſolui non poſſe pertimeſcentes Ordinarium adire, in peccatis perſeuerant, & in eadem, & grauiora ſæpius incidunt, quod in pœnitentibus ſæpius animaduerti. Confeſſarij etiam non facilè ad audiendas

confeſſiones accedunt dubitando ſæpius, ne in pœnas incidant, quo caſu de ſuperioribus anſam malè loquendi ſumunt, præſertim, quod ordinarij egrè abſoluendi licentiam tribuunt: Peccata igitur pauca ſibi reſeruabunt, quod & Clemens VIII. animaduertit.

101 In peccatis verò carnalibus reſeruandis Epiſcopi multa vtantur circumſpectione, propter periculum ſcandalorum in his maximè perſonis, in quas ob acceſſum ad confeſſarios extraordinarios ſuſpitionis aliquid cadere poteſt, ita habetur in litteris Sacræ Cõgregationis, quas refert Stephanus Quaranta in Summa Bullar. in verbo Caſus reſeruati pag. 164. verſ. prætereà verò, vide Sac. Concil. Trident. cap. 7. ſeſſ. 14. de confeſſione.

Ex quibus infertur, quod malè, & imprudenter ſe habent Epiſcopi ſibi reſeruantes
102 peccata eorum, qui aperiunt litteras alienas, ex eo quia, huiuſmodi peccata, ne dum non ſunt de atrocioribus, & grauioribus, & in multis caſibus aperientes litteras alienas culpa excuſari poſſunt, audiant enim Epiſcopi iſti S. Antoninum 2. par. tit. 1. cap. 22. §. 2.

ſin-

ſingulariter aſſerentem, inimicum mittentis, vel eius cui mittitur, epiſtolam abſque peccato reſerare poſſe, ſi per illam aliquid damni ſibi parari iuſtè timet. quod videtur habere locum etiam, quando probabiliter timetur datum iri per eam aliquod damnũ iniuſtum alteri, è quo illi impediat illam reſignat. argumento, cap. Non inferenda 23. q. 3. & eorum, quæ ibi congerit Nauarrus, qui in ſuo Manuali cap. 18. num. 53. ſic aſſerit in hac materia. Peccat autem, ſed non niſi venialiter, qui aperit litteras ſine conſenſu imprudenter putans eas ad ſe miſſas, aut ob curioſitatem ſine vlla intentione nocendi notabiliter, & ſine vllo nocumẽto notabili; aut periculo probabili eius inferendi ſola cauſa ſciendi noua, vel captandi riſum in barbara compoſitione, aut in elegante, voluptate, quia id non eſt contra charitatem Dei, & proximi neceſſario habendam, peccaret tamen mortaliter, ſi id faceret cum prædicta intentione, vel prædicto nocumento, aut periculo certo, vel probabiliter dubio nocendi, quia eſt falſarius, vt ait Gloſ. approbata in cap. Cum olim de offic. deleg.
103 Quibus adde, quod malè, & impruden-

ter etiam ſe habent Epiſcopi ſibi reſeruantes peccata eorum, qui habent multa dolia vini generoſi, cui apponunt magnam quantitatem aquæ, ſed ex illa imiſtione non efficitur deterius, eo quod paſſim venditur ab alijs, ex eo quia huiuſmodi venditores non peccant, ſed poſſunt tuta conſcientia ſine onere reſtitutionis in vēditore talis vini exigere totum prætium taxatum, Lopes in Inſtruct. conſcient. part. 2. cap. 47. alias 192. Ioan. de la Crux in Direct. conſcient. par. 1. præcept. 7. q. 6. dub. 6. concluſ. 2. Leſſ. lib. 2. cap. 21. dub. 11. nu. 82. Bonac. diſp. 3. de conſtruct. q. 2. punct. 6. num. 17. quos adducit, & ſequitur Diana tract. 8. de contractib. & cambijs reſul. 51.

104 Decimumoctauum vitium eſt, ſi Epiſcopi conſtituent Vicarios non doctos, ſeu alios ad officium ineptos, qui per ſe ipſos exercere nequeunt, nam huiuſmodi Epiſcopi grauiter peccant, tenenturq. ad reſtitutionem propinarum, vulgò aſſeſſorias, quas ipſi Vicarij faciūt ſolui aſſeſſori, & ita eſt accipiendum, quod tradit Sbrot. de offic. Vicar. q. 36. lib. 1. Garſia de Benefic. 5. par. cap. 7. nu. 17.
105 & ſeq. vbi ſubdit, quod etiam, qui acceptant

ptant officium, ad quod ſunt inepti grauiter peccant, & ad reſtitutionem tenentur damnorum,& expanſarum,quas à partibus iniquè extorquent pro aſſeſſore, eſt videndus Vgolin. loco citato cap.4.§.8.par.1: vbi aſſerit, quod Vicarius Epiſcopi in Iure Pontificio,& Ciuili verſatus eſſe debet,item moralem Theologiam non ignorare ita,& taliter, quod per ſe ipſum valeat officium exercere. Hinc pluries cenſuit Sacra Congregat. Concilij ſuper cap.13. ſeſſ. 24. de reformat. quod Vicarius ſede vacante Epiſcopali eligi debet Doctor, alias electio eſt irrita, refert Garſia vbi ſupra nu.10.& ſeq.

106 Caueant ergo Epiſcopi, ne conſtituant Vicarios non Doctores,ſeu alios ad officium ineptos, qui per ſe ipſos execere nequeunt,
107 tãtò magis, quod Reipublicè magis damnoſum eſt habere Iudicem abundantem ſale bonæ conſcientiæ,ſed egentem ſale ſcientiæ, quam habere Iudicem abundantem ſale ſcientiæ,ſed egentem ſale bonæ conſcientiæ,cum experientia doceat, huiuſmodi Iudices conſcientiatos,ſed illitteratos,& indoctos neſcientes iudicare inter lepram, & lepram multoties in genere æqui, & boni ſub

authoritate Iuris ſcientiæ pernicioſè errare, l. ſi ſeruum, §. ſequitur propè finem, ff. de verb.obligat.

Hinc dixit Barbatius in d.cap.Quoniam, §.in alijs nu.2.extr.vt lit.non conteſt. quod
108 Iudex bonæ conſcientiæ,& imprudens videtur eſſe quædam beſtia inſipiens. Applicant enim terminos falſos deciſioni cauſarum per quaſdam primas regulas, quæ illi caſui nullo pacto conueniunt, prout fertur de illo Iudice, qui abſoluit hæredem debitoris ab omni ære alieno per defunctum contracto ſub prætextu, quod illud æs alienum contractum per mortem debitoris eſſet ſolutum ex illa iuris regula,quod ſcilicet mors omnia ſoluit. Tales enim Iudices indocti,illitterati, & ignari imitantur medicos ignaros, qui vnico collirio omnium oculos mederi volunt.

Nec remedium adhibendi cõſilium amici peritioris eſt ſufficiens ad ſupplẽdum defectum ſcientiæ in eo: nam hoc eſt de directo contra ſtatutum ab Imperatore in auth. de Iudic.in princip.propè finem, & ibi Gloſ. in verbo, Qui ex ſe, vbi ait, quod Iudices ex ſe debent ſcire,quod iudicandum eſt,& non

quæ-

quærere alios, à quibus diſcant, quid iudicaturi ſint, nam id, quod non capit ex doctrina peritioris mortui, & non intereſſati, multò minus capit ex doctrina peritioris viuentis,& multoties intereſſati;nam quis cuſtodit cuſtodem? iuxta illud Pöeticum dictum Iuuenalis Satyr.6. relatum ab Andrea in cap.1. §.iniuria num. 16. de pace Iuram. firm. & ad hoc, vt ius ſuum vnicuique tribuatur hæc leguntur pœnes Rouitum ſuper Pragmat. Regni in Rubr. de ſale vendendo num.7.& ſeq.adde Matth.Pelegr.in ſuis declarat.Politic.declarat.5.vbi latè.

109 Decimumnonum vitium eſt, ſi faciant gaudere Canonicos à choro abſentes cum ipſis diſtributionibus quotidianis,quæ intereſſentibus tantum debentur, etiam ſi ſint Canonici cum Epiſcopo in viſitatione, ita deciſum refert in Sacra Congreg. Garſia de Benefic.cap.2.nu.347.par.3.

110 Vigeſimum vitium eſt, ſi Epiſcopi conferant primam tonſuram illitterato, qui ſaltem requiſita à Tridentino ſeſſ.23.cap.4.de reform. non habeat,vel infanti infra ſeptennium, nam huiuſmodi Epiſcopi ſuſpenduntur per annum à collatione primæ tonſuræ,

cap.

cap.fin.de temp.ordin.in 6.Suares de Cenſ.
111 diſp.31.ſect.5.num.1.& ſeq. Tonſura eſt gradus primæuus, quæ ſolet iuuenibus conferri, de quibus ſpes eſt, vt ſtudeant, & doctiores fiant, vt habetur in d.cap.fin.

112 Debent enim Epiſcopi conferre ordines dignis, at primùm ordinandi debent habere mores debitos, doctrinam debitam, & ſufficientes redditus, aliter iuxta Concil. Trident. in d. ſeſſ.23. cap.3.4. 5. 6. & ſeq. non ſunt ordinãdi, ſi verò Epiſcopi ordinauerint Sacerdotem indignum, ſuſpenditur à collatione ordinis Sacerdotalis, cap. Si quis Epiſcopi 1.q.1. & non immeritò, quia Ius Canonicũ magis abhorret illitteratum, quam homicidam, quia collatio beneficij facta homicidæ tenet, ſecus ſi fiat illitterato, quia eſt ipſo iure nulla, Felyn. in cap. Si quando num.30.de reſeruat.

Audiant Epiſcopi ordinantes indignum Sacerdotem, quid dixit B.Petrus Apoſtolus S.Leoni I. Pontifici Maximo, qui (vt inquit Baronius Prat.Spir. cap.149.to.6.ann.461.) Æqualis Angelis quadraginta dies perſeuerauit ad ſepulcrum Apoſtoli Petri vigilijs, & orationibus inſiſtens, petenſq.ab Apoſtolo,

vt

vt pro ſe apud Deum intercederet, vt dimitterentur peccata ſua : impletis diebus quadraginta apparuit ei Apoſtolus Petrus, dicēs ei : oraui pro te, & dimiſſa ſunt tibi omnia peccata tua, præterquam impoſitionis manuum, hoc ſolum abs te requiretur, ſiue benè, ſiue fortaſsè malè egeris. quæ vltima verba, vt obſeruat Baronius loco citato, non poſſunt intelligi de culpa, cuius dimiſſio nō poteſt dimidiari ; ſed intelligitur de pœna, quam daturus fuiſſet S. Leo pro peccatis illorum, qui à ſe indignè promoti fuiſſent ad ſacros ordines, & gradus Eccleſiaſticos cōmunicans, ita peccatis illorum, vt admonet S. Paulus ad Thimot. dicens manus citò nemini impoſueris, neque communicaueris peccatis alienis.

113 Vigeſimumprimum vitium eſt, ſi Epiſcopi malitioſè, & faudulenter falsò aliquem de fide inquiſierint, vel è contra, ſi odij gratia, vel amoris, vel lucri cauſa in huiuſmodi cauſis fidei procedere omiſerint, nam Epiſcopi iſti pœna ſuſpenſionis ab officio per triennium, alij verò excommunicationis ſententiam ipſo iure incurrunt, tex. eſt expreſſus in clement. 1. §. verum il 2. de hæreticis,

ticis, & ibi Gloſ. in verbo Fraudulenter, latè Proſper Farinacius de Hæreſi q. 186. §. 8. nu. 145. vbi infinitos DD. allegat.

Ab iſta enim excommunicatione, & ſuſpenſione, nemo excepto Romano Pontifice, & prӕterquam in articulo mortis abſoluere poteſt, tex. eſt in clement. 1. §. verum quia de hæretic. in fine, cuius quidem tex. verba ſunt hæc. A qua quidem excommunicationis ſententia, qui in eandem incurrerint, niſi per Romanum Pontificem, nequeant, præterquam in mortis articulo, & tunc ſatisfactione præmiſſa abſolutionis beneficium obtinere nullo in hac parte priuilegio ſuffragãte, & ibi Gloſ. in verbo Excommunicationis, Farinac. vbi ſupra nu. 146.

114 Vigeſimumſecundum vitium eſt, ſi Epiſcopi de facto, & abſque proceſſu Sacerdotes à celebratione Miſſarum ſuſpenderent, nam Summus Pontifex in c. Eorum 11. q. 3. aſſerit, quod eorum, qui accuſantur diſcutere non licet priuſquam canonicè vocati ad Synodum veniant, & præſens per præſentem agnoſcat veraciter, & intelligant, quæ ei obijciuntur: quod benè, & per ſapientiam Salomonis dicitur, (Antequam

ſcru-

ſcruteris, ne reprehendas. intellige prius, & tunc increpa. antequam adieris ne reſpondeas.)

115 Et licet apertiſſima ſit contrariorum reprehenſio, verum tamen oportet ab ijs, qui dati ſunt ad eorum examinationem, ordinem ſeruari, quamuis enim vera ſunt quædam, non tamen Iudici ſunt credenda, niſi certis inditijs demonſtrantur, cap. Quamuis 11.q.3. per quem tex. voluit Archid. ibi n. 1.

116 quod Iudex non debet iudicare ſecũdum conſcientiam, vide tex. in cap. Iudicet 3.q.7. vbi legitur, quod bonus Iudex, nihil ex arbitrio ſuo facit, & domeſticæ propoſito voluntatis: ſed iuxta ll. & iura pronunciat, &c. iudex enim debet ex allegatis, & probatis in Iudicijs, quæ ſibi, & iudici nota ſunt, non ex his, quę priuatim, & particulari ſcientia perceperit ſententiam dicere Couar. variar. reſolut. lib. 1. cap. 7. nu. 6.

117 Hic ſcire non incõgruum eſt, quod Pręlatus non debet eſſe nimis credulus, inquit Specul. in tit. de Inquiſ. §. 1. verſ. item quod tantum, & Afflict. in Conſt. quæſtiones ſub num. 5. qui in eod. tit. §. 2. verſ. Vt autem inquit, quod credens de facili, facilis eſt. non

debet

debet eſſe Epiſcopus facilis ad credendum, cum ſemper fuerint boni, & maliinſidiatores, inuidi, detractores. Hinc Quintilianus dixit, non ſolum reum eſſe, qui falſum de aliquo profert, ſed etiam, qui aurem citò criminibus præbet.

118 Audiant Epiſcopi iſti, qui abſque proceſſu deſiſtere faciunt Sacerdotes à celebratione Miſſarum, Bedam de Venerabili Eucariſtiæ Sacramento, cuius hæc ſunt verba. Sacerdos non legitimè impeditus celebrare omittens, quantum in eo eſt priuat ſanctam Trinitatem laude, & gloria, Angelos, lætitia, peccatores venia, iuſtos ſubſidios, & gratia in Purgatorio exiſtentes refrigerio, Eccleſia ſpirituali, Chriſti beneficio, & ſe ipſum medicina, & remedia.

119 Vigeſimumtertium eſt, ſi Epiſcopi dormierint in Eccleſia, & præcipuè dum verbum Dei ibi per concionatorem prædicatur. Conſiderare enim debent huiuſmodi Epiſcopi, quod Iacob Patriarcha, qui poſt quam pro vxoribus diù ſeruierat, dixit Laban ſocero ſuo. viginti annis fui tecum, oues tuæ, & capræ ſteriles non fuerunt, arietes gregis tui non comedi, nec captu à beſtia

oſten-

oſtendi tibi, diù noctuq. æſtu vrgebar,& gelu, fugiebat ſomnus ab oculis meis, &c. habetur Geneſ.cap.31. & Lucæ cap. legitur Paſtores,per quos deſignantur Prȩlati,erant vigilantes,& cuſtodientes vigilias noctis ſuper gregem ſuum : quia dum dormiunt homines, inimicus homo ſuper ſeminat zizaniam in medio tritici *Matth.13.*

Si ergo ſic laborat, & vigilat, qui paſcit oues Loban, quanto labori, quantiſq. vigilijs debet intendere,qui paſcit oues Dei? Sed his omnibus ipſe nos inſtruat,qui dedit pro ouibus ſuis animam ſuam. Hæc Damaſus Papa.

Præterea audiant Epiſcopi, quid in hac materia ſcripſit Chryſoſt.in Geneſ.hom.57.
120 Vidiſtis Paſtoris vigilantiam? vidiſtis intentum ſtudium?qualem habebunt excommunicationem hi, quibus rationales greges crediti ſunt, & magnam præſeferunt negligentiam, & quotidie iuxta Prophetam pecudes alias mactant, alias à beſtijs captant contemnunt,alias verò ab alijs raptas reducere non curant? Vide enim(inquit)die vrebar æſtu, & nocte gelu, & diſcedebat ſomnus ab oculis meis. Quis hæc nunc poteſt

dice-

dicere, quod propter eos, quos paſcit, tot ferat labores, & pericula? Et hoc quidem nunc nullus dicere audet. Paulo autem ſoli licebat hoc fidenter dicere, atque his maiora, quis infirmatur, & ego non infirmor? quis ſcandalizatur,& ego non vror? oh Paſtoris dilectionem indulgentiſſimam,alienæ ruinæ meos dolores augent. Aliena ſcandala fornaces doloris mei ſuccedũt. hunc omnes imitentur, quibus rationales oues concreditæ ſunt, & ne deteriores fiant, hic cui tanta in brutis pecualibus cuſtodiendis vigilantia fuit, idq. tot annorum numero, & illic quidem ſi incuria quadam occidens, nullum damnum, hic autem, ſi ouis rationalis perierit, vel à beſtia fuerit capta, graue damnum, maximum detrimentum, ineffabilis pœna. Nam ſi Dominus noſter ſanguinem ſuum effundere pro illa non declinauit, qua venia dignus fuerit, qui ſic honoratam à Domino deſpicere voluerit,& omnia, quæ poteſt in curanda ouicula nõ adimpleuerit?

121 Vigeſimumquartum vitium eſt, ſi Epiſcopi permitterẽt ſimul cum mulieribus Sacerdotes habitare, legitur enim in cap. Legi-
122 tur 81. diſt. quod Beatus Auguſtinus, nec

cum

cum ſorore habitare cōſenſerit, dicens: quæ cum ſorore mea ſunt, ſorores meæ non ſunt; docti ergo viri cautela magna eſſe debet inſtructio, qua de re Gregor. Papa in c. Oportet ead. diſt. monet, Epiſcopos eſſe vigilantes ſuper gregem ſibi commiſſum: ne lupi morſibus, ideſt diaboli lanientur; & reprehendit eos de conſortio mulierum, quia, vbi fuerit cum mulieribus cohabitatio, antiqui hoſtis ſtimulus non deerit, cum quibus ſi fornicentur ſacrificare non debent. Quod probat tribus authoritatibus Prophetarum, ſcilicet Moyſis, Sophoniæ, & Malachiæ.

Pro quorum corroboratione vid. tex. in cap. Volumus ead. diſt. cum octo canonibus ſequentibus, & in cap. Ad reatum ead. diſt.
123 legitur in ſumma, quod Epiſcopi prouideant, ne occaſione temporalium Clericorum familiaritatibus virgines ſocientur. In Sac. Conc. Triden. ſeſſ. 25. cap. 18. de reform. hæc habentur verba. Prohibet ſancta Synodus quibuſcunque Clericis, ne concubinas, aut mulieres, de quibus poſſit haberi ſuſpitio, in domo, vel extra detinere, aut cum his vllam conſuetudinem habere audeant, alioquin pœnis à Sacris Canonibus, vel Sta-

tutis Eccleſiarum impoſitis puniantur.

124 Oculus enim eſt porta, per quam intrant peccata, quæ ad luxuriam pertinent, docet magiſter omnium Chriſtus, cum dixit apud Matth. 5. Qui viderit mulierem ad concupiſcēdum eam, iam mœchatus eſt eam in corde ſuo, Quod ſi oculus tuus ſcandalizat te, erue eum, & proijce abs te. expedit enim tibi, vt pereat vnum membrorum tuorum, quam totum corpus tuum mitti in gehennam.

125 Deinde ſcimus ſenes, qui Suſannam nudam viderunt, ſtatim exarſiſſe in concupiſcientiam eius, & inde miſerè fuiſſe occiſos, vt legitur apud Dan. 13. ſcimus etiam Dauidem amicum Dei pręcipuum ex ſolo conſpectu Berſabeæ ſe ipſam lauantis incidiſſe in adulterium, vnde homicidium, & detrimenta innumerabilia ſucceſſerunt, vt legitur 2. Reg. cap. 11.

Denique ratio naturalis eſt in promptu. ſiquidem pulcritudo fœminæ cogit quodammodo ſe amari à viro, & pulcritudo viri à fœmina, neque amor iſte quieſcit, donec ad coniunctionem corporum vniantur propter concupiſcientiam, quæ in nobis relicta

licta eſt ex peccato originali, vt inquit Card. Bellarmin, de Arte bene moriendi cap. 16. lib. 1. Quod malum etiam Apoſtolus ſanctus deplorat cum dicit. Video aliam legem in membris meis repugnantem legi mentis meæ, & captiuantem me in lege peccati, quæ eſt in membris meis, infelix ego homo, quis me liberabit de corpore mortis huius? Gratia Dei per Ieſum Chriſtum Dominum noſtrum.

Fugiat ergo quiſque cōfabulationes mulierum, ſi caſtus eſſe vult, & ne tribuat ei fiduciam, aliquando præſumere in earum conſpectu comparere. Aluar. Pelag. lib. 2. de Plantu Eccleſ. cap. 75. quia ſi alij ſapientiores decepti ſunt, & ipſe. cū, & mulieres auerterint cor Salomonis, vt ſequeretur Deos alienos, vt ad Idololatriam peruenerit 3. Reg. c. 11. oblitus verbi, ne initaris propriæ prudentiæ, cap. 5. de conſt't. cap. Salomon 32. q. 4. vnde dicunt DD. poſtea pœnitentia ductum feciſſe pœnitentiam in eod. cap. 5. & in cap. Ne initiaris, vbi Felyn. nu. 5.

126 Quibus adde pro coronide. S. Bernard. in ſermone ſuper Canticam, vbi ſcriptum reliquit, quod maius eſt miraculum cum

muliere morari, & caſtitatem non perdere, quam mortuum reſurgere:eſt videndus, Medin. de Inſtruct. confeſſarij cap. 13. lib. 1.
127 Vigeſimumquintum vitium eſt, ſi Epiſcopi cognatos, vel familiares ſuos ex redditibus Eccleſiæ augerent, nam hoc expreſsè Sac. Conc. Triden. expreſsè repugnat, ſi quidem in cap. 1. ſeſſ. 25. de reformat. hæc habētur verba. Qua propter exemplo patrum noſtrorum in Concilio Carthaginenſi, non
128 ſolum iubet, vt Epiſcopi modeſtia ſupellectili, & menſa, ac frugali victu contenti ſint; verum etiam in reliquo vitæ genere, ac tota eius domo caueant, ne quid appareat, quod à ſancto hoc inſtituto ſit alienum; quodque non ſimplicitatem, Dei zelum, ac vanitatum contemptum præſeferat. omninò verò eis interdicit, ne ex redditibus Eccleſiæ conſanguineos, familiareſue ſuos augere ſtudeant: cum, & Apoſtolorum Canones prohibeant, ne res Eccleſiaſticas, quæ Dei ſunt conſanguineis donent.
129 Semper enim Epiſcopi præ oculis habere debent Epiſtolam Clementis VI. Sanctiſſimi Pontificis Maximi, quam ſcripſit ad ſuũ nepotẽ, & eſt tenoris ſequẽtis, videlicet.

Molti

Molti della noſtra promotione ſi rallegrano, ma noi ſoli il peſo grande, che ci ſouraſta, conoſciamo; e perciò quello, che dà à gli altri allegrezza, è à noi cagione di paura, e di pianto. E perche ſappi, come debbi portarti, con queſta nuoua ti dico, che tù ſia più humile del ſolito: perche quello, che fà noi humili, non deue inſuperbire, & inalzare li noſtri, maſſimamente eſsendo l'honore di queſto mondo momentaneo, e che paſsa, come la rugiada della mattina: nè tù, nè i tuoi fratelli, ò altri de' noſtri venga quì da noi ſenza noſtro ſpeciale ordine. Che ſe ne preſumerete di altrimente venirui, ſappiate, che voi verrete in darno, e ve ne tornarete confuſi à dietro. Nè cercare tù nè anco di volere per cagione di noi maritare tua ſorella più altamente: ſe tù vorrai ſpoſarla con vn figliuolo di ſoldato priuato, ti ſouueniremo di trecento lire turonenſi: che ſe penſi di ſalire più in alto, nõ ne ſperare da noi pur vn minimo quattrino. Il che vogliamo, che tù non communichi con perſona del mondo, ſaluo, che con tua madre ſola, e lo tenghi ſecretiſſimo. Sappi anco, che non vogliamo, che alcuno nè huomo, nè donna del ſangue noſtro ſotto colore, che noi ſublimati ci ritrouiamo sì gõfi, nè inſuperbiſca; ma così à Mo-

bilia, come à Cicilia vogliamo, che ſi diano tali mariti, quali hauerebbero, ſe noi ſemplici Chierici fuſſemo. Viſita à Sibilla, e dille, che non muti luogo, ma che reſti con ogni maturità, & honeſtà d'habito; e non ardiſca di pregarci per chi che ſia, perche ſarebbe per chi intercedeſſe vano, e per lei dannoſo. E ſe perauuentura ne fuſſe perciò preſentata d'alcuno, non accetti ſimili preſenti, ſe brama la gratia noſtra; ſaluta tua madre, & i fratelli tuoi: non ſcriuiamo nè à te, nè à i familiari per Bolla; ma col ſigillo del Peſcatore, come ſogliono i Ponteſici Romani fare ne' lor ſecreti. Data in Perugia, il dì della feſta delle SS. Perpetua, e Felicita. Quam Epiſtolam refert Platina in Vita Pontificum fol. mihi 173. vbi in fine dictæ Epiſtolæ legitur. Quod eam habuit ab Antonio Auguſtino, Auditore Rotæ, qui fuit Epiſcopus Læridæ.

130 Vigeſimumſextum vitium eſt, ſi Epiſcopi fuerint negligentes in erectione Seminarij, vel ſuas portiones ſoluere denegauerint; nam Archiepiſcopus ſuppleat eorum negligentiam, & acriter corripiat (cum ſine cauſa id omiſſum viderit) quod idem de Archiepiſcopo negligente increpet eum Synodus Pro-

Prouincialis tàm circa erectionem, quàm eius conſeruationem, vt in Sac. Conc. Trident. ſeſſ.23. de reformat. cap.18. §.quod ſi Cathedralium expreſsè legitur.eſt videndus Paulus Fuſcus de Viſit.cap.16.lib.1. vbi latè de hac materia ſcripſit.

131 Vigeſimumſeptimum vitium eſt,ſi Epiſcopi ſint vigilantes circa temporales res, & diuitias; nam Anaxagoras, cum poſt diutinam peregrinationem patriam repetiſſet, poſſeſſioneſq. deſertas vidiſſet, non eſſem, inquit ego ſaluus, niſi iſtæ perijſſent vocem petitæ ſapientiæ compotem,nam ſi prædiorum potius, quam ingenij culturæ vacaſſet, dominus rei familiaris intra penates manſiſſet,non tantus Anaxagoras ad eos redijſſet, vt ſcribitur apud Valerium Maximum,

132 lib.8.c.7. nam diuitias habere, & nō amare pernicioſum: habere,& non amare laborioſum: qua propter expedit nec habere, nec amare, niſi neceſſaria, quæ ea ſunt,ſine quibus commodè eſſe nequeas, reliqua verò nec appetenda, nec procuranda ſunt, ita docet Archiepiſcopus Bracarenſis in ſuo Compendio Spiritualis doctrinæ tit. de humilit.cap.31,

133 Quandoque enim diuitiæ ſunt cauſa Dei relinquendi, contra quem ſolent diuites recalcitrare. dicit Summus Pontifex in Extrauag. Saluator noſter §. attendentes de præb. & dignit. Hinc ſapientiſſimus ille Salomon orauit Deum dicens Prou. 30. Duo rogaui te, ne deneges mihi, antequam moriar: mendicitatem, & diuitias, ne dederis mihi, ſed tantum victui meo tribue neceſſaria.

Et Paulus Apoſtolus dicebat 1. Titum 6. Habentes alimenta, & quibus tegamur, his contenti ſimus: nihil enim intulimus in hũc mundum, haud dubium, quod nec auferre, quidquam poſſumus. Chriſtus Dominus, & Redemptor noſter Lucæ 9. Væ vobis diuitibus. & idem Apoſtolus loco paulò ante citato dixit, qui cupiunt eſſe diuites, incidunt in tentationem, & in laqueum diaboli.

134 Benè tamen verum eſt, quod conuenit Sedi Apoſtolicæ Donationem Imperatoris Conſtantini acceptare, teſtatur de communi Bouad. lib. 2. cap. 17. num. 11. verùm, cum Conſtantinus fecit dictam Donationem fuit audita vox è cœlo. hodie ſeminatum eſt in Eccleſia Dei venenũ aſpidum; teſtatur idem Bo-

Bouad. vbi ſupra, ſubdens, quod nihil eſt, quod tam auertat homines à vera religionis tranquillitate, quam ſummarum dignitatum ſpes propoſita, eſt videndus Boër. deciſ. 69. nu. 2. vbi allegat Magiſtrum Ioannem Doctorem Pariſienſem in ſuo tract. de pote-
135 ſtate Papæ, & Imperat. cap. 21. referentem etiam ſe audiuiſſe à fide dignis, quod tempore Bonifacij VIII. quidam Cardinalis de Ordine Ciſtercienſi homo maximæ reputationis, & ſciētiæ, quadam, dum ſermocinaretur feſtiuitate in concluſione dicebat, quod per eoſdem paſſus, & gradus, per quos Ec-
136 cleſia in temporalibus aſcenderat, pariter deſcenderet vſque ad extremam Silueſtri paupertatem. & ad hoc probandum validas adducebat rationes, & authoritates diuinæ Scripturæ.

137 Bartholomęus verò de Salignaco in Itinerario Terræ Sanctæ in 8. tom. cap. 1. verſ. nactio 2. dicit, ſe à ſancto viro audiuiſſe, quod ſicut Eccleſia Orientalis ob nimiam paupertatem lapſa, ſeu paſſa fuit multa incommoda, ita Occidentalis Eccleſia ob nimias pompas, & diuitias deſolabitur, de quo vide Gulielm. de Benedict. in repet. cap.

Ray-

Raynutius fol. 77. num. 275. & add. de teſtament.

138 Item addendum eſt in materia, quod Epiſcopi multas qualitates habere debent, vt Gemin.in ſermone Synodali ſcriptum reliquit.

Primo,vt careant omni macula, & vitio. Hinc Apoſtolus ad Thimot.cap.3.& ad Titum dicit, oportere Epiſcopum eſſe irrepre-
139 henſibilem,nec immeritò,quia Epiſcopus tenetur eſſe perfectus,vt doceat omnes DD. ac præſertim S.Thomas,qui comparans religioſos cum Epiſcopis dicit, maiorem perfectionem requiri in Epiſcopis, quam in religioſis. ſic enim 2. 2. q. 184. art. 7. ita reſpondet.

Vnde Card.Bellarm.in admonit.ad ſuum nepotem controuerſ.4.ſic aſſerit,Epiſcopus igitur, qui eſt in ſtatu perfectionis adeptæ tenetur eſſe perfectus, ideſt ardentiſſima charitate Dei,& proximi præditus,ita vt diuitias Eccleſiæ ſuæ non ſuas eſſe exiſtimet, & non habeat ad poſſidendum tanquam proprias,ſed ad diſpenſandum,vt alienas.

Item tenetur eſſe perfectus Epiſcopus in charitate Dei, & proximi circa caſtitatem,

vt

vt Angelica puritate Deo miniſtret,& viros, ac mulieres, quibus præeſt diligat, vt filios, & filias, & nullam vnquam ſuſpitionem incontinentiæ illis tribuat: proinde non habere domi perſonam vllam,vel ob adoleſcentiam, vel ob ornatum, per quem carnali affectione propenſus credatur: Foris autem cum nulla vnquam muliere ſine teſtibus loquatur,atque id potiſſimum erga ſanctimoniales obſeruet. incredibile enim eſt, quam contemptibilis reddatur Epiſcopus, ſi aut verbis, aut factis vllum ſignum incontinentiæ dederit.

Denique perfectus eſſe debet circa humilitatem, & obedientiam Dei, & ſuperiorum mandata, & præcipuè erga illud à S.Ioanne Euangeliſta in 1.Epiſt.promulgatum. debemus pro fratribus animas ponere, ac multò magis diuitias,quietem,delitias, & commoda omnia; quemadmodum autem hæc perfectio acquiri poſſet egregiè docet S.Gregor. in lib.de cura Paſtorali par.2.

140 Secundo requiritur,vt Epiſcopi ſint ſciẽtia commendabiles, vt poſſint corripere, & docere, vt affirmat Gemin. loco citato, vbi ſubdit, quod etiam debent habere qualita-

tem

tem Solis, videlicet virtutem illuminatiuam calefacientes, vt bonis operibus alios illuminent, & continua charitate alios calefaciāt, & bonis doctrinis tardos moneant. vnde Paulus Apoſtolus 1. ad Corint. 9. 16. ſic ſcriptum reliquit. nam ſi euāgelizauero non eſt mihi gloria, neceſſitas enim mihi incumbit: væ mihi, ſi non euangelizauero. Ac ſi dicat non eſt mihi liberum, ſed præcepto obſtringor, vt doceam, docere enim tenetur is, qui præeſt Ioannes de Piña in Eccleſ. cap. 14. etholog. 51. num. 9. tom. 1.

141 Sanctus enim Gregorius ſuper hac materia ſic aſſerit. tantum debet actionem populi actio tranſcendere Præſulis, quantum diſtare ſolet à grege vita Paſtoris. Ex hac Gregorij ſentētia apertè colligitur, vt inquit Bellarm. paulò ante citatus; tantò ſapientiorem, ac ſanctiorem eſſe debere Epiſcopum, ſi comparetur ad homines ſuæ curæ ſubiectos, quantò ſapientior, & ſanctior eſt homo pecudibus. pecudes certè cum ratione careant, omnia ſenſibus metiuntur, ac per hoc ſapiētiæ, & sāctitatis omninò expertes ſunt: homines ad imaginem Dei creati, ſapientiæ, & ſanctitatis capaces inueniuntur. Proinde di-

diſcrimen inter homines, & pecora, quo ad ſapiētiam, & ſanctitatem attinet, propemodum infinitum dici poteſt. Cogitet igitur Epiſcopus futurus, quanta in eo ſanctitatis, & ſapientiæ eminentia eſſe debeat, cum ad eius comparationem homines illi ſubiecti, non homines rationis præditi, ſed oues rationis expertes dici poſſe videantur. hæc ſi apud ſe diligenter perpenderent, qui ad Epiſcopatum aſpirant, fortaſsè non ſolum non quererent ſedem illam horroris plenam, ſed vix compulſi, & coacti illam condeſcenderent. Hæc Card. Bellarm.

142 Quinto requiritur, vt Epiſcopi alijs bonorum operum, & tanquam Arietes gregibus præbere ducatum, & exemplum, cap. Si ſcitaris 7. q. 1. Caſtrenſ. conſ. 404. in princip. lib. 1. quod confirmatur ex verbis Apoſtoli ad Titum 2. in omnibus te ipſum præbe exemplum bonorum, vnde Archidiac. in
143 cap. Hoc habet 46. diſt. aſſerit, quod Epiſcopus ſeruare debet præcepta Philoſophi ſic dicentis. Cunctis eſto benignus, cunctis familiaris, omnibus æquus, ad iram tardus, ad miſericordiam pronus in aduerſis firmus, in proſperis cautus, in omnibus

bus prodeſſe debes velle, & nulli nocere.

144 Non enim poteſt Epiſcopus auferre malum de medio eius, qui in delictum ſimile corruit. Qua enim libertate peccantem corripere poſſet, cum tacitus ipſe ſibi reſpondeat eadem ſe admiſiſſe, quæ corripit? ſic ergo omni tempore Epiſcopum irreprehenſibilem,& ſine crimine eſſe oportet,cap.Primum 25.diſt. & cap.Vnum orarium. & ſic legimus apud Ciceronē de petit.Conſ. eum, qui ad aliquod officium Ciuitatis aſſumitur eſſe debere nouum hominem,& vti nouum hominem oportere, cuncta facere, quanto magis debemus dicere de Epiſcopis? Patet enim ad ſenſum, quod magis ſubditi ſcandalizantur ex nimia culpa Præſidētis,quam ſi vniuerſam Eccleſiam,ſeu Ciuitatem viderent, & oculis perſpicerēt in peccatis,& criminibus contaminatam, qua propter magnum nocumentum infert Reipublicæ Prælatus impius Ioan. de Piña loco cit. cap.10, etholog.113,nu.1,& ſeq.

145 Quarto oportet, vt Epiſcopi ſint modeſti, vt ad Thimot.& ad Titum ſcribit Apoſtol. nam circa motus, & actus corporales, mo-

moderationem, & refrenationem facit modeſtia, quam Epiſcopi etiam ſeruare debent in colloquijs, nam Apoſtolus ad Titum 2. dicit. Stultus autem quæſtiones, & genealogias, & contētiones, ac pugnas legales omitte: ſunt enim inutiles, & ſuperuacaneæ. & ad Corinth. 1. 15. Bonos mores (inquit) colloquia corrumpunt mala.

146 Quinto, debent eſſe Epiſcopi non turpis lucri cupidi, ſed alieni ab auaritia, & non ſine cauſa dixit Apoſtol. non turpis lucri cupidi, vt diffusè ſcribit Plato in Hiparco, qui eſt Dialogus primus, & ideò turpè lucrum tantum damnatur, & idem dicit S. Petrus 1. cap. fin. & dum dicitur alieni ab auaritia intellige ſine diſcretione, vt legitur Exod. 18. prouide (inquit) de omni plebe viros potentes, & timentes Deum, & qui oderint auaritiam ſine diſcretione, quæ ideò diffinitur, eam eſſe immoderatum amorem habendi, vt dicit D. Thom. 2. 2. q. 118. art. 1.

147 Sexto, Epiſcopi eſſe debent hoſpitales, nam dicit D. Hieronymus, quod non eſt facilè ſtare in loco Petri, ſcilicet tenere Cathedram regnātium cum Chriſto, quia hinc dicitur non Sanctorum filij ſunt, ſed qui exer-

cent

cent opera eorum, vt in cap. Non eſt 40. diſt. Hoſpitalitas enim ipſa à Deo commẽdatur, hinc dicitur hoſpes fui, ſuſcipiſtis me, nam ſi Sacerdos primum à ſe ipſo, & à domeſtica ſua Eccleſia debet exigere, quod poſtea Populo imperat. ſi primum imitando Chriſtum ipſe debeat facere, quæ poſtea Populum doceat: neceſſe eſt, vt pauperes in hoſpitio recipiat quo ad hoſpitalitatem facilius ſuo exemplo ſubditos accẽdat, vt in cap. 1. 42. diſt. & ad memoriam reuocent Epiſcopi, quomodo Abraham, & Loth per hoſpitalitatis opera Deo placere, & Angelos hoſpitio meruerunt recipere. Et quomodo Angeli Sodomis hoſpitalem domum ingreſſi Loth cum familia ſua liberauerunt, quomodo clauſas domos cum hoſpitibus ignis ingreſſus perdiderit, qua de re hoſpitalitas maximè Deo fuit accepta, Paulus Fuſcus de Viſit. lib. 2. cap. 13. nu. 1. & ſeq.

148 Septimo, limina Apoſtolorum Epiſcopi viſitare debent, ex eo, quia ſuſpentio ab ingreſſu Eccleſiæ, ab adminiſtratione, & perceptione omniũ fructuum eſt cõtra Epiſcopos, & Archiepiſcopos, qui præſcriptis temporibus limina Apoſtolorum Petri, & Pauli

per-

perſonaliter, ac per ſe ipſos, vel per procuratorem presbyterū ad hoc ſpecialiter mandatum non viſitant, & reſeruatur Papæ, & Conſtitut. Romana Pontificis Sixti V. anno 1585. incipit Romanus Pontifex, ex qua Conſtitutione colligitur, venientes ad limina teneri Papæ reddere rationem: eſt videndus Gregor. VII. l. 9. annot. 1981. epiſt. 1. & epiſt. 20. contra Epiſcopos non viſitantes de perſona limina Apoſtolorum.

149 Poſtremò multas alias qualitates Epiſcopi habere debent, quas legere poſſunt in Sac. Conc. Trident. locis citatis in Indice in verb. Epiſcopi. Quale Epiſcoporum onus. Epiſcopi gratiam. Epiſcopi puniuntur. Et in verb. Epiſcopis non licet.

150 Hic ſcire conuenit, quod Epiſcopi licet prænarrata vitia haberēt, prænarratiſq. qualitatibus carerent, nihilominus eis debetur reuerentia, legitur enim in c. Dominus 93.

151 quod Dominus noſter Ieſus Chriſtus Rex, & Iudex vſq; ad paſſionis diem ſeruauit honorem Pontificibus, & Sacerdotibus, quamuis illi, nec timorem Dei, nec agnitionem Chriſti ſeruaſſent, nam cum leproſum emūdaſſet dixit illi: Vade, & monſtra te Sacer-

doti, & offer donum. & vt inquit Bouad.in Politica lib.3.cap.1.num.11. & ſeq. ipſemet Saluator noſter locutus fuit cum reuerentia Cayfas, & ſi peſſimo, & Pilato licet malo, atque Idolatræ, ſcriptum eſt enim, quod facit Deus regnare Hypocritam propter proteruitatem Populi Iob.34.

152 Verum quia propagatur vitium, niſi per medium diſciplinæ ſubſequatur correctio, cap.Placuit 21. q.2.in fine, notat Archid.in cap.Qui bona 17. q.1. cap.Qui legi 23.q.8. Felyn. in cap.Cum cōtingat de for.compet.

153 Idcircò prænarrata vitia, ſeu eorum ſingula habentes ſunt corrigendi, & puniendi; malos enim punire non officium crudelitatis eſt, ſed pietatis, vt in d.cap.Qui legi, ex-

154 preſsè legitur. Prælatorum verò crimina ſunt grauiſſima, nam eorum delicta grauitate longè ſuperant ea, quæ à ſubditis committūtur, & grauiori pœna digni ſunt. multa congeſſit Petrus Chriſologus pro præſenti argum.ſerm.16. & ideò legitur Sapient.6. Potentes potenter tormenta patientur. hoc ipſum tradit Concilium Romanum ſub Hilario Papa his verbis. Reatu maiori delinquit, qui potiori honore perfruitur, & grauiora

ra facit vitia peccatorum ſublimitas dignitatum. latè de Piña vbi ſupra cap. 7. etholog. 89. num. 1. & ſeq. qua de re ſcire debent Prælati, quod mortibus digni ſunt: quotquot exempla perditionis ad ſubditos trãſmittunt. D.Tho. ad Hebræos cap. 13. lect. 3.

155 Nihil eſt, quod alios magis ad pietatem, & Dei cultum aſſiduè inſtruat, quam eorum vita, & exemplum, qui ſe diuino miniſterio dedicarunt. cum enim à rebus ſeculi in altiorem ſublati locum conſpiciantur, in eos tanquam ſpeculum, reliqui oculos conijciunt, ex ijſque ſumut, quod imitentur: ſunt verba expreſſa Conc. Crident. ſeſſ. 22. cap. 1. de reformat. & in cap. 1. ſeſſ. 6. eod. tit. legitur, quod integritas Præſidentium ſalus eſt ſubditorum.

156 Non ſufficit Epiſcopo, quod ſit egregius Doctor, elegans prædicator, quod non ſit peccator publicus, ſed requiritur, vt ſit publicus benefactor, vt ſe ipſum bonorum operum præbeat exemplum, nam Matth. 5. ad Apoſt. & eorum ſucceſſores directè dicitur, Vos eſtis lux mundi, ſal terræ, Ciuitas ſupra montem, lucerna ſuper candalabrum, &c. & ſic luceat lux veſtra coram hominibus, vt

videant opera veſtra bona,& glorificent Patrem veſtrum,qui in cœlis eſt.

157 Epiſcopos verò eſſe Apoſtolorum ſucceſſores nulla controuerſia eſt, inquit enim Apoſtol.Act.20. Attendite vobis, & vniuerſo gregi, in quo vos Spiritus ſanctus poſuit Epiſcopos regere Eccleſiam Dei, quam acquiſiuit ſanguine ſuo:& ideò ab omnibus in Eccleſia recipitur, Epiſcopos eſſe Apoſtolorum ſucceſſores, teſte Fr. Dom. Bañes 2. 2. q.1.art.6.dub.vlt.littera E.

158 Illud tamen eſt ſummoperè notandum quò ad hoc,vt Epiſcopi careant vitijs oportet, vt ſint iuſti, ex eo quia, inquit Socrates apud Platonem in Apologia,Iuſtitia eſt magiſtra vitæ, & expultrix omnium vitiorum, & vt inquit Albericus in Dictionar.in verbo Iuſtitia,ibi omnium virtutum eſt concordia. eſt videndus in hac materia Ariſtot. 5.ethic. Tantũ iuſtitiæ ius eſt, vt ne illi quidem, qui maleficio, & ſcelere paſcuntur, poſſint ſine vlla particula Iuſtitię viuere.nam qui archipyrata dicitur,niſi ęqualiter prędam diſpartiatur,aut occidetur à ſocijs,aut relinquetur Cic.de fine lib.2.c.11. & 1.offic. conducunt ſcripta Chryſoſt.ſuper Matt.hom.36.col.1.

Pro

Pro coronide verò hic non incongruum erit ſcribere id, quod ſcripſit doctiſſimus Bouad. in Polit. lib.2.cap.2.nu.84.cuius infraſcripta ſunt verba.

Para recomendacion de la juſticia quiero referir el milagroſo exemplo, que San Antonin Arçobiſpo de Florentia, y el Doctor Auila cuentan de vn juez Pagano, y infiel, gran profeſſor, y obſeruante de la juſticia, y mui recatado, y receloſo de errar en ella, el qual aunque morio en ſu infidelidad, y paganiſmo, fue reſeruado largos tiempos de la infernal condenacion: y vn dia cauando vn labrador à caſo en vn campo, y heredad ſuya, oyo vna voz, que dixo caua paſſo no me maltrates, el qual le pregunto, quien era, y el le reſpondio, que era Gentil, y hauia ſido juez, y por la iuſticia, que hauia guardado, le hauia preſeruado Dios haſta, que recibieſſe Bautiſmo: y rogole, que fueſſe à la Ciudad, y le traxeſſe alli al Obiſpo para le bautizaſſe, y vino alli el Clero, y el Pueblo, y vieron, como ſu cuerpo, caueça, y lengua eſtaua entero, freſco, y biuo, el qual hablò, y declarò lo ſuſodicho, y reciuido el bautiſmo, ſe reſoluio luego en ceniza, y ſin ninguna duda fue ſu alma à gozar de la bienauenturanza.

159 Illud tamen circa præmiſſa omittēdum non eſt, quod ſi Epiſcopi prænarrata vitia, vel eorum ſingula haberent, indubitanter abſque vllo ſcrupulo in peccato mortali exiſterent, vt ex eis videre eſt, & vnuſquiſque prudens facilè percipere poteſt, pro cuius opinionis corroboratione ducor D. Thom. 2.2.q.69.art.1. vbi docet, quod, quicunque facit contra debitum iuſtitię, mortaliter peccat, & ideò omnis iniuſtitia eſt peccatum mortale D.Thom. 2. 2. q.59. art.4. pertinet
160 autem ad debitum iuſtitiæ, quod Epiſcopi obediant, & non contraueniant Sacris Canonibus Summorum Pontificum, & aliorum Sanctorum Patrum, atque Sacroſanctis Concilijs Generalibus: eſt enim peccatum inobedientiæ grauiſſimum: argumento, cap. Illud de maior. & obed. & in cap. Si quis. Apoſtatæ poſſunt dici, qui canonibus non obediunt, & fit inobedientia ex duobus, & non faciendo iuſtum, & animo non faciendi, quod principaliter iubetur. ſapientiſſimus Nauar. in Manual. cap. 22. num. 35. D.Thom. in quodlib. 29.

161 Poſtremò notandum eſt, quod Epiſcopi habentes vltra prænarrata, vel eorum

ſingu-

ſingula peccarent mortaliter,etiam ſi neſcirent,quæ ſpectant ad eorum officium, quia huiuſmodi ignorantia non eſt iuſta, cum ſit eorum, quæ Epiſcopi communiter ſcire debent, teſtatur in ſpecie Nauar. in Manual. cap.23.nu.47.quem ducit, & ſequitur Fuſc. de Viſit.cap.2.nu.9.lib.2.

162 Qua de re Epiſcopi omninò ſcire debēt ea,quæ ſpectant ad eorum officium, vt non amittāt vitam æternam, tantò magis,quod Summus Pontifex Pius II. dicere ſolebat, vt refert Platina in Vitis Pōtificum, indoctum Epiſcopum Aſino comparandum eſſe,& ſecundum Phyloſophum, non debet, qui alijs imperat,eum ignorare à quo ipſe regitur.

163 Hinc legitur in cap. Nulli 38. diſt. Epiſcopos ſcire debere canones ipſos Petr. Foll. in Praxi canon.moral.nu.8.par.1.& vt facilius Canones (qui ex magna parte Iuri Cæſareo ſunt coniuncti) intelligant etiam, Iuri ipſi Cæſareo operam dare Epiſcopi debent,
164 cap.2.de priu.in 6.ne eis contingant,quod dicebat Romanus in ſuo ſingulari 654. (*Legiſta ſenza capitoli val poco; ma Canoniſta ſenza leggi val niente.*) Hinc dixit Barbat. in cap.Conqueſtus col. 3. de foro compet. Ius

Pontificium ſine legibus non poſſe intelligi, cum ſit medulla legum, & Ius ipſum Pontificium eſſe praxim Iuris ciuilis.

Quæ quidem comprobantur hodie per Sacroſanctum Conc. Trident. ſeſſ. 22. de reformat. vbi legitur ad Epiſcopatus apicem eum tantum aſſumi debere, qui fuerit ante in vniuerſitate ſtudiorum magiſter, ſiue doctor, aut licentiatus in Sacra Theologia, vel Iure Canonico meritò ſit promotus, aut publico Academię teſtimonio idoneus ad alios docendos oſtendatur. Quarè etiam ipſo Iure Pontificio Sancitum eſt, in Epiſcopo requiri ſcientiam vtriuſque teſtamenti: (nam ignorantia ſcripturarum ignorantia Chriſti eſt, cap. Si iuxta 38. diſt.) ac Canonum tàm pœnitentialium, quàm aliorum, cap. Omnes 38. diſt. Gemin. in cap. Illitteratos ead. diſt. verſ. aut quærimus, vbi rationem ſubicit aſſerens, quod Epiſcopus eſt Iudex tàm animarum, quàm corporum, cap. De perſona 11. q. 3.

165 Vlterius ſciendum eſt, litterarum ſcientiam in Epiſcopis requiſitam per Sac. Conc. Trident. ſeſſ. 7. cap. 1. de reformat. intelligi debere, vt ſit ſcientia Theologalis, & Pontifi-

tificia, quæ quidem tanta eſſe debet, vt idonei ſint ad docendum alios, ita tenet ſingulariter Menoch. de arbitr. Iudic. lib. 2. cent. 5. caſu 425. num. 37.

166 Et quamuis antiquo tempore magis ſcientia Theologica Epiſcopis conueniebat, quam ſcientia Iuris, quia opus erat contra Hæreticos, hodie tamen, quia magis accidunt quæſtiones ad Ius, quam ad fidem conuenit magis, quod Epiſcopi ſint in Iure periti, Vgolin. de offic. & poteſt. Epiſc. cap. 1. §. 1. num. 3. par. 1. vnde docet Azor. Inſtitut. moral. tom. 3. cap. 28. q. 20. quod in aſſecutione Epiſcopatus Canoniſta Theologo præfertur, ſi doctus, & prudens ſit, & vbi hæreſes non pullulant; ſcientia enim Canonica practica eſt Theologiæ, neque poteſt faciliter Eccleſia Dei regi ſine canonum ſcientia, Aluar. Palag. de Plantu Eccleſ. lib. 2. c. 20. colum. 4. cum talis ignorantia ſit Chriſtum ignorare, cap. Si iuxta cum ſeq. 38. diſt. & ſcientia Iuris Canonici intendit directo ad animarum regimen per Felyn. conſ. 18. n. 9.

167 Item addendum eſt in materia, quod Epiſcopus propter litteraturæ defectum, locum Regiminis authoritate Apoſtolica renun-

nunciare debet argument. tex. in cap. Poſt translationem in §. ſi quis de renunc. ne tanquam cœcus cœco ducatum præbeat, vnde verſus.

Si cœcus cœcum conatur ducere ſecum,
In foueam ductor primus cadit inde ſecutor.

168 Verum, ſi poſtea Epiſcopus ſtuduit, ac per exercitium lectionis,ſciētiæ reperit margaritam proculdubio poteſt denuò Epiſcopatum petere, vt in d. §.ſi quis expreſsè legitur,& ita affirmat Ioan.Vincent.de Anna Allegat.123.num.1.

169 In iſtis enim verſando Epiſcopi adimplentes bona omnia, & fugientes mala in hoc Speculo Epiſcoporum enarratis, complent zelum Paſtoralis muneris, & ſic gloriantur in operibus Dei, & conſecuntur fructus operationum ſuarum D. Thomas 1. 2.
170 q.7. Deus enim reddet fructū maximum, ſi abundauerimus in omni opere bono.ſciētes, quod labor noſter non eſt inanis in Domino, nam cum Chriſtus proprio ſanguine redemerit nos, non debent Epiſcopi eſſe deſides in adminiſtratione, dicit namque Apoſtol. 1. ad Corinth. 6. empti enim eſtis prætio magno, & tandem Epiſcopi immemo-

mores eſſe non debent, quod qui gaudet in
171 hoc mundo flebit in alio, Ioan. 16. vos plorabitis, & flebitis, mundus verò gaudebit, vos contriſtabimini, ſed triſtitia veſtra conuertetur in gaudium, & gaudium veſtrum nemo tollet à vobis. Hinc dixit S. Hieronymus relatus per Arch. in cap. Gloria 12. q. 2. num. 7. quod impoſſibile eſt, vt quis præſentibus fruatur delitijs, & futuris, vt de delitijs ad delitias tranſeat, vt in cœlo, & in terra glorietur.

Quarè ſcire debent Prælati quidquid in hoc opuſculo continetur, certamq. veritatem inquirere, neſciant, quod ſcire non proderit, ne aliquãdo cum reprobis dicant: ergo errauimus à via veritatis, & Iuſtitiæ, lumen non luxit nobis, & Sol intelligentiæ non eſt ortus nobis. quid nobis profuit ſuperbia, aut diuitiarum iactantia, quid contulit nobis? tranſierunt omnia tanquam vmbra. Sap. cap. 5.

Hæc omnia bonis, & timoratis Prælatis ſcio placitura, auaris autem, & malis ſanè diſplacebunt, ſed caueant à terribili Iudicio iuſti Iudicis, qui ſine exceptione perſonarum vnumquemque iudicabit.

Quartæ Partis finis.

EIVS-

EIVSDEM AVCTORIS

IVRIVM ALLEGATIONES
in materia Excommunicationis.

Greſſus meus dirige ſecundum eloquium tuum:
& non dominetur mei omnis iniuſtitia.
Redime me a calumnijs hominum:
vt cuſtodiam mandata tua.
Pſalm. 118.

QVAMVIS excommunicationis gladius neruus ſit Eccleſiaſticę diſciplinæ,& ad continendos in officio Populos valdè ſalutaris: ſobriè tamen, magnaq. circumſpectione exercendus eſt: cum experientia doceat, ſi temerè, aut leuibus ex rebus incutiatur, magis contemni, quàm formidari; & perniciem potius parere, quam ſalutem. Hæc aurea verba leguntur in Sacr. Concil. Trident. cap. 3. in princip. ſeſſ. 25. de reformat. Vnde excommunicatio contra N. lata videtur eſſe nulla ex infraſcriptis nullitatibus.

Et prima in ordine eſt illa, quia fuit relaxata

xata citatio ad comparendum cum vno termino ad dicendum cauſam quare,ſi de perſona,alias per affixionem in valuis. Deinde reperitur facta citatio in valuis per affixionem, nec apparet pro diligentia pro perſo-
2 na. Citari enim per ædictum, ſeu ad valuas permittitur ſolum,quãdo quis latitat,& impedit citationem ad ſe peruenire, vel quando non eſt tutus acceſſus,c.Romana,§.contrahentes de foro compet.in 6. & clemen. 1. de Iudic. At in caſu propoſito neutrum ex ijs apparet,igitur dicta excommunicationis ſententia eſt nulla ex defectu legitimæ citationis. teſtatur in ſpecie Card. Mantica de-
3 ciſ.232.nu.4. & ſeq. Citatio enim minus legitima æquiparatur, ac ſi ab incompetenti Iudice facta foret, & acta omnia ſunt nulla, Tuſcus Pract.concluſ. in verbo Citatio concluſ.327. nu.4. imò defectus citationis reddit nullam ſententiam declaratoriã incurſæ excommunicationis, Menoch.de arbitr.Iudic.caſu 142.num.19.

4 Corroboratur hæc nullitas,quia non præceſſit trina monitio, quæ ad iuſtitiam excõmunicationis neceſſario præmittenda erat, quod probatur in cap.Contingit il 2.de ſen-

tent.

tent.excommun. & in cap.Conſtitutionem eod. tit. in 6. teſtatur de communi Didacus Couar. in clement. Alma mater prior.parte Relect.§.9.num.5. & ſeq. Bonac.de cenſ.diſput. 1.punct.9.num.50.& ſic dato citra veri præiudicium, dictam excommunicationem fuiſſe validam, attamen excommunicatio fuit iniuſta, ex quo aliæ duæ monitiones non præceſſerunt, Couar.vbi ſupra n.7. & cum non fuerit explicatum dictam citationem eſſe vltimum terminum, non poterat citatus dici ſufficienter contumax, eo quod poterat credere, alium terminum ſupereſſe, illumq. velle expectare,ſicut Bonacina vbi ſupra in proprijs terminis docet.

Nulla etenim eſt habenda ratio de altera citatione relaxata,in qua cōtinebatur,quod infra horas ſex compareret ad videndum ſe declarari excommunicatum, ne dum quia
5 eodem morbo laborat, ſed etiam, quia citatio pro eodem die facta propter breuitatem temporis eſt nulla, & ideò, nec poſt terminum quis debet comparere, Caſſa.deciſ.6. nu.3.de ſentent.excommun.Put.deciſ.150. nu.2.lib.3. quos ducit, & ſequitur Mantica deciſ.2. nu.5. eſt omninò videndus Bonaci-

na

Digitized by Google

6 na loco citato num.7.vbi aſſerit conſtituendos eſſe duos ſaltem dies pro ſingulis monitionibus, vt colligitur in d.cap.Conſtitutionem, vbi habetur, obſeruanda eſſe aliquorum dierum interualla; qui modum loquēdi importat diſtantiam duorum ſaltem dierum inter vnam,& alteram monitionem.

7 Comprobantur prædicta, ex eo quia dicta citatio executa ad valuas non apparet lecta, & dimiſſa copia per aliquod temporis interuallum, prout de iure requiritur ad hoc, vt citatio ſit valida, & antea citatum ad comparendum, Caſſa. deciſ.4. de dol.& contumac. Rota deciſ.8.in nouis deciſ.225. nu.6.lib.3.par.3. quos ducit, & ſequitur Farinac.deciſ.624.nu.10.par.1.tom.1.

Ex quibus omnibus clarè colligitur taliter excōmunicationis ſententiam contra N. fulminatam fuiſſe nullam, nulliuſq. roboris,

8 tanto magis,quod tritum eſt in Iure ſententiam prolatam ſuper citatione inualida,quę fuit nulla (prout in caſu noſtro) omnia inde ſecuta ſunt nulla,& inualida, tanquam fundata ſuper citatione inualida, quæ fuit nulla, Gloſ.in l.ſi accuſati, C.de Accuſat. Bald. in cap.Si Clericus de Pac.tenend.Bart.conſil.228.

9 ſil.228.in fin.lib.1.& ideò vbi citatio eſt nulla,& inualida proceſſus eſt nullus,& ſententia eſt nulla, vt per Afflict. deciſ.124. & vbi
10 vitium eſt in citatione, nũquam tenet proceſſus Hyppol. de Marſilijs in l. de vnoquoque nu.36. ff. de re Iudic. & citatio nulliter facta perinde eſt,ac ſi facta non fuiſſet, Menoch.conſ.230.nu.12. & citatione legitima deficiẽte corruit totum Iudicium, Menoch. conſ,790.num.7.tom.8.

11 Secundum nullitatis caput in eo cõſiſtit, quod excommunicator poſt ſuſpetionem allegatam ſurdo aure ille ad dictam excommunicationem proceſſit, qua de re ipſa excommunicationis ſententia fuit ipſo iure nulla teſtatur in terminis, Lap.alleg.1.nu.2. quem ducit, & ſequitur Card. Tuſcus Pract. concl. in verbo Excommunicatio concl.45;
12 nu. 1. Iudex enim poteſt allegari ſuſpectus ex qualibet leui, & modica cauſa, Farinac. in fragm.in verbo Iudex num.777.cum ſeq.
13 imò ne dum Epiſcopus poteſt allegari ſuſpectus in cauſa propria, prout præſupponitur in caſu de quo agitur,ſed etiam in cauſa Eccleſiæ propter præſumptam affectionem, teſtatur de magis cõmuni,Capic.deciſ.137. nu.6.

nu. 6. quem ducit, & ſequitur Quaranta in Summa Bullar. in verbo Archiepiſc. authoritas verſ.18.nu.19.

Tertium, nullitatis caput in eo conſiſtit, quod ad dictam excommunicationem proceſſum fuit poſt appellationē interpoſitam ab vlteriori proceſſu, & ab omnibus actis
14 etiam faciendis, qua de re excommunicatio prædicta redditur ipſo iure nulla, teſtatur in ſpecie Lap.Alleg.48.num.3.quem ducit, & ſequitur Tuſcus vbi ſupra.

Quartum, nullitatis caput in eo conſiſtit, quia Iudex, qui dictam excommunicationem fulminauit non eſt Doctor, neque in Iure Canonico, neque in Iure Ciuili; fundatur hæc nullitas ex diligenter traditis per Sbrotium de offic. Vicarij q. 36. lib. 1. tanto
15 magis, quod Vicarius omninò eſſe debet Doctor, & exterus, vt Sacra Congreg. Card.
16 in anno 1619. cenſuit, cuius declarationes vim legis habent, & vt leges ſunt recipiendæ, vtpotè latæ ex commiſſione Papæ, vt apparet ex Bulla Sixti V. quæ eſt in 2. parte ſui Bullar. 7. in ordine. tanto magis ſubſiſtit hæc nullitas, quia dictus excommunicator proceſſit abſque voto, & conſilio Aſſeſſoris,

17 & ſine conſilio nihil eſt faciendum, vt Eccleſ. cap. 32. legitur ibi, fili ſine conſilio nihil facies,& cum Prouerb. 13. legatur, quod diſſipantur cogitationes, vbi non eſt conſilium, idcircò prædicta excommunicationis ſententia fulminata ſine conſilio eſt omninò diſſipanda,ſeu annihilanda.

Quartum verò nullitatis caput fundatur ex eo,quia totum excommunicationis fundamentum fuit ob prætenſa verba iniurioſa per N. ſcripta in tuendis Iuribus fabricæ Eccleſiæ Cathedralis, quæ verba ſunt tenoris ſequẽtis,videlicet.Ex quibus omnibus vnuſquiſque prudens facilè percipere poteſt,Epiſcopum, omni iure teneri ſuis ſumptibus fabricam ſuæ Eccleſiæ conficere, alias in peccato mortali exiſteret, & teneretur ad reſtitutionem ſecundùm D.Thom. 2. 2. q. 184. art.7 .quorum vigore nullo pacto,nulloq.iure ad prædictam excommunicationis ſententiam deueniri poterat.

18 Tum primo,quia ſeculares Eccleſias non iuuantes non diſtant ab hæreſi,cap.ad abolendum in fin.extr.de hæretic. ſcripta enim N. defenſionem Eccleſiæ concernebant.

19 Tum ſecundo, quia verba illa (alias exiſteret

fieret in peccato mortali) important condi-ctionem,quę nihil ponit in eſſe,l.ſi quis fun-
20 dum, ff.de contrahend.emption. tanto ma-gis,quod D.Hieronymus relatus in c.Vnum 35.diſt. ſcriptum reliquit,quod res contra
21 naturam pœnè eſt, vt ſine peccato aliquis ſit,& Summus Pontifex in cap.Licet 45.diſt. aſſerit, quod nemo noſtrum ſine peccato viuit, & ſepties in die cadit iuſtus, quæ licet de leuioribus, & venialibus culpis intelli-genda ſint, tamen S.Dionyſ.Carthuſ. ſuper
22 Ioan. Epiſt.1. cap.1. tenet, quod ſi quis aſ-ſerat peccato carere, peccatum incurrit ſu-perbiæ, atque iactantiæ, imò, & falſitatis, ſi aſſerat ſcire mortale ſe vitium non habere.

23 Tum tertio, quia,quod dictum eſt ob in-tereſſe Reipublicæ non dicitur animo iniu-riandi factum,etiam,quod alium lædat,cum ceſſet præſumptio iniuriandi; l.quod reipu-blicæ,ff.de iniur. Dec.conſ.487.nu.14. mul-to minus debet teneri faciens pro honore Dei,Farinac.conſ.30.nu.46. prout ſupponi-tur in caſu de quo agitur.

24 Tum quarto, quia dato, citra veri præiu-dicium, verba prædicta de per ſe fuiſſe iniu-rioſa,non ſunt attendenda,cum non princi-

Digitized by Google

paliter, ſed per accidens, & per quandam conſequentiam contigerunt argument. l. ſi quis nec cauſa, ff. ſi cert. petat. cap. Cum voluntate de ſentent. excommunic. teſtatur in ſpecie. Nauar. de reddit. Eccleſ. q. 1. monit. 3. nu. 2. cum ſeq.

25 Hinc voluit Bañes ad D. Thom. 2. 2. q. 40. art. 1. quod homicidia, quæ reſultant ex bello inter Principes, & Chriſtianos ſunt licita, licet de per ſe eſſent illicita, huiuſmodi enim homicidia honeſtantur ex bono belli fine, quod inducit tranquillitatem Reipublicæ, cuius gratia tollerantur omnia alia, ſicut in medicina conſtat, quod medicus à principio curat ægrotum potionibus amaris, & rigidis, quæ ipſos infirmos cruciant, & humores perturbant, poſtea tamen humores turbatos expellunt, & ſanitatem reſtituunt, eodem modo bellum à principio habet annexa illa incommoda, vt cædes, perturbationes, homicidia, &c. & poſtea idem bellum inducit pacem, & tranquillitatem Reipublicæ Bañes vbi ſupra in verſ. dubitatur 1. fol. mihi 1896.

Ex quibus clarè infertur, quod dato, citra veri præiudicium, verba illa ſcripta, ſcilicet,

alias

alias Epiſcopus exiſteret, ſeu exiſtit in peccato mortali : de per ſe fuiſſent illicita, atque iniurioſa, nihilominus non ſunt attendenda, ex eo quia non principaliter, ſed per accidens, & per quandam conſequentiam pro corroboratione ſuæ opinionis contigerunt. Facit id, quod ſcripſit Ludouicus Romanus conſ.92. vbi in fine dicit pro confirmatione ſuæ opinionis, & iſta eſt mera veritas, ſicut Deus eſt: & rurſus in conſ.241.num.9.ſimiliter dicit, iſtud veriſſimum, ſicut Deus eſt, iſtam capturam eſſe nullam,& in conſ.246. nu.10.dicit, attendite,quia verum eſt, ſicut Euangelium. verum ſalua pace tanti viri à ſimilibus tamen dictis eſt abſtinēdum, ex eo quia Euangeliū continet verba Dei infallibilia,& allegationes cōtinent verba hominis.

Tantò magis cum mihi omninò compertum ſit N.ea verba ſcripſiſſe non animo, vt Epiſcopum impietatis argueret, ſed vt eum dumtaxat reuerenter admoneret, vt miniſterium ſuum adimpleret circa fabricam neceſſariam ſuę Eccleſię,ne impediatur cultus diuinus, quod licitum erat ex eo, quia
26 Apoſt.ad Coloſ.vlt.ſcripſit ſubditis,vt ſuum Prælatum admonerent. ibi dicite Archippo

Epiſcopo, miniſterium tuum adimple, vnde
27 D.Thom.2.2.q.33. art.4. docet, quod ſubditus ex præcepto tenetur corrigere Prælatum, pro quorum corroboratione.

28 Primo ducor tex.in cap.Si quis ſuper verſic.ex ijs 2. q.7. vbi habentur hæc verba. Ex his omnibus colligitur, quod ſubditi poſſunt reprehendere, & accuſare Prælatos ſuos, ſed ſicut de Chriſto dictum eſt, quando Iudæis dixit: (ſi malè locutus ſum) ita de iſtis intelligendum eſt, quod ſuo exemplo Prælati dederunt facultatem recipiendi ſubditos in accuſationem, ſed non coëgerunt.

29 Secundo ducor tex.in cap.Admonendi 2. q.7.vbi habetur in ſumma, quod vitia Prælatorum ſubditi reprehendere ſtudeant, in quo tex. hæc leguntur verba. Admonendi ſunt ſubditi, ne plus quam expedit ſint ſubiecti, ne cum ſtudent, plus quam neceſſe eſt, hominibus ſubijci, compellantur vitia eorum venerari.

Non officit, ſi dicatur N. exceſſiſſe modum fraternæ correctionis, cum ſcriptum ſit, quod ſi peccauerit in te frater tuus corripe eum inter te, & ipſum ſolum tex. eſt in cap.Si peccauerit 2.q.1.

30 Tum

30 Tum quia tex. in d.cap.Si peccauerit loquitur, quando quis occultum peccatum, & ſolum ſibi notum,& non coram omnibus patet, vt apparet ex illis verbis (quia enim ſecretum) & ibi (nam ſi ſolus noſti) & ibi (vt ab altero neſciatur) & ibi (cũ nemo alius illum nouit) & per totum,ſecus autem cum peccatum omnibus, vel pleriſq.notum propalatur, vt ibidem decidit expreſsè ille tex. ex illis verbis. ergo corripienda coram omnibus, quæ peccantur coram omnibus,quæ confirmantur per tex.in cap.1. de pœnit.& remiſs.& ita etiam limitat,& declarat hunc tex. Gundiſal. de Hæreſi q.16.num.6. eſt videndus Bañes 2.2. q.33. artic.4. verſic.tunc enim,vbi docet, quod regulariter à ſuis ſubditis publicè corrigẽdus eſt, idcircò licuit N. ſcripto publico notare Epiſcopum ſecũdum dicti capituli deciſionem, & ſit tex.in d.cap. Si peccauerit, non modo, non obſtat, ſed apertiſſimè vrget.

Tum etiam, quia in dicto ſcripto porrecto Epiſcopo humiliter, & omni reuerentia obſecrabat, vt fabricam ſuæ Eccleſiæ conficeret, & ſic fuit executum id, quod docet Paulus Apoſtolus 1. ad Thimoteum 5. ſe-

ſeniorem ne increpaueris, ſed obſecra, vt patrem.

31 Pro quorum corroboratione eſt omninò videndus D. Auguſtinus relatus in cap. 1. 5. q. 7. vbi hæc habentur verba. Nec vos iudicetis eſſe maleuolos, quādo crimen alterius indicatis, magis quippè innocētes non eſtis, ſi fratres veſtros, quos indicando corrigere poteſtis, tacendo perire permittetis. ſi enim frater tuus vulnus habet in corpore, quod velit occultari, dum timet ſecari, non ne crudeliter à te, quod ſiletur, ac miſericorditer indicatur? quanto ergo potiùs debes manifeſtare crimen, ne deterius putreſcat in corde? hæc Auguſtinus, & quamuis Epiſco-
32 pus ſit pater ſpiritualis, nihilominus fratris loco, & habere, & vocare ſe debet exemplo
33 D. Pauli, melius eſt enim pro veritate pati ſupplicium, quam pro adulatione beneficium, cap. Nemo peritorum 11. q. 3. nam
34 proditor eſt veritatis, qui etiam cauſa timoris mortis libere eam non defendit, cap. Nolite 11. q. 2.

Nulliter, & ſine cauſa ſimiliter lata fuit excommunicatio ob verba illa ab N. ſcripta, quæ fuerunt tenoris ſequētis, videlicet. Qua

de

de re Andreas de Iſernia videns Epiſcopos non ſeruantes Sacros Canones exclamando ſcriptum reliquit, quod hodie pauci Epiſcopi ſe ſaluant, quia ſunt in damnatione Inferni, vt voluit Afflict. ſuper conſtit. Regni in Rubr. de Decimis num. 30. & ſeq. Fundatur hæc nullitas, quia Doctores prænarrati fuerunt maximæ authoritatis, & Catholicæ Maieſtatis Regij Conſiliarij, eorumq. volumina Sancta Romana Eccleſia approbauit, cum vſque adhuc non appareant expurgata. Eo vel maximè, quod illorum DD. dicta fundantur in SS. Patribus, è quibus Chryſoſtomus, vbi ſupra. Multos Epiſcopos ſaluos eſſe non arbitror: imò verò maximam eorum partem perire, atque damnari, quę verba referuntur per Achillem Statium, Martin. Nauarr. num. 19. in fine ſui opuſculi de reddit. Eccleſiæ.

Eminentiſſimus verò Card. Robert. Bellarm. in admonit. ad Epiſcopum Theanenſem ſuum nepotem in principio ſui opuſculi talia verba protulit. Quod Saluator noſter ait, multos eſſe vocatos, & paucos electos; & multos eſſe, qui ingrediũtur viam latam, quæ ducit ad perditionem, paucos autem,

qui

qui viam anguſtam, quæ ducit ad vitam inueniunt, id in Epiſcopis locum etiam habere videtur, cum S.Io.Chryſoſtomus hom.3. dicat paucos eſſe ex ordine Epiſcoporum, qui ſaluentur, qua de re ex doctrina Concilij Tridentini ſeſſ.6.cap.1. de reformat. Epiſcopi officium eſt Angelicis humeris formidandum.

Vnde non incongruum erit hic enarrare non nulla exempla, vt iacent in Speculo Exemplorum in verbo Prælatura, quæ ſunt tenoris ſequentis, videlicet.

35 *Erano due Canonici in Parigi molto amici, ch'erano ambidue di buona, e ſanta vita; e venendo à morte vn di loro, il quale haueua rifiutato vn Veſcouato, parendogli all'altro, che haueſſe fatto male à rifiutare tal carico per amor di Dio; pregaua molto frequentemente Dio, che gli faceſſe gratia riuelargli quello, ch'era del ſuo compagno, & amico: e tanto pregò, che hebbe gratia da Dio, che il ſuo amico gli apparſe, dicendo: ch'era ſaluo; ma, che ſe haueſſe accettato il Veſcouato ſarebbe dannato; imperoche è carico di tanta importanza, che pochi, che l'habbiano ſi ſaluano.* libr. Apum. *Il ſimile anche ad vn ſant'huomo nell'heremo, il quale conſi-*

gliò

gliò vn ſuo nipote à non accettare vn Veſcouato: e venendo in breue tempo à morte queſto ſuo nipote, pregò molto Dio, che gli faceſſe gratia di riuelargli quello, che fuſſe del nepote; & hebbe gratia, che gli apparue, dicendo, ch'era ſaluo; e che molto lo ringratiaua del buon conſiglio, che gli haueua dato; imperoche, ſe fuſſe ſtato Veſcouo, ſarebbe dannato, per eſſer carico di tanta importanza. libr. Apum.

36 Propterea aiebat S. Auguſtinus epiſt. 148. quæ eſt ad Valerium: Ante omnia peto, vt cogitet religioſa prudentia tua, nihil eſſe in hac vita, & maximè hoc tempore, facilius, & lætius, & hominibus acceptabilius Epiſcopi, aut Presbyteri, aut Diaconi officio, ſi perfunctoriè, atque adulatoriè res agatur, ſed nihil apud Deum miſerius, & triſtius, & damnabilius. Item nihil eſſe in hac vita, & maximè hoc tempore difficilius, laborioſius, periculoſius Epiſcopi, Presbyteri, aut Diaconi officio, ſed apud Deum nihil beatius, ſi eo modo militetur, quo noſter Imperator iubet. Quis autem iſte ſit modus, nec à pueritia, nec ab adoleſcentia mea didici; & tempore, quo diſcere cœperam, vis mihi facta eſt meritò peccatorum meorum (nam quid

aliud

aliud exiſtimem neſcio) vt ſecundus locus gubernaculorum mihi traderetur, qui remum tenere noueram,&c. vide tex. in cap. Ante omnia 40.diſt.

37 Pro prædictorũ confirmatione eſt videndus D.Bernard.in epiſt.42.ad Henricum Senonenſem Archiepiſcopum, quo in loco ſic legitur. Si tentatio eſt vita cuiuſcunque hominis ſuper terram, quantis putatis periculis patet vita Pontificis,cui omnium neceſſe eſt,ferre tẽtationes? O' ſi hoc homines cogitarent, quam à culmine abhorrerent,quam ſolicitè ſe à dignitatibus ſubducerent, certè nullus ad illas,niſi coactus traheretur,nullus ſe obtruderet, teſtatur Aloyſius Nouar. in Vmbra Virgin.lib.4.nu.598.fol.252.

38 Rursùs Epiſcopi audiant Adrianum V. Pontificem, qui dum rogaretur, quod nam ſupplicium capitali ſuo hoſti imprecaretur, reſpondit,vt ſit Pontifex, teſtatur Glianes in Summa in verbo Papatum nu.2. vbi ſubdit, quid eſt aliud poteſtas culminis,niſi tempeſtas mentis? quanto quis altior erigitur,tanto curis grauioribus oneratur, qua de re D. Bernardus inquit, quid eſt honor, niſi onus? quid eſt potentatus, niſi cruciatus?

quid

quid eſt ſublimitas, niſi naufragoſa tempeſtas? quis poteſt eſſe in honore ſine dolore? quis in dignitate ſine vanitate? nullum eſt officium periculoſius,& quod maiorem vitę perfectionem requirat, quam officium Pontificale, vt ſcribit idem S. Auguſtinus, perfectio enim paucorum eſt, & imperfectorum infinitus eſt numerus.

39 Et licet Paulus Apoſtolus videatur ponere Epiſcopatum inter ea, quæ laudabiliter appeti poſſunt, cum ad Thimot. 1. cap. 3. ſcripſerit, quod,qui Epiſcopatum deſiderat, bonum opus deſiderat, nihilominus S.Gregor.in 1.par.Paſtoralis ſcribit,tempore Apoſtolorum fuiſſe laudabile Epiſcopatum appetere,quoniam idem erat, atque appetere martyrium. Sed communis expoſitio,quam etiam S.Gregor. in eodem loco ſequitur eſt, quod qui Epiſcopatum deſiderat, bonum opus deſiderat, ideſt rem perfectiſſimam,& altiſſimam deſiderat. Quod explicat Apoſtolus dicens, oportet enim Epiſcopum irreprehenſibilem eſſe. ex quo ſequitur, vt Epiſcopatus non ſit deſiderandus,ſed admirandus, quippè, qui Angelicam puritatem, & perfectionem requirat,

40 Qui-

40 Quibus pro coronide adde Card. Bellarmin. in admonit. ad Epiſcopum Theanenſem controu. 1. vbi veterum exempla conſiderans inuenit plurimos Sanctos viros, omnibus ætatibus Epiſcopatum, vel recuſaſſe, vel non niſi inuitos, & coactos ſuſcepiſſe. Qui petierint, vel appetierint, nullos omninò Sanctos viros reperire potuit. De S. Ambroſio ſcripſit Paulinus in eius Vita, eum Epiſcopum electum, non ſolum fugam, ſed etiam impudicas mulieres ad ſe vocaſſe, vt indignus Epiſcopatu iudicaretur, & tandem omninò inuitus, & coactus ad Epiſcopatum euectum fuiſſe.

Prætereà non incongruum erit hic ponere formulam renunciationis S. Cæleſtini factæ ſui Papatus, quam refert Alfonſ. Ciacc. in Vita Pontificum, & eſt tenoris ſequentis, videlicet,

45 Ego Celeſtinus Papa V. motus ex legitimis cauſis, ideſt cauſa humilitatis, & melioris vitæ, & conſcientiæ illæſæ, debilitate corporis, defectu ſcientiæ, & malignitate Plebis, & infirmitate perſonæ, & vt præteritæ conſolationis vitæ poſſim reparare quietẽ, ſpontè, ac liberè cedo Papatui, & expreſsè renun-

cio

cio loco, & dignitati, oneri, & honori dans plenam, & liberam facultatem ex nunc Sacro cœtui Cardinalium eligẽdi, & prouidendi, dumtaxat canonicè de vniuerſali Eccleſiæ Paſtore,

Et, vt ad rem noſtram reuertamur oſtendamuſque nullitatem excommunicationis prædictæ tanquam latæ, propter verba in quendam Theologum prolata. Fundatur
42 hæc nullitas, quia cum verbis verba tollere eſt naturalis defenſio, l. tam nihil naturale, ff. de regul. Iur. l. vt vim, ff. de iuſt. & iur. Bart. conſ. 1. in prætern. num. 11. & D. Thom. 2. 2. q. 72. art. 3. vbi docet, quod quandoq. oportet, vt contumeliam illatam repellamus, & regulariter, conuitiari licitum eſt, cum eſſet actus virtutis Eutropeliæ, idcircò licitum eſt conuitiatorem appellare mendacem, & aliqua mendacia patefacere, Sot. de Iuſtit. &
43 iur. q. 9. art. 3. lib. . verum verba, quæ poſſunt interpretari ad bonum, & ad malum, in dubio debent intelligi in bonam partem, latè probat Aym. Crau. conſ. 9. num. 20. & conſ. 181. num. 18.

44 Præfatus verò Theologus varijs iniurijs in ſuis ſcriptis N. appetijt, ſiquidem ſcripſit, licet

licet ille non eſſet Iuriſta, quemlibet humi ſerpentem poſſe N. Iurium allegationes infringere, & eas eſſe pueriles exiſtimans, & cum dedignatus fuit cum illo pugnare, quẽdam chymericum ſuum diſcipulum ad hoc introduxit, cum quo eius armis veritatem in dictis allegationibus contentam deſtruere intendebat, & quod peius dixit, quod debaccatus fuit, & in multis eum cenſurat appellando canem mordentem, & quod allucinatus ſit, nec non eum dialectica nihil callere aſſeruit.

Et cum præfatus conuitiator honori N.
45 per verba prænarrata detraxiſſet, & perditio honoris morti eſt ſimilis, l. iſti quidem, ff. quod. met. cauſ. idcircò verba prædicta propulſando non animo tamen iniuriãdi N. licuit, tanto magis, quod in Curia Archiepiſcopali Neapolitana, vt refert Ricc. in Praxi
46 deciſ. 446. fuit deciſum non eſſe excommunicandum quendam laicum, qui ob prouocationem ſibi factam à Clerico, eundem Clericum percuſſit.

Imò dato, citra veri præiudicium, N. contra dictum Theologum iniurioſè licutum
47 fuiſſe, nequaquam excommunicãdus erat,

cum

cum indubitati Iuris ſit, conficientes libellos famoſos contra aliquem religioſum in excommunicationem non incidere, etiam ſi fortè libellus vergat in dedecus religionis. Bonac. de contract. diſput. 2. q.4. punct. 9. verba enim iniurioſa in ſcriptis prolata non dicitur libellus famoſus, ſed adhuc retinent verbalis iniuriæ naturam. Farinac. conſ. 123. num. 6.

48 Inſuper Ioannes Andreas Lucerna Iuris Canonici in cap. Sicut de homicid. dixit aliqua in dedecus Monachorum, & cõtra Clericos ſatis immodeſtè locutus fuit. Anton. de Butreo in 2.2. de treg. & pace, & tamen Doctores iſti ob id non fuerunt excommunicati, ex quibus omnibus vnicuique ſanæ mentis patere debet, prædictam excommunicationem aduersùs N. fulminatam fuiſſe nullam, iniquam, temerariam, & iniuſtam,

Imò, quod magis eſt dato, citra tamen veri præiudicium, N. iniuriaſſe (quod abſit)

49 Epiſcopum. attamen nullo pacto poterat excommunieari, cum agebatur de prætenſa iniuria propria text. eſt expreſſus in cap. Inter quærelas 23. q.4. tanto magis, quod

50 ipſemet Chriſtus in cauſa propria iudicare noluit, quando à Iudæis fuit iniuriatus, ſed dixit, eſt, qui quærat, & iudicet, vt legitur apud Ioannem Euangeliſtam cap. 8. nam res valdè iniqua eſt, vt quis in ſua cauſa iudicet, l.1. C.ne quis in ſua cauſa, & licet excommunicatio prædicta ſubſcripta non fuiſſet ab Epiſcopo, habetur, ac ſi ab eo relaxata fuiſſet, Sbrot. de offic, Vicarij in Proemio num.18.

Præterea his addo, quod dato, non autem conceſſo, in dictis ſcriptis Apologeticis contineri peccatum mortale, nulliter etiam excommunicator prædictus N. excommunicauit, ex eo quia agitur de prætenſo pec-
51 cato præterito, pro quo non poteſt ferri cenſura, niſi propter contumaciam eius, qui eſt excommunicandus. Nauar. conſ. 4. de ſentent.excommunic.Bonacina de cenſuris q.1.punct.3. 5.propoſit.num.29. At ex actis non apparet, N. fuiſſe reputatum contumacem, cum citatio fuiſſet inualida, in quo caſu non poteſt induci in contumaciam, vt ſequentes actus aliquid valeant, Farinac.de Inquiſit. q.51. num.37. & contumacia ſine trina monitione non inducitur, Rota Ro-

mana apud Farinac, deciſ. 11. in criminal. quæ trina monitio in caſu, de quo agitur, non præceſſit, prout ex actis clarè videre eſt, ex quibus etiam apparet, N. non fuiſſe reputatum contumacem,& licet contumacia, ad hoc vt ſubſiſtat, accuſari debet tàm in ciuilibus, quàm in criminalibus, cap. 1. DD. de Iud. nec non requiritur Iudicis pronunciatio ſecundum Panormitanum in cap.
53 fin.de Iuram. calumn. & cum in Curijs Eccleſiaſticis adſit fiſcus, ipſe accuſare debet contumacias, quia ſuccedit in locum partis, Foller.in Praxi Can.in verbo Non comparentes num.43.cum ſeq.

54 Tanto magis prædictus excommunicator nulliter dictam excommunicationem fulminauit, quia non pro quolibet peccato, quamuis externo, ferri poteſt cænſura, ſed ſolum, quando peccatum alia ratione corrigi, vel impediri non poteſt, vt conſtat ex Trident. Synodo ſeſſ.25.cap.3.de reformat. & ex Concil. Meld. quod refert Suares de cenſ.diſp.4. ſect.4. num.4. vltra quod Farinac.deciſ.327.nu.5. deciſum refert in Rota
55 Romana, ſententiam excommunicationis non poſſe infligi,niſi in ſubſidium.

Ex quibus iuri conſentaneum eſſe exiſtimo, nullam extitiſſe cauſam, vt præfatus Vicarius excommunicator N. cæderet, quade re excommunicationis ſententia omninò nulla eſt declaranda, & relaxantem ſecundum pœnas contentas in cap. Sacro de ſentent. excommun. puniri.

His omnibus pleniſſimè diſcuſſis in Tribunali Illuſtriſſimi Domini Auditoris generalis Cameræ Apoſtolicæ die 27. menſis Septembris 1642. vtraque parte informante, ſeruatis ſeruandis deciſu'm fuit, malè fuiſſe per dictum Vicarium, ſeu eius Epiſcopum iudicatum, & ad excommunicationem, ſeu declaratoriam, & cedulonum affixionem deuentum, & propterea dictam excommunicationem cum omnibus inde ſecutis dictum Tribunal mediante diffinitiua ſententia annullauit, & reuocauit, etque N. liberauit, ac Promotori fiſcali, & adhærenti perpetuum ſilentium impoſuit, mandatumq. fuit ſuper præmiſſis N. amplius non moleſtari.

56 Verum quia bona intētio ſemper adiuuatur à Deo, vt in ſacra Scriptura legitur Prouerb. 2. Habe fiduciam in Domino ex toto corde tuo, & ne innitaris prudentiæ tuæ in

omnibus vijs tuis cogita illum,& ipſe diriget greſſus ſuos. & Pſal.31. Delectare in Domino,& dabit tibi petitiones cordis tui. Reuela Domino viam tuam,& ſpera in eo,& ipſe faciet,& deducet, quaſi lumē iuſtitiam tuam, & iudicium tuum.tanquam meridiem:propterea ſententia prænarrata in N.fauorem deeſſe non poterat ſtante bona intentione, quam habuit intuendis Iuribus fabricæ Eccleſiæ, ſcriptum eſt enim, ſi Deus pro nobis, quis contra nos?

57 Aduersùs verò Epiſcopos excōmunicantes innocentes, aut minimis cauſis culpabiles adeſt tex.in cap.Epiſcopi 11.q.3.vbi hæc habentur verba.Epiſcopi,ſi Sacerdotali moderatione poſtpoſita, innocentes, aut minimis cauſis culpabiles excommunicare præſumpſerint, aut ad gratiam baptiſmatis feſtinantes fortaſsè recipere noluerint, vicinis Epiſcopis eiuſdē Prouinciæ,litteris moneantur:& ſi parere noluerint;communio illis vſque ad tempus Synodi à reliquis Epiſcopis denegetur:ne fortè propter excommunicationis peccatum excommunicati lōgo tempore,morte præueniantur.

S.Hieronymus relatus in cap. Si quis 11.

q.3. aſſerit, quod apud Deum malè dicitur, qui moribus diſſonam profert ſententiam, & temerarium Iudicium plerunque nihil nocet ei, de quo temerè iudicatur, ei autem, qui temerè iudicat, neceſſe eſt ipſa temeritas, vt noceat, ſunt verba expreſſa tex.in cap. Temerarium 11.q.3.

Sāctus verò Auguſtinus de ſummo bono relatus in 2.ſecundum 11. q.3. ſic ſcriptum reliquit ſecundum Catholicam fidem,& ſanam doctrinam, & intelligentibus perſpicuam veritatem,Nec naturę Dei nocere poteſt quiſquam, nec natura Dei nocere iniuſtè cuiquā,vel nocere iniuſtè patitur quemquam, qui enim nocet (ait Apoſtolus) recipiet illud, quod nocuit, eſt videndus tex. in c.Quid 11.q.3. vbi legitur. quid enim obeſt homini, quod ex illa tabula non vult eum recitari humana ignorantia,ſi de libro viuorum non eum debet iniqua conſcientia?

Meritò igitur hæc ducere curaui,ne viderer honorem proximi indefenſum relinquere,abſit tamen ambitio,ſeu ſuperbiæ vitium
58 Scriptum enim eſt, quod Deus ſuperbis reſiſtit,humilibus verò dat gratiam.

Laus Deo, Beatiſſimæq.ſemper Virgini Deiparæ Mariæ.

IN-

INDEX RERVM,
& verborum omnium,
Quæ in Prima Parte continentur Alphabetico ordine digeſtus.

A

*ABſurdum eſt negligere ſordes in ſacris, quæ dedecerent etiam in prophanis. num.*153.

*Actus Principis, qui eſt in pati non inducit diſpenſationem. nu.*92.

*Alimenta Epiſcopis debita ex redditibus Eccleſiaſticis intelliguntur habito reſpectu ad Eccleſiam, non ad dignitatem. nu.*75.

*Alimoniam denegans, necare videtur. nu.*34.

*Andreæ de Iſernia magna eſt auctoritas, eiuſq; commemorabile dictum circa pericula, in quibus Epiſcopi verſantur. nu.*139.

*Appellatione alimentorum venit habitatio. nu.*48.

*Argumentum de matrimonio carnali ad ſpirituale validum eſt. nu.*45.

B

*BAlthaſar Rex, quare fuit percuſſus à Deo. nu.*155.

Bona Eccleſiaſtica habent idem annexũ onus, quod habebant ante diuiſionem. nu.7.

C

Canones inſtinctu Spiritus ſancti æditi ſunt.126.qui non ſunt per contrariam conſuetudinem abrogati circa reddituum Eccleſiæ diſtributionem per Epiſcopum faciendam. nu.87. & ab omnibus ſeruari debent.nu. 129. & de illorum iuſtitia, & iniuſtitia non poteſt diſputari. ibid.

Ciues, ſi in parlamento ſe congregauerint pro donatione facienda in beneficium, cuiuslibet loci pij abſque licentia Excellentiſſimi Proregis qua pœna puniantur. nu.51.

Conſuotudo eſt facti, quæ induci non poteſt, dum ius non deficit.nu.104.& ex eo ſolum, quod eſt contra ius præſumitur irrationabilis. nu.100. quæ ſi eſt contra ius canonicum non valet. nu.103. quia eſt lex, quæ eſſe debet iuſta .nu.102. admitti enim non debet, quando dicitur contra bonos mores canonicos . nu.103. & ſi eſt nutritiua peccati non valet, licet ſit immemorabilis . nu.123. cum talis conſuetudo dicatur corruptela. nu.124. ſimiliter non valeret, ſi eſſet contra ius diuinum.nu.122. quæ autem requirãtur, vt ſubſiſte-

ſiſteret, quando eſſet contra ius. nu. 104. & demum ad eam probandam, quæ requirantur. nu. 105.

Concilia generalia, ſicut Euangelium obſeruari debent. nu. 16.

Cur de his, quæ clara ſunt, copioſius dicere plerunque neceſſe ſit. nu. 1.

D

DEciſiones Rotæ Romanæ regulariter faciunt ius. nu. 21. & illarum laus. n. 23.

Deſtinatum pro fabrica Eccleſiæ non poteſt conuerti pro paramentis Eccleſiæ. nu. 26.

Debitor non ſoluens debitum duo præcepta trãſgreditur. nu. 63.

Delictum in damnum Eccleſiæ redundare non poteſt. nu. 72.

Deus ſolet reuelare paruulis, quæ abſoudit ſapientibus. nu. 147.

Diuiſio redditũum Eccleſiæ inter Epiſcopos, cur fuit facta. nu. 6. quæ diuiſio fieri cœpit anno Domini 470. circa tempora D. Auguſt. Hieron. & Ambroſ. nu. 4.

Dionyſij, & Ioannis à ſylua, commemorabilis relatio. nu. 139.

Dominium bonorum Eccleſiæ eſt Chriſti. n. 83. & immediatè, & non per metaphoram. n. 85.

Eccle-

E

Eccleſia, quando dicitur funditus deſtructa. nu.16. ſi non indiget fabrica, quarta pars redditũum eidem deſignata ſeruari debet pro futura fabrica. nu.24. & 25. & dicitur corpus Chriſti. nu.33. & vxor Prælati. nu.42. multa obſcæna fieri permittit. nu.96. quidquid Eccleſia Romana ſtatuit, eſt ab omnibus obſeruandum. nu.132. & Eccleſia indigens fabrica venit appellatione pauperum. nu.68.

Eliodorus, quare diuino Iudicio flagellatus fuit. nu.154.

Epiſcopi per canones antiquos mediam, aut tertiam oblationem percipiebant. nu.5. tenentur ad ſumptus fabricæ Eccleſiæ vſque ad quartam partem. nu.8. 9. 15. 18. 19. & 39. poſſunt fructus fabricæ deſtinatos in emptionem librorum conuertere cum conſenſu Capituli. nu.25. non poſſunt portionem fabricæ deſtinatam ad alios vſus conuertere. nu.27. ſacrilegium committunt, ſi ſuarum Eccleſiarum fabricas neceſſarias conficere nollent. nu.52. quando dicuntur redditũ Eccleſiæ diſſipatores. nu.54. quando non tenentur ad fabricas neceſſarias. nu.55. quando peccant mortaliter,

ter,

ter, & ad reſtitutionem tenentur.nu.56.57. & 58. Ius adminiſtrandi eis competit, ſicut tutoribus. nu.59. & verè tutoribus æquiparantur.nu.60. rebus Eccleſiæ tanquam commendatis, non tanquā proprijs vtantur.n.61. quando furtum committunt. nu.65. quando dicuntur fures, homicidæ, & ſacrilegi. nu.69. violenter detinent, quidquid habent ſupra illud, quod eis ſufficit. nu. 70. ſi delinquunt tenentur de ſuis bonis ſoluere. nu. 71. ſolum diſpēſatores, & procuratores ſunt redditaum Eccleſiæ.nu.75. ex redditibus Eccleſiæ ſolum habent alimenta.ibi. non ad propria cōmoda, ſed ad labores sūt vocati.n.79. nū eis permiſſum ſuis cōſanguineis donare aliquid de redditibus Eccleſiæ.n.84. non obſeruantes ſacros canones peccant. nu.125. imò in Spiritum ſanctum blaſphemant. nu.126. & ſunt periuri, & euitandi tanquam excommunicati nu.131. & præcipientes contra Canones non ſunt à ſubditis obediendi. nu.138. ſolùm petere poſſunt ab Eccleſijs, quod à Canonibus ipſis deberi probatur.nu.109. nunquam præſcribunt in his, quæ cōtra ius commune vſurpauerunt.nu.107. non poſſunt diſponere cauſa mortis de redditibus Eccleſiæ.n.108. vſurpan-

pantes redditus, & prouentus Eccleſiæ ſunt excommuuicati. nu. 118. non excipiuntur ab excommunicatione, quæ fertur aliquo iure generali. 119. poſſunt diſtribuenda pauperibus ſabricis Eccleſiæ diſtribuere. nu. 67. non alienare bona Eccleſiæ iurant. nu. 130.

Excipere non licet, quod canon non excipit, nu. 10.

Excommunicatio fertur in Bulla Cœnæ Domini contra vſurpantes redditus Eccleſiæ. nu. 118.

F

Fabricæ, & Eccleſiæ onus ſequitur decimas. nu. 20.

Fornicationes eſſe licitas, hæreticum eſt aſſerere. nu. 96.

Fugientem ad Eccleſiam non eſt abſtrahendus, etiam per triginta paſſus, ſi pro requiſitis naturæ exierit. nu. 153.

Furti peccatum idem committitur iniuſtè detinendo, ac ſurripiendo. nu. 64.

Furtum eſt, imò ſacrilegium, ſuperfluum pauperibus non erogari per Epiſcopos. nu. 66.

G

Gregorij Sancti reprehenſio contra Epiſcopos curam paternæ vigilantiæ non habentes. nu. 149.

Hære-

H

HÆreticum eſt in iure aſſerere, quod Eccleſiaſtici acquirant verum dominium Eccleſiæ. nu.74. & etiam pertinaciter aſſerere licitum eſſe Epiſcopis Eccleſiæ redditus, ſcilicet malè contra formam canonum diſtribuere. nu.97.

Hæreticus eſt aſſerens, Eccleſiam Romanã non eſſe caput, nec poſſe canones condere. n.133.

homicidio periurium eſt grauius. nu.134.

I

IGnorari non debet, quod eſt antiquitatis. nu.3.

Ioannes Andreas Lucerna Iuris Canonici nuncupatus fuit, & honoratus à Papa, qui ei dixit cum ſalutatione beneueniat, qui lux Iuris cognominatus eſt. nu.67.

Ionathas corripuit Saul Regem. nu.144.

L

LEgatum pecuniæ pauperibus, conuerti poteſt in fabricam Eccleſiæ. nu.67.

Lex, quod nõ dicit, nec ab homine eſt præſumendum. nu.11. quando aliquid vult diſponere, benè exprimit. nu.12. vbi non diſtinguit, nec ſe reſtringit, nec nos reſtringere, vel limitare debemus. nu. 13. quæ regula procedit etiam ſi lex pœnalis ſit. nu.14.

Locus

Locus à Deo deputatus à miniſterio Diuino diu vacuus permanere non debet. nu.69.

M

M*Aritus tenetur alere vxorem, etiam ſi nullam dotem habuit. nu.46.*

Matrimonium ſpirituale contrahitur inter Epiſcopum, & Eccleſiam. nu.40.

Multa per patientiam tolerantur, quæ ſi ad Iudicium deducerentur, arguerentur. nu.92.

O

O*Bligatio Epiſcopi de ſoluẽdo creditoribus, cum primum ad pinguiorem fortunam deuenerit non obligat in foro conſcientiæ, neque in foro fori ad ſoluendum de fructibus Epiſcopatus. nu.85.*

Orationes Epiſcopi, quando parum proſunt. nu.150.

P

P*Anis egentium vita Pauperis eſt. nu.35.*
Papa non præſumitur conſuetudines ſcire: nu.90. ſcit, & tolerat fornicationes. nu.95. non poteſt Epiſcopis indulgere ſine cauſa, vt teſtari poſſint. nu.110. licet omnia poſſit, id tamen intelligitur ex iuſta cauſa. nu. 111. contra ordinationem Apoſtolorum ſine iuſta cauſa non poteſt venire. nu.112. neque con-

tra

tra decreta Conciliorum.nu.113.contra quæ profitetur, quod non poſſit venire. nu. 114. non ſtatuit contra ſtatuta Summorum Pontificum.nu.115.contra quæ ſi ſtatuit dicitur euerſor. nu.116. & ne dum contra ius naturale, ſed etiam contra Ius ciuile ſine iuſta cauſa Papa non poteſt venire.nu.117.
Prælatorum exempla mala alios corrumpunt. nu.141.
Petri à Soto confeſſarii Caroli V. commemorabile dictum. nu.98.
Petri Rebuffi dictum contra Epiſcopos. nu.69.
R
REdditus Eccleſiæ aſſignantur Epiſcopis, vt ferat Eccleſiæ onera. nu.42.
Reprehenſio D. Hieronymi contra Epiſcopos ornantes templa. nu.38.
Res iudicata perpetuò vim legis obtinet.nu.22.
S
SAcrilegium committit, qui bona Eccleſiæ diſſipat. nu.53.
Subditi ex præcepto teuentur corrigere Prælatos. nu.143.
T
TRaditio Apoſtolorum pro diuina inſtitutione tenenda eſt.nu.121.
Tole-

Tolerantia non arguit tolerantis conſenſum, nu.89.

Tolerare dicitur, qui ſcit, & patitur. nu.90.

Tolerantia ſimplex, quæ eſt nuda patientia, non habet vim conſenſus. nu.92.

V

VAſſallus non tenetur præſtare obedientiam Epiſcopis contra canones aliquid eis præcipientibus. nu.137.

Veritas ſæpius exagitata magis ſplendeſcit in luce. nu.2.

Vltimæ voluntates fauorabiliores ſunt, quam diſpoſitiones inter viuos. nu.108.

Finis Indicis Primæ Partis.

INDEX EORVM,

Quæ in Secunda Parte tractata ſunt ordine Alphabetico digeſtus.

A

ADmiratio prouenit ex ignorantia. nu.25.

Aequum eſt, vt is ſentiat onus impenſarum, qui ſentit commodũ fructuum. nu.11.

C

CAuſa, quare Author ſcripta ſui aduerſarij tranſcribere voluit. nu.2.

E

EPiſcopum contraxiſſe matrimonium cum Eccleſia maleriali non eſt authoris opinio. nu.26. verum ſecundum Federicum de Senis Epiſcopus dicitur maritus ſuæ Eccleſiæ Cathedralis, nu.27.

Epiſcopus cogi poteſt, vt de omnibus redditibus Eccleſiæ nouam ædificet deducto prius ne egeat. nu.33.

Erubeſcimus, cum ſine lege loquimur. nu.14.

Ex proprio capite non eſt licitum ad diſtinctiones procedere. nu.16.

Digitized by Google

I

*IActator vituperabilior eſt mendace. nu.*19.
*Inſipientis eſt iraſci, in quibus non oportet. nu.*34.

L

*LIbros multos habere expedit.n.*21.*& ideò Ariſt.emit libros Platonis. nu.*22.

M

*MElius eſt ante tempus occurrere, quam poſt cauſam vulneratam remedium quærere. nu.*13.

O

*ONus fabricæ Ecclæ ad eſt Epiſcopum ſpectat.nu.*10.

P

*PAulus Apoſtolus præcipit, vt ſubditi moneant, ſeu corrigant Pralatos ſuos.nu.*3.
*Puteolani Epiſcopi laus. nu.*31.
*Præces, & ſuaſiones augent potius, quam minuant voluntarium. nu.*12.
*Proculus voluit reprehendere Labeonem, & irriſus eſt à Celſo. nu.*24.

S

*SAcra Scriptura prohibet mentiri etiam pro alterius anima. nu.*20.

Scri-

Digitized by Google

Scripturas intelligentes aliter, quam ſe habet veritas, vino inhebriantur. nu.7.
Sacræ Scripturæ authoritas maior eſt, quam omnis humani ingenij perſpicacitas. nu.16.
Sacram Scripturam Doctores poſſunt pro deciſione cauſarum allegare. nu.17.
Stulti, & peruerſi, vt plurimum credunt, & exiſtimunt, omnes eſſe ipſis ſimiles. nu.29.

T

T*itul. de ignorantia Iuris, & facti aduerſarius authoris. nu.33.*

V

V*Aſa ſacra conflanda ſunt pro templo ædificando. nu.30.*
Vires Epiſcopi ſi non ſufficiēt ad Eccleſiam ædificandam, ſeu inſtaurandam, tenentur ciues pro ſabrica Eccleſiæ contribuere. nu.18.
Vitio, quo aduerſarius peccat, authorem inculpare prætendit. nu.28.

Finis Indicis Secundæ Partis.

INDEX RERVM, & ſententiarum,

Quæ in Tertia Parte continentur ordine ſequitur Alphabetico.

A

ACceßorium ſequi debet naturã ſui principalis. nu. 59.

Actus facultatiui non inducunt obligationem. nu. 77.

Animus obligandi nõ præſumitur in eo, qui aliquid ex mera liberalitate facit. nu. 77.

Appellatione Eccleſiæ, quæ veniant. nu. 67.

Appellatione alimentorũ venit habitatio. n. 73.

Argumentum de minori ad maius validum eſt. nu. 30.

Ariſtoteles dicere ſolebat, Amicus Plato, amicus Socrates, ſed magis amica veritas. nu. 88.

B

BOna Eccleſiæ vendi poßunt pro templo ædificando. nu. 31. *licet alienari nequeant. nu.* 32. *& etiam pro redemptione captiuorum poßunt alienari. nu.* 40.

Con-

C

COnſuetudo eſt facti. nu.75. ſi eſt contra ius eſt impoſſibilis probationis. nu.76.

D

DEus eſt veritas. nu.2.
Dictio Alias ſignificat idem, quod alio modo. nu.52.
Dictio Etiam includit, & auget diſpoſitionem. nu. 53. & non poteſt importare reſtrictionem. ibid.
Dictio Funditus importat idem, quod dictio Omninò. nu.63.
Dictio Pœnitus, quid importet. ibid.
Dictio taxatiua non ſubintelligitur in diſpoſitione. nu.18.
Diſpoſitio generalis generaliter debet intelligi. nu.19.
Doctoris dictum eſt intelligendum ſecundum Iura, quæ allegat. nu.71.
Domus conſtat ex ſolo, & ſuperficie. nu.64.

E

ECcleſia eſt Domus Dei. nu.38.
Eccleſiæ defenſionem poteſt quilibet de populo ſuſcipere. nu.6.
Eccleſiæ lapides, quid ſignificent. nu. 44. illius fundamentum, quid ſignificet. ibid. ſingulæq.

partes Eccleſiæ materialis contentæ, quid ſignificent. nu. 45. vſque ad numerum 46. Eccleſia quando ad priſtinam formam fuit redacta, dicitur eadem. nu. 49. quando illa dicatur reparata, & non noua. nu. 55. ſi reparata eſt, non dicitur eadem, ſi ſubtiliter ſumatur. nu. 70. quando de nouo ædificatur requiritur Papæ conſenſus. nu. 62. quid ſit Eccleſia ſpiritualis. nu. 72. Eccleſia Cathedralis eſt mater omnium. nu. 86. & per matricẽ Eccleſiam intelligitur Cathedralis. nu. 87.

Epiſcopus, quando tenetur ad fabricam Eccleſia. nu. 13. vſque ad nu. 17. tenetur nouæ fabricæ Eccleſiæ quartam partem redditũ Eccleſiæ conferre. nu. 25. & licet iuret bona Eccleſiæ ſe non alienaturum in conſulto Romano Pontifice. nu. 33. tamen propter indigentiam poteſt vendere bona Eccleſiæ, & nouam Eccleſiam fabricare. nu. 34. tenetur omnia bona exponere pro honore Dei. nu. 35.

F

Fabrica eſt ædificium Eccleſiæ. nu. 42.

Facere de nouo, quid ſit. nu. 57.

Falcem in meſſem alienam nemo debet immittere. nu. 89.

Falſi

Falſi pœna punitur allegans iura emendata, ſeu correcta. nu.15.

G

Genus dicens cenſetur dixiſſe omnes eius ſpecies. nu.22. & illo remoto remouentur, & ſpecies. nu.24.

I

Intellectus ad Sac. Concil. Trident. in cap.7. §. parochiales ſeſſ.21. de reform. nu.46. vſque ad num.55.

Intellectus Abb. in cap. de ijs de Eccleſię ędificand. nu.27. & ſeq.

Iudicium proferri debet ſecundum pręſentem ſtatum. nu.68.

L

Legibus omnia reguntur, quę in mūdi machina continentur. nu.115. lex noua conſuetudines prętcedentes tollit, & ſi non dicatur. nu.9.

Loquens antequam intellexerit, in laberinthum incidit. nu.7.

N

Nauis Eccleſię comparatur. nu.38.

Noua non dicitur res, niſi tota noua. nu.56. & licet ſolum accidentia alterentur, noua res non dicitur. nu.58.

P

Parochiani, quando ſunt compellendi, vt ſuis ſumptibus fabricent Eccleſiam. nu. 74.

Peritis in arte ſtandum eſt, etiam ſi de credulitate deponerent. nu. 8.

Proximo eſt reſpondendum ſecundum Scripturam. nu. 9.

R

Redditus tenues tunc habet Epiſcopus, quando non ſufficiunt ad ſuam ſubſtentationem. nu. 12.

Reficere propriè eſt ad priſtinam formam reducere. nu. 47.

Reparatio, & noua ędificatio ſunt ſpecies fabricę. nu. 22.

Reparatio de facili permittitur, & fieri poteſt. nu. 65.

Res prohibita poteſt alienari in refectionem vtilem, & neceſſariam Eccleſię. nu. 39.

Ridiculum eſt Iurium diſſolutiones apud Theologum inueſtigare, nu. 91.

S

Sacrum trahit ad ſe non ſacrum. nu. 60.

Silentium, quando nocere ſolet. nu. 4.

Tem-

T

Templum neglectum ad iracundiam Dominum prouocat.nu.37. ſi deſtruatur, & aliò transferatur, quando dicatur idem nu.69.

V

Verba indefinitè prolata generaliter ſunt intelligenda. nu.20.

Verba indefinita reſtringi non debent, ſed ad omnes caſus extendi. nu.51.

Verba prędicantium Chriſtum, quę debent operari. nu.92.

Vouens ieiunium poteſt uti lacticinijs. nu.80.

Finis Indicis Tertiæ Partis.

INDEX LOCVPLETISSIMVS eorum,

Quæ in Quarta Parte continentur.

*ACceptantes officium ad quod ſunt inepti grauiter peccant. nu.*105.

*Anaxagoræ commorabile dictum circa diuitias ſpernendas. nu.*131.

*Aperiens litteras alienas quandoq. non peccat. nu.*101.

*Apoſtolus ter tantum excommunicauit. nu.*73. 145.146.147.148.149.

B

*BEde commemorabile dictum circa miſſarum celebrationem. nu.*118.

C

*CArdinales appellantur fratres Summi Pōtificis. nu.*66.

*Chryſoſtomi dictum circa Prælatorum negligentiam. nu.*27.*&* 28.

*Chriſtus vſque ad paſſionis diem ſeruauit honorem Pontificibus. nu.*151.

*Crudelis non eſt, qui maleficos occidit. nu.*61.

Deus

D

DEus præſentior eſt diligentibus, negligentibus verò abeſt. nu.25.
Deo non poteſt maior victima mactari, quam homo iniquus. nu.60.
Deus, quando reddit fructum maximum. nu.169.
Diabolus per omnem viam captat, quomodò poſſit homines deuorare. nu.32.

E

ECcleſia, quando euertitur. nu.43.
Eccleſia indiget viris litteratis, non autem aſinis ferratis. nu.48.
Eccleſia per eoſdem paſſus, per quos aſcenderat in temporalibus, deſcendere timeri poteſt vſque ad extremam Silueſtri paupertatem. nu.136.
Eccleſia Orientalis ſicut ob nimiam paupertatem paſſa fuit multa incommoda, ita Eccleſia Occidentalis ob nimias pompas, & diuitias timeat deſolationem. nu.137.
Epiſcopus non circa res temporales, ſed circa Eccleſiæ regimen ſtudioſus ſit. n.33. ſi eſt negligens circa regimen Eccleſiæ, ne ſuæ damnationis cauſa ſit, oportet, vt ſuo officio renunciet. nu.38. quando ſimilis meretricibus

bus dicatur. nu.40. relinquens impunitum facinus alijs præſtat exemplum ad ſimilia perpetranda. nu.57. corrigere ſubditos diſſimulans, peccat mortaliter. nu.58. debet ſe reputare in camera collega Sacerdotum. n.64. nominare debet Canonicos fratres. nu.65. de iniuſtè acquiſitis non poteſt facere eleemoſynam. nu.78. præueniendo, nō det locum, vt petatur eleemoſyna. nu.79. pauperum notam habere debet. nu.80. quando eſt arguendus. nu.85. ſi indignis conferat beneficium, peccat mortaliter, & tenetur ad reſtitutionem. nu.93. ſi ſui Vicarij erroribus non reſiſtit, conſentit. nu.99. pauca peccata ſibi reſeruare debet. nu. 100. ſcire debet tam ſcientiam Theologalem, quàm Pontificiam. nu.164. rationem reddere debet Deo de factis ſuorum ſubditorum. nu.95. adhoc, vt compleat zelum Paſtoralis muneris, in quibus verſari debet. nu. 169. multas qualitates habere debet. nu.138.139.140.141.142.

Excommunicatio eſt omnium pœnarum Eccleſiæ maxima. nu.76. non eſt ferenda ſi non eſt medicinalis. nu.74.

Exemplum horribile contra Prælatos negligentes. nu.26.

Gau-

G

G Audens in hoc mūdo flebit in alio. n.171.

Gregorij Papæ commemorabilia dicta circa Paſtoris vigilantiam. nu.30. & 120.

H

H Abitare cum ſua ſorore S. Auguſtinus non conſenſit. nu.122.

I

I Llitteratus eſt magis exoſus Canoni, quam homicida. nu.50.

Iudex bonæ conſcientiæ, & imprudens videtur eſſe quædam beſtia inſipiens. nu.108.

L

L Egiſta ſenza capitoli val poco, e Canoniſta ſenza leggi val niente. nu.164.

N

N Egligentia circa curam animarum inducit peccatum. nu.24.

Negligentia correctionis perdit diſciplinam in ſubditis. nu.28.

Nemo ſcit ſe eſſe in gratia Dei, niſi ex ſpeciali reuelatione. nu.88.

O

O Bligati ad ratiocinia ſunt irregulares, donec reddant rationem. nu.67. & 68.

Ocu-

Oculus eſt porta, per quam intrant peccata, nu.124.

Ordinandus nullus eſt ab Epiſcopo, niſi ſit neceſſarius, vel ſaltem vtilis Eccleſiæ. nu.43. debitos mores habere debet, & ſufficientes redditus. nu.112. indignos promouere eſt Eccleſiam euertere. nu.43.

P

PAſtori excuſatio eſſe nõ poteſt, ſi lupus oues commedit, & Paſtor neſcit. nu.30.

Peccata Prælatorum grauiora ſunt omiſſionis, quam commiſſionis. nu.31.

Perniciosum eſt diuitias habere, & amare, nu.133.

Prælatus malus varijs nominibus à Canonibus nominatur. nu.3. vſque ad num.10. & multipliciter dicitur temerarius, nu. 11. & ſeq. non debet eſſe nimis credulus. nu.117.

R

REuerentia debetur Prælatis etiam malis. nu.150.

Reipublicæ valdè damnoſum eſt habere Iudicem inſipientem. nu.107.

S

SAcerdos dicitur dignior quolibet Principe. nu.46. propter enim multitudinem ſunt

effecti

effecti Sacerdotes contemptibiles. nu.46. dicitur Sacerdos pater Regis.nu.51.tamen plerunque lenones potentum laicorum Sacerdotes ſunt. nu.52.

T

Temeritas Epiſcoporum eſt, ſi arguitionibus ſtare dedignentur. nu.86.

*Tonſura eſt gradus primæuus, quæ ſolet iuuenibus conferri. nu.*110.

V

*Vitia Prælatorum etiam per concionatorem nõ ſunt ſilentio prætereunda. n.*1. *quando vitium propagatur. nu.*152.

*Vitia Prælatorum viginti ſeptem enarrantur. nu.*23. 39. 42. 56. 63. 64. 67. 69. 70. 77. 83. 91. 92. 94. 97. 98. 100. 104. 109. 110. 113. 114. 119. 121. 127. 130. & 131.

Finis Indicis Quartæ Partis.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

INDEX EORVM,

Quæ in Iurium Allegationibus in materia Excommunicationis continentur.

Excommunicatio, quid ſit. nu. 1. quando iniuſta.n.4. quando nulla.n.11. & 14. nõ eſt ferenda pro qualibet peccato.n.5. nec poteſt pro peccato præterito.n.55. & tantummodo in ſubſidium ferri debet.nu.59. licet iniuſtè excommunicanti.nu.61. & taliter excommunicatus poteſt agere contra excommunicantem.ibid. & plectendus Epiſcopus excommunicans. nu.62.

Citatio excommunicationi omninò præmittenda, & quando permittitur fieri per edictum, ſeu ad valuas. nu.2. ſi minus legitima æquiparatur, ac ſi facta ab Iudice incompetenti, nu.5. reddit proceſſum, & acta ſecuta nulla, nu.33. & facta pro eodem die ad comparendum eſt nulla. nu.5. & nulliter facta habetur, ac ſi non facta, n.10. & trina debet eſſe, vt inducat contumaciam, nu.56. & cum terminis diſtinctis. nu.6.

FINIS.

Digitized by Google